

XLIII. évfolyam 2020. július–augusztus

Kertbarát

magazin

Alapította Bálint György 1977-ben

BÁLINT GAZDÁT
NEM FELEDJÜK

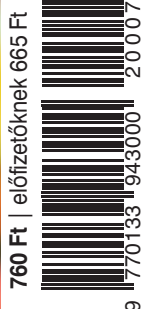
PANNONHALMI
FŐAPÁTSÁG

Egy középkori hely,
ahol modernül gondolkodnak

Kammerer Zoltán
Egy élet olimpiákhoz igazítva

A SOKFÉLESÉG KERTJE

Ajándék
1000 Ft-os
Oázis kuponnal

760 Ft | előfizetőknek 665 Ft

9 770133 1943000 20007

A PAZAR DÁLIÁK

AZ ELSŐ 25 ELŐFIZETŐNK 2000 FT-OS OÁZIS VÁSÁRLÁSI UTALVÁNYT KAP

Bálint gazdát nem feledjük

Elment az ország kertésze, dr. Bálint György, sokunk Gyurka bácsija és kiadónk, a Magyar Mezőgazdaság lapalapítója, volt főszerkesztőnk. Úgy gondoltuk, vele ez nem történhet meg, örökké itt lesz közöttünk, ezért érezzük most úgy, hogy valami igazságtalan, felfoghatatlan következett be halálával.

Hatalmas úr marad utána. Hiányozni fog univerzális szaktudása, de szerencsére rengeteg cikkét, számos könyvét és előadását hívhatjuk segítségül ezután is, ha szükségünk lesz rá. De egy olyan ember hagyott itt bennünket, amilyenre most akkora szüksége lenne a világnak, mint egy falat kenyérre. Bölcs és nagy tudású volt, rengeteg szeretettel, érzékenységgel és példátlan életigénnyel.

Gyötrelmes, gyönyörű és ritka hosszú életet élt. Gyötrelmeset, mert rossz hatalmak bántották, mások pedig esetleg eltúrták, de sosem értékelték a teremtő embert. Gyönyörűt, mert hitt a földben, amiben sosem csalódott, és amelyet sosem hagyott el. Hosszú élete titkai közé tartozott a munka, azt vallotta, egyetlen nap sem múlhat el munka nélkül, és nemcsak vallotta, valóban eszerint is élt, mielőtt végleg búcsúzott volna, utolsó könyvének utolsó lapját is lezárta. Szerette, ha rendben vannak a dolgok.

Sosem a könnyű utat választotta, kihagyhatatlan lehetősége lett volna, hogy Amerikában éljen, mégis itt maradt, ahol származása miatt meggyötörték és megalázták, ahol a számára legfontosabb dologtól fosztották meg, a földtől. Ő mégis ezen a földön akart boldogulni. Mások feladták volna, ő erőt merített belőle.

Amikor kihúzták a lába alól a talajt, akkor magából adott a legtöbbet, mindenkivel megosztotta tudását. A tudományos ismeretterjesztést választotta, ami miatt tudósokkal keveredett vitába, de mindig biztos volt abban, hogy ezzel tehet legtöbbet a földművelés ügyéért, és mindvégig makacsul kitartott mellette.

Egy egész ország figyelt tanácsaira az évtizedekig általa irányított Kertészet és Szőlészet című lapban, és neki köszönhetjük a Kertbarát Magazin és a Kerti Kalendárium létét is. Elképesztő népszerűsége tett szert az Ablak című műsorban, ahol az egész ország Bálint gazdájává vált, és hosszú időn keresztül asszonyok ezrei elsőként a Kedves Húgom! rovatot lapozták fel a Nők Lapjában.

A tanácsadás zsenije volt, nem lehetett nem hallgatni és nem figyelni rá. Mivel érte ezt el? Ez is titkainak egyike volt. Képes volt közérthetően, világosan, őszintén, segítőkészen, türelmesen meggyőzni bennünket arról, hogy legfontosabb a föld, a föld művelése, a kertészkedés. Sármos személyiségével és szenvedélyes előadasmódjával elérte, hogy neki elhiggyük, kicsit szebbé tehetjük, ha műveljük a kertünket.

Hiányozni fog ez a szelíd meggyőzés, a belőle áradó szeretet és megértés, a humánus ember. Szerencsések vagyunk, hogy ismerhettük, vele lehettünk, és Gyurka bácsit nem feledjük. Most búcsúznunk kell, de biztosak lehetünk benne, hogy az „égi virágoskertet” ugyanolyan nagy szeretettel és hozzáértéssel gondozza majd, ahogyan itt a Földön tette.

Isten veled, Gyurka bácsi!

Sarlós - Juci

BÁBOLNAI
GAZDANAPOK

2020. szeptember 10-12.

ÚJRA SZÍNRE LÉPNEK A GÉPEK!

Házigazda:

Szervező:

babolnaiszazdanapok.hu

8

BEMUTATJUK

- 6 Hosszan nyíló évelők
- 28 Az ördögszilvától az indiánszilváig
- 44 A csészekóró
- 46 Dél-Amerikából jöttek
- 53 Beszédes nevek A-Z
- 58 Befolyásos növények – A dohány

KEDVENC NÖVÉNYÜNK

- 8 A pazar dáliák

VENDÉGSÉGBEN

- 12 Egy élet olimpiákhoz igazítva – Kammerer Zoltán

ITTHON

- 17 Borászat a Márton-hegy szívében
- 20 Szabadtéri parfüméria
- 24 Étterem a vándoroknak
- 26 A bódító hárs

IDŐSZERŰ

- 31 Nyáron a kertben

KERTET ÉPÍTÜNK

- 36 Meredek terepen 2.
- 48 A sokféleség kertje

KERTÉSZPALÁNTA

- 40 Az új kenyér

MAGOT KÜLDÜNK

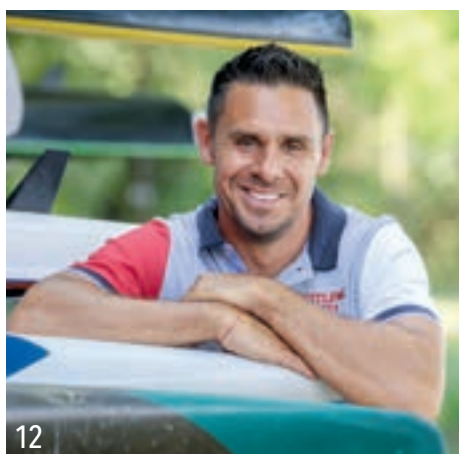
- 42 A krisztustövis

NÖVÉNYDOKTOR

- 50 Védelem a cseresznyének

VENDÉGLÁTÁS

- 56 Paradicsomi pillanatok

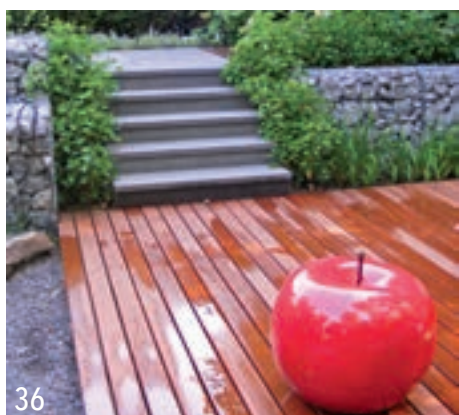
12

46

20

36

17

TUDTA,
HOGY...

...az utóbbi évek nemesítési munkájának köszönhetően ma már rengeteg fajtája kapható, és a sárga árnyalatai mellett piros, narancs, rózsaszín változatok közül is választhatunk?

Coreopsis x hybrida
'Big Bang Sun Splash'

HOSSZAN NYÍLÓ ÉVELŐK

Coreopsis verticillata 'Moonbeam'

Coreopsis rosea 'Sweet Dreams'

Coreopsis lanceolata

Az évelőket évszakjelző növényeknek nevezzük, mert általában csupán néhány hétig, az esztendő jellegzetes időszakában virágoznak. Ám van közöttük néhány, mely különlegesen hosszú virágzással ajándékoz meg minket. A hosszan nyíló évelő virágokról szóló sorozatunkban újabb két nemzetség népszerű tagjait mutatjuk be.

MENYECSKESZEM

Méltán az egyik leggyakrabban ültetett kerti virágunk a menyecskeszem (*Coreopsis*), szinte nincs nyári virágoskert valamilyen változata nélkül. Sokan szeretik, hiszen gazdagon árasztja sárga virágait, amelyek mint megannyi napocska ragyognak a kertben. Megérdemelten lett másik magyar neve a szépecske.

A természetben előforduló több mint száz alapfaj többsége az amerikai földrészen él. A legnépszerűbb menyecskeszemek szülői az észak-amerikai prérők jellegzetes növényei. Ennek ismeretében már tudhatjuk, hogy napfény- és melegkedvelő növények, melyek némi szárazságot is elviselnek. Agyagos

vagy pangó vizes talajban hamar elpusztulnak. Az alapfajokat magvetéssel, a fajtákat tőosztással vagy tőhajtás-dugványozással szaporíthatjuk. A kora tavasszal elvetett magokból akár az első évben virágzó növényt nevelhetünk.

Bokros növekedésű, felálló szárú évelő a **nagyfészki menyecskeszem** (*Coreopsis grandiflora*). Fényeszöld, lándzsás vagy szárnyasan szeldelt levelei sűrű bokrot képeznek, melyek közül magasra törnek a virágzat szárai. Az aranyárga fészkes virágok köze kicsi, körülötte a nyelv virágok sokasága csalogatja a beporzó rovarokat. A növény magassága a fajtától függ, az 'Early Sunrise' például 40-50 cm, a teltvirágú 'Sunray' 60 cm magasra nő. Napos fekvést,

rendszeres vízellátású, tápdús talajt kedvelnek. Mindkét fajta hónapokon át virágzik, június elejétől szeptemberig fáradhatatlanul bontja szirmait. Ráadásul kitűnő vágott virág, bimbós állapotban leszedve a vázában kinyílik és két hétig is gyönyörködhetünk benne. A rengeteg virág miatt hamar elöregednek a tövek, ezért jó, ha háromévente szétosztjuk őket. Az erőteljes nyár végi visszavágás is meghosszabbíthatja az életüket.

Származásában, megjelenésében, igényeiben nagyon hasonlít az előző fajhoz a **lándzsalevelű menyecskeszem** (*Coreopsis lanceolata*), ami megkülönbözteti tőle, az a hosszú, lándzsás levele, kecsesebb termete és kissé korábbi virágzása.

Száraz területek kedves színfoltja lehet a kistermetű **törpe menyecskeszem** (*Coreopsis rosea*), mely szintén az USA-ból származik. Erre utal egyik népszerű fajtájának neve, az 'American Dream' is. Sűrű, rövid tarackokkal terjedő, kis, laza bokrot képező évelő, szálás levelei élénkzöldek. Kifejezetten napos fekvésben érzi jól magát. Nyáron nyíló kisméretű rózsaszín virágai elborítják a bokrot.

A többi menyecskeszemmél összehasonlítva a **keskenylevelű menyecskeszem** (*Coreopsis verticillata*) a leghosszabb életű és a legjobb szárazságtűrő.

Felálló szárú, keskeny, szálás levelű növény, rövid rizómáinak köszönhetően kis telepet alkot. Az egész növény nagyon laza, légies megjelenésű. Bár sokféle környezeti körülményt tolerál, legszibben közép-kötött, közepes táperezű talajban, közepes vízellátás mellett fejlődik. Ilyen körülmények között hosszú életű. Kiválóan alkalmas napos részűkre, vegyes virágágyakba is, mert nem agresszíven terjed. Számos fajtája van forgalomban, melyek a sárga különböző árnyalataiban virítanak, magasságuk 25-90 cm között változik.

Legnépszerűbb fajtája a *Coreopsis verticillata* 'Moonbeam', melyet 1992-ben az év évelő növényévé is választottak. Ragyogó, világos citromsárga virágait bőségesen ontja kora nyártól nyár végéig. Ez a növény jó választás kezdők számára is, mert könnyen fenntartható, sok szépséget nyújt.

A növénynemesítők létrehozták a **menyecskeszem-hibrideket** a fenti fajok keresztezésével, azok előnyös tulajdonságait kihasználva több fajtát, sőt fajtasorozatot állítottak elő.

A 'Big Bang' sorozatban találunk sárga, bordó, krémfehér virágú fajtákat. Közös tulajdonságuk, hogy nem érlelnek magot, ezért egész nyáron szakadatlanul hozzák virágikat. Kiválóan alkalmasak évelőágyások szegélyébe, de nagyobb konténerben szép díszei lehetnek akár a teraszra is a 30 cm-es bokrok. Jó minőségű talajt és rendszeres öntözést kívánnak. Bár télállóak, sajnos nem hosszú életűek.

A 'Li Bang' fajtasorozat tagjai a 'Big Bang' fajtasorozat alacsonyabb termetű testvérei. Steril virágaik nem hoznak magot, ezért egész nyáron folyamatosan virágoznak.

KESERŰFŰ

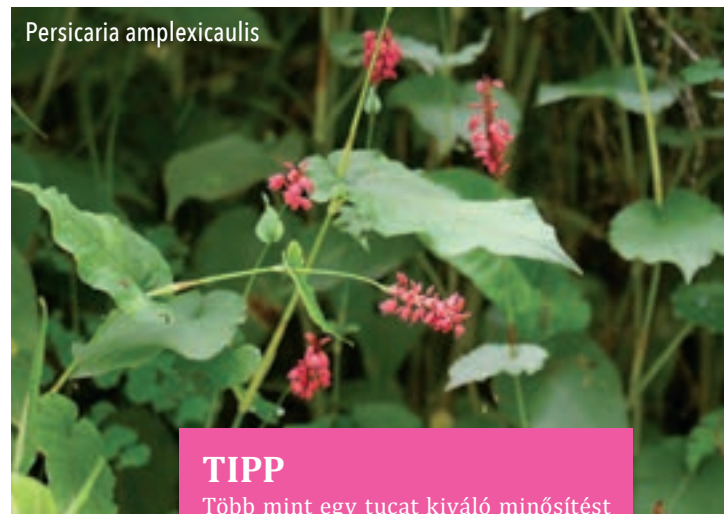
Több helyen lenne érdemes ültetni a kertekben a keserűfű-fajokat (*Persicaria*), hiszen az egész Földön elterjedtek. A nemzetség mintegy 150 faja között találunk alacsony, párnás növekedésű sziklakerti növényt és természetes, vízpartokon élőt egyaránt. A legtöbb magas és közép magas, nem terjedő tövű

Coreopsis grandiflora

Persicaria affinis 'Dimity'

Persicaria amplexicaulis

FOTÓ: AMBRUS MÁRIA ZSÓFIA, WIKIMÉDIA COMMONS

évelőfajta alkalmas évelőborderek háttérnövényének vagy struktúráképzőnek. A kertészeti alkalmazásban dísznövényként előforduló fajokat néhány évtizede *Polygonum*, illetve *Bistorta* nemzetségnévről *Persicaria* névre keresztelték.

Nepál hegyoldalairól került termesztésbe az **örökzöld keserűfű** (*Persicaria affinis*), ez a rendkívül hosszan nyíló évelő. Heverő szárát 10 cm-es, elliptikus, fényzöld levelek borítják, melyek enyhe télen bronzosra színeződve megmaradnak. Efölé hozza egyes szárazon apró virágokból álló tömött álfüzereit. Virágzásokor 30 cm magas szőnyeg alakot. A virágok elnyílás során egyre sötétebb árnyalatúak lesznek, rózsaszínből bordóra, majd vörösbarnára változnak, és a kocsányon maradnak. Ezáltal egy időben több színárnyalatot látunk. Május elejétől október végéig folyamatosan nyílik, és az elnyílt virágai is szépek. Űde talajú, napos, félárnyékos helyeken kiváló talajtakaró, cserjék között is megél, de tópartra is ültethető. Népszerű fajtája a 'Darjeeling Red'.

Szintén a Himalájából származik a **szárölelő keserűfű** (*Persicaria amplexicaulis*). A

TIPP

Több mint egy tucat kiváló minősítést kapott fajta közül érdemes választani, néhány példa közülük:

'Alba' – fehér

'Ample Pink' – rózsaszín

'Border Beauty' – bordó

'Endless Beauty' – halványrózsaszín

'Fascination' – rózsaszín

'Taurus' – bordópiros

termetes, figyelmet kérő kiváló évelő 80-100 cm magas bokorrá fejlődik. Levelei hegyes tojásdadok vagy széles lándzsásak, levélnyel nélküliek, szárölelők. Rózsáspiros virágai meglehetősen hosszú álfüzért alkotnak, július-szeptember között, a legjobb fajták pedig októberig is nyílnak. Öntözött ágyásokban gyönyörű border évelő, kitűnő háttérnövény. Vízpartokra is nagyon jó választás. Remekül mutat díszfüvekkel, magas kúpvirággal (*Rudbeckia laciniata*) és csillagószirózsákkal (*Aster x frikartii*). Kevés gondozással is beéri, csupán késő ősszel vagy kora tavasszal vágjuk le az elszáradt hajtásokat. Tápanyagpótlással gazdagabb virágzásra készíthetjük.

Ambrus Mária Zsófia

TUDTA, HOGY...

...a dália nem mérgező? A permetezés nélkül tartott növény levele hozzákeverhető salátákhoz, a virágokat pedig koktélok, levesek, halételek díszítésére használhatjuk.

A PA

A júliustól októberig nyíló szabadföldi dáliaák ékei a kerteknek, pazar virágzásuk a korai fagyokig eltart.

A virágagyakat mozgalmassá teszik, méghozzá nem is akárhogyan, hiszen a virágok mérete, formája és színe rendkívül változatos. Szédítően gazdag árnyalataik miatt színekirályoknak is nevezik őket.

ZAR DÁLIÁK

Az *Andreas Dahl* svéd botanikusról elnevezett dáliaák (*Dahlia*) Mexikóból származnak. Eredeti termőhelyükön tavasztól ősziig monszun uralkodik, majd ősszel beköszönt a szárazság, és a telet 15-20 °C-on, teljes szárazságban kell tölteniük. Gyökérzetük a jellegzetes gyökértől eltérően tartaléktápanyagot felhalmozó gumós (koloncos) gyökér, amely nemcsak a növény kedvezőtlen időszakokban való táplálásában, de továbbszaporításában is szerepet játszik.

Változatos virágtípusok

Virágaikban a rózsaszíntől kezdve a pirosra, a mályván, a bíboron, a sárgán és a narancson át a pasztell-liláig és a krémszínig szinte bármilyen árnyalat megjelenhet, a virágméretet tekintve pedig ugyancsak óriási a változatosság az aprótól a tenyérnyiig. A dáliafajtákat jellegzetes virágtípusuk szerint csoportosítják. Vannak szellőzősa-viráguak, mini és normál pomponok, labda, félkaktusz és kaktusz, valamint nagy és kis virágú úgynevezett dekoratív típusok. A legszebben akkor nyílnak, ha a „fejük fölött mindig nap van”, tartják a kertészek, érzékelte a növény meleg- és fényigényét.

- **Dekoratív:** virágaik teltek, szirmaik szélesek, nagy és kis virágú fajták egyaránt tartoznak ide
- **Kaktusz:** virágaik teltek, szirmaik keskenyek, pödrött szélűek, hegyes végződésűek
- **Félkaktusz:** virágátmérőjük kisebb, szirmaik fele hosszúságúak, kifelé pödröttek
- **Gömb:** virágaik gömb alakot vesznek föl, teltek, szirmaik jellegzetesen begöngyöldnek
- **Pompon:** virágaik a gömbvirágúaknál kisebbek, még inkább gömböt formáznak, szirmaik a hosszuk mentén begöngyöldnek

Dekoratív

Kaktusz

Vágott virágnak így nevelik

A kertészetek fóliával takart növényházai-ban a gumókat sűrűn egymás mellé, ágyrendszerbe ültetve hajtadják, a tápanyagot bőven adagolják. A kifejlődött 10-15 cm-es hajtásokat április közepétől május közepéig folyamatosan leválasztják és eldugványozzák. A növényházban éjjel 8-10 °C-ot tartanak, de napközben hagyják akár 30 fokra fölemelkedni. A gyökerek megjelenésekor híg tápoldattal öntöznék. Három hét elteltével a már gyökeres növényeket a szabadba viszik edzetni, ám ha túl erős a nap, vízpermettel hűtik és óvják a leveleket a perzseléstől. Szabadföldi kiültetésüket az utolsó fagyosszentek után kezdik meg. A dugványról nevelt állományok virágzása július végétől kezdődik. A szárat bimbózzák, hogy szebb fejek képződjenek. A dália Magyarországon kedvelt növény, szeretik az emberek, és ha szép hosszú az ősz, nemcsak a temetők, de a lakások vázái is roskadozhatnak a virágtól.

Félkaktusz

Gömb

Szaporítás a kertben

Leggyakrabban gumóról ültetik. A töveket 3-4 héttel a kihajtásuk után érdemes visszacsípni, hogy bokrosodjanak, és több virág-szárat neveljenek. A fő- és oldalhajtásokon egyszerre sok bimbó képződik. Ha ezek egy részét eltávolítjuk, nagyobb méretű virágfejekre számíthatunk. A tövek gazdagon nyílnak, és virágszedés után megújulnak. Bőven juthat friss virág a kinti-benti asztalok vázáiba.

Károsítók

A vírusfertőzések és a levélfoltbetegségek általában a túl árnyékos és túl nedves helyre ültetett dáliákat támadják meg. Lisztharmat gyakran fordul elő, különösen esős nyarakon, nagy hőmérsékletingadozások esetén. A vírus ellen, amely a növekedés visszamaradásában, sárgászöldes csiko-

Pompon

FOTÓ: MERÉNYI ALEXANDRA, FLORADANIA, PIXABAY

zottságban, torzulásban jelentkezik, nincs orvosság. A fertőzött növényeket azonnal el kell távolítani és a háztartási hulladékkal együtt megsemmisíteni. Komposztba ne kerüljenek. A csigák különösen szeretik a fiatal hajtásokat. A levéltetvek fellépése szintén gyakori, és szerepet játszanak a vírus terjesztésében. A pocok által megrágott gumó a teljes növény pusztulásához vezet.

Őszi gumófelszedés

A kerti talajban a dáliagumók októberben egy hét alatt többet nőnek, mint egész augusztusban. A rövid nappalt és a hűvösebbet érző növények már nem a virágképzésre, hanem a gumó növelésére fordítják energiájukat. Időjárástól függően október második felében, amikor véget ér a virágzás, elkezdődhet a gumók felszedése. E munkához a száraz idő az ideális, az megkönnyíti az egészséges téli tárolást is. Az első fagyok előtt vágjuk le a szárazakat a gyökérnyak fölött arasznyira, az új hajtások a gyökérnyakról fejlődnek majd ki a következő évben. A talajból ásóvillával óvatosan kifordított gumókról a rátapadt földet rázzuk le. Szárítsuk őket a szárrésszel lefelé fordítva, hogy a víz kifolyjon, majd óvatosan, a gumó megsértése nélkül vágjuk le a csonkokat. Az így előkészített szaporítóanyagot sötét, szellős helyiségben, dobozban vagy faládában, épp csak nyirkos tőzeggel vagy homokkal fedve, 4-8 °C közötti hőmérsékleten tároljuk télen. A következő évben a fagyveszély elmúltával ültethetjük a húsos, feszes, egészséges gumókat.

Kiváló balkonnövények

A dáliák nemcsak a virágágyak díszei lehetnek, cserépbe, dézsákba, balkonládákba is ültethetők. Az ilyen típusú „cserepes” fajták felhasználhatók önmagukban is, de más, hasonlóan hosszán nyíló balkonfajokkal mutatós vegyes összeültetések is készíthetők.

Az ültetőedénynek elég nagyoknak kell lennie, hogy a gumó kényelmesen elférjen. Ideális, ha a cserép felső átmérője fele a növény magasságának, például a 40 centiméter magas fajták kerüljenek 20-as cserepekbe. Az ültetőedények rendelkezzenek egy nagy vagy több kisebb kifolyónyílással, hogy a fölösleges víz kifolyhasson. Ha ez nem lenne megoldható, kavics aláhelyezésével lehet kialakítani a vízelvezető drénréteget. Teraszon, erkélyen napos, meleg, szélétől védett környezetben helyezük el a dáliákat. Kedvelik az egyenletes vízellátást. Földjük erős napsütésben hamarabb kiszárad, rendszeresen ellenőrizzük a nedvességtartalmát és számítsunk rá, hogy olyankor több vízre van szükségük. Az óri-

ÍGY ÁPOLJUK, HOGY GAZDAGON ÉS SZÉPEN NYILJON

- A gumók ültetését április végén kezdhethetjük, készítsük elő a talajt, lazítsuk föl, a gumók egymástól 50 cm távolságra kerüljenek és a hagyma felső részét 5 cm talaj borítsa.
- A napfényes mexikói régiókban őshonos növény napos, déli fekvésű helyen fejlődik a legszebben – keressük meg a legjobb helyet a számára.
- Félárnyékos területeken a virágzás elmarad a várakozásoktól.
- Kedveli a nedvességet, a humuszban gazdag, jó vízáteresztő talajt, a tágas térállást.
- Tartsuk folyamatosan nedvesen, de két öntözés között hagyjuk megszáradni a talajfelszínt.
- Májustól júliusig kéthetente juttassunk ki szerves trágyát.
- Az elnyílt vagy kifakult virágokat szedjük le, így számíthatunk hosszú virágzási időszakra.
- A természetesre növő fajták többnyire támasztékra szorulnak.
- A tápanyag-utánpótlást augusztusban fejezzük be, különben a gumók túltáplálttá és a téli tárolás során érzékenyebbé válhatnak.

ásvirágú fajtákat karózzuk, hogy a virágok ne törjenek le. A virágzási időszak meghosszabbítása érdekében szedegessük le, ami elnyílt. A cserepes dáliák sem télállóak, már nulla fok körül is károsodhatnak.

Hogyan állítsuk vázába?

A virágokat kinyílt állapotban szedjük, a szárazakat a levágás után lehetőleg minél hamarabb állítsuk vízbe. A dálianövény egyik

jellemzője, hogy a szárai üregesek, óriási edénnyalábokkal rendelkeznek. Ez okozza, hogy a virágok levágva nem túl tartósak, de ha a virágzárakat éles késsel ferdén, a víz alatt visszavágjuk, megakadályozható a vízfelvételt akadályozó légbuborékok képződése, amivel a hervadó virág vázaélettartama meghosszabbítható.

Merényi Alexandra

Egy élet olimpi

Öt sikeres olimpia van mögötte, most 42 évesen a hatodikra készül.

Közel 30 éve versenyez, mások ennyi idősen abbahagyják az aktív sportot. Mi ad még mindig inspirációt a napi edzésekhez és megmérettetésekhez? Kammerer Zoltán háromszoros olimpiai és világbajnok kajakozó rövid válasza: mert szeretem. A hosszabb verzió az eddigi élete.

Amikor a gyerekkori álmok valóra válnak

– Amikor gyerekként itt futkároztunk, mindig arról álmodoztam, hogy egyszer a Duna-parton fogok lakni. És most itt élek. Szerencsés embernek tartom magam, mert az álmaim valóra váltak. Valószínű-

nem éreztem igazán, hogy ez lenne az én sportom, csináltam, mert ez a lehetőség volt adott. Egyszer a nővérem lement kajakozni, ezen teljesen felháborodtam, és dacból elmentem én is, az első nap után ott ragadtam, ennek 33 éve. A szüleim is támogattak, ők is részt vettek a kajakos életben. Rengeteg edzőtáborban voltunk, akkor

tilag mindent megnyertem, ahol elindultam. Szereztem úttörő országos bajnoki és serdülő bajnoki címet, ifi országos és ifi világbajnoki címet, felnőtt világbajnokit és Európa-bajnokit, majd olimpiai érmet. Minden versenytávon, minden hajóegységben. Mindent elértem 22 éves koromra. Eltelt húsz év, az eredmények gyarapodtak tovább, de ott alapoztam meg mindent. Sokan kérdezik, hogyan lehet továbblépni, mi ad még inspirációt a reggeli edzésekhez. Mire ezeket az eredményeket elértem, életformává vált a sport, megszerettem, most már csak attól a gondolatától vagyok rosszul, hogy mikor lesz vége. Az hajt előre, hogy nem akarok kiszállni a csónakból. Azt nem lehet mondani, hogy minden pillanata gyönyörű, azt nem tanácsolnám senkinek, hogy csinálja, mert jó lesz, de én megtaláltam benne mindig a szépet.

Célok nélkül nem megy

– Amikor elkezdődött a koronavírus-járvány, kitaláltam, hogy mit akarok csinálni, célokat tűztem ki magam elé, és saját magammal versenyeztem, nagyon jól működött. Mindig kellene célok. Korábban négyéves ciklusokban gondolkodtam olimpiától olimpiáig, majd csökkent két évre, aztán egyre, most pedig heti és napi céloknál tartok, ha megtalálom a napi kihívást, akkor érzem, hogy van értelme reggel felkelni. Csak vasárnap van pihenő, hétfőtől péntekig két edzés, szombaton egy. Ha nem így lenne, nem érezném jól magam. A hajtós, alázatos sportolók közé tartozom, lehet, hogy túlhajszolom magam, de én a régi világban szocializálódtam, és mindig munkamániás voltam. Lelkileg az tesz jót, ha nagyon elfáradok, akkor tudom, hogy tettem valamit.

Nekem az is jó, hogy a tokiói olimpia időpontját egy évvel elhalasztották, mert ez

FOTÓ: KISS GERGELY ÉS ARCHIV

leg azért, mert soha nem arról ábrándoztam, hogy kitöltök egy lottó ötöst, hanem hogy kemény munkával mindent elérhetek, és most azt érzem, hogy ez sikerült. Minden gyerekkori álom teljesült. Ki tudtam teljesedni a munkámban, ami egyben a hobbim is, ez a sport. Szép helyen élek, egészséges gyerekeim vannak. Nagyon kemény munkával, de elértem mindent.

Először fociztam, példaképem *Nyilasi Tibor* volt, mint minden srácnak akkoriban, de

más világ volt, sátrakban laktunk, a szülők főztek, elláttak bennünket, mi edzettünk. Nagyon jó gyerekkorom volt, szívesen viszhahoznám.

Verhetetlen tíz év

– Az országos bajnokságon második lettem 1989-ben, ez volt az első meghatározó élmény, akkor ez hatalmas sikernek számított. Ezután jött életem legeredményesebb tíz éve 1990-től 2000-ig, amikor gyakorla-

Ákhoz igazítva

plusz egy évet hozzátesz a pályafutásomhoz. Az olimpia után befejezem a kajakozást, idén 43 éves leszek, a következő olimpián én már vélhetően nem lehetek ott. Most bíznak bennem, építenek rám, a tesztversenyek időeredményei is azt mutatják, egy év még van bennem. A koronavírusnak természetesen nem örülök, és az sem normális, hogy az olimpia időpontját meg kellett változtatni, de azt mondtam magamnak: Zolikám, kaptál még egy évet a kajakozásból, amit nagyon szeretsz, és ez nagyon jó! Ki akarom élvezni minden pillanatát. Nem tudom, miből vagyok, de én még mindig élvezem.

A világ legváltozatosabb sportja, hiszen minden évszaktól átélünk a vízen. Nincs annál jobb, mint amikor még szinte a jégtáblák között vízre szállsz, együtt ébredsz a

természettel, lassan érkezik a nyár, majd jön a varázslatos őszi színvilág, aztán újra hideg lesz, be kell öltözni. Ki kell szállni a kajakból, de akkor jöhet a futás és a kondiedzés. Végig a természetben vagyunk, az edzőtáborokban a világ leggyönyörűbb helyein evezünk.

Kihozni mindenből a legjobbat

– A kajakozással szerintem nem kerestem nagyon sok pénzt, legalábbis néhány más sportággal összehasonlítva, de minden fillérrel el tudok számolni, most több a vagyonom, mint amennyit kerestem, úgy érzem, jól kezelem a pénzt. Nem éltem nagy lábon, mindig félreraktam, gyűjtöttem valamire, ez biztos a szülői neveletésnek köszönhető. Sok sportoló fiatalon az első sikerek

után költekezni kezd, mert azt hiszi, mindig jönnek a eredmények, aztán lehet egy sérülés, és ott áll pénz nélkül, az élete kisiklik. Ettől mindig félttem, ezért meggondolom, hogy mire és mennyit költök.

Ha nem kajakozok, akkor itthon szeretek a legjobban lenni, tenni-venni, lenyírom a fűvet, főzök. A karantén alatt is jól éreztem magam, itthon edzettem. Vannak a régi keleti blokkból származó retró motorjaim, esténként azokat szereltem, nagyon szórakoztat és kikapcsol. Biztosan azért ez a hobbim, mert nosztalgikus típus vagyok, szeretnék visszamenni húsz-harminc évvel az időben, kedveltem azt az életet. A koronavírus-időszaknak is az volt a jó hozadéka, hogy kicsit visszatért a gyerekkorom, minden lelassult, több figyelem jutott azokra, akik hozzám közel állnak. Azt hittem, ez a

vírushelyzet után is megmarad, de nem ez történt. Persze a kajakban a gyorsaság és az idő a legfontosabb, de az az életemnek csak egy része. Azon kívül nem jellemző rám a rohanás, kapkodás. Szeretem mindenben megtalálni a jót.

Megtudni, milyen érzés csak úgy lenni

– Ha vége lesz a versenyzésnek, kiegyensúlyozott, nyugodt életet szeretnék élni. Sportolni mindenképpen fogok, tudom, ha hirtelen megállnék és beülnék egész napra egy irodába, nem tenne jót az egészségemnek. Szeretnék kicsit pihenni, utazgatni, olyan dolgokat csinálni, amit eddig sose engedhettem meg magamnak, például a Balatonnál csak úgy lenni, felkelni reggel, kajakoz-

ni kicsit, meginni egy sört, megenni egy lángost. Megtudni, milyen érzés, amikor az ember azt csinálja, amit akar, mondjuk szerda reggel. Ha munkáról van szó, azt tervezem, hogy a jövőben is a sportág mellett maradok.

Szeretnék nyugalmas családi életet is élni, kétszer megpróbáltam, nem jött össze, nem mondom, hogy száz százalékig a sport a hibás, de az biztos, hogy ez az életforma nem kedvez a kiegyensúlyozott magánéletnek, hiszen alig vagyunk itthon, na és nekem is van egyfajta habitusom. Ezért biztos vagyok benne, hogy amíg aktív sportoló vagyok, nem próbálom meg újra.

Két gyerekem van, a fiam gimnazista, most múlt 18 éves, tipikus mai fiatalember. Én azt hittem, hogy félresikerült a gyerekem, de más szülők mondták, hogy egyáltalán

nem, sőt összetehetem a két kezem, hogy ilyen. És van egy hatéves kislányom, Ancsika, ő szerelem. Sose hittem az apa-lánya szerelemben, de tényleg van ilyen. Nem velem él, de minden találkozás előtt úgy érzem, mintha életem randijára készülnek. Nagyon különleges érzés.

Sokszor mondják, hogy mennyi minden kimaradt az életemből, én erre mindig azt válaszolom, ha soha az életedben nem ettél csokifagyit és életed végén megkérdezik, hogy szereted-e, nem tudod megmondani, mert sosem kóstoltad. Így azt se tudom, miről maradtam le. Nekem így teljes az életem. Nem tudom, milyenek az átmulatott éjszakák, vagy kalandvágyból világgá menni, vagy milyenek a drogpartik. Biztosan sok minden kimaradt az életemből, de nekem nincs hiányérzetem, nem érzem úgy, hogy lemaradtam volna valamiről, amit nem kaphatnék meg a következő évtizedekben.

Mindig Gödön laktam, most is itt élek, nekem ez a világ közepe, igaz, itt voltam eddig a legkevesebbet. Nem tudnék máshol élni. Ha nagyon el kellene menni valahová, az Ausztrália lenne, ott találnék számomra élhető helyet, de a fő ok nem ez lenne, hanem az, hogy kellően távol van ahhoz, hogy ne tudjak mindig hazajönni. Győrben sportolok 24 éve, nagyon szeretem a várost, ha oda születtem volna, akkor nem jönnék el onnét. Szolnokot is kedvelem, szinte a második otthonom, rengeteg barátom van ott. Mégsem költözöm el innét, itt születtem.

Lejegyezte: Sárközi Judit

PANNONHALMI FŐAPÁTSÁG

– egy középkori hely,
ahol modernül gondolkodnak

A bencések nem béklyóként tekintenek a modern világra,
hanem lehetőségként.

Megőrzik régi értékeiket – a Regulában foglaltak szerint –,
ugyanakkor maximálisan eleget tesznek a jelenkor elvárásainak.

Borászat a Márton-hegy szívében

A hármashalmot, a híres tricollist, ahogy egykor Szent Márton hegyét emlegették, három oldalról vették körül szőlőültetvények, a termést a Szent Márton-domb oldalába vajt pincerendszerben dolgozták fel évszázadokon keresztül.

A főapátság a második világháborút követő politikai döntés nyomán veszítette el azt a lehetőséget, hogy tovább folytassa az évszázadok során magas színvonalra emelt szőlő- és bortermelést.

Tizenöt éve újra elkezdődött a borkészítés a Pannonhalmi Főapátság pincészetében, amelyhez ezt megelőzően újra szőlőket telepítettek az egykori területeken.

A bencések és a bor

Az apátságban, mint minden, a borkészítés is gazdag történelmi múltra és több mint 1000 évre nyúlik vissza, *Liptai Zsolt*, a borász és a pincészet igazgatója azt mondja, erről legalább három órát tudna mesélni, de megállapodunk egy tömör összefoglalóban.

A keresztény, ezen belül a szerzetesi kultúra elképzelhetetlen bor nélkül. A szentmisében ugyanis a kenyér Krisztus testévé, a bor pedig Krisztus vérévé változik. A bencés monostorok az istentisztelet helyei, ezért a monostorok környékén, azok birtokain kezdtektől megtaláljuk a földművelő közösségek két legfontosabb terményét, a gabonát és a szőlőt. A bencés Regula szerint élő szerzetesek alapítójuk szellemét követve mindig is megpróbálták saját munkájukból előteremteni a szükséges javakat. Így volt ez a borral is Európa azon területein, ahol a szőlő megtermett. *Szent Benedek* iránymutatásai mellett ez azért is fontos volt, mert a kora középkorban a szállítási lehetőségek drágák és bizonytalanok voltak, ezért az egyházi intézmények, hogy szükségletüket biztosítsák, igyekeztek saját szőlőkre szert tenni és azokat művelni. Így válhattak a középkori apátságok a szőlő- és bortermelés révén az európai borkultúra meghatározó színtereivé.

A 17-18. századtól gazdasági elszámolások, pincékönyvek állnak rendelkezésre, amelyekből tudjuk, hogy milyen szőlőfajtákat telepítettek, milyen művelési módokat al-

Tudjuk, hogy már a rómaiak is szőlőt telepítettek a Dunántúlon, de frásos emlékekkel alátámasztva ez Pannonhalma környékén a bencésekhez köthető. Már az 1200-as évek második felétől volt egy olyan központi pincéje a monostornak, ahová begyűjtötték a szőlő termését.

FOTÓ: KISS GERGELY, ZSOLDOS ALEXANDRA

kalmaztak, mennyi volt a termés, és milyen borok készültek. Így ment ez évszázadokon keresztül egészen az 1950-es évekig, amikor államosították az apátsági birtokot, benne a szőlőterületeket és az egykori pincét is.

A 2000-es évek elején gondolta úgy a főapátság, hogy szükség lesz olyan gazdasági tevékenységekre, amelyek bevételt biztosítanak. A Világörökség részét képező apátságban elsősorban idegenforgalmi ér-

deket szolgáló fejlesztések kezdődtek, méghozzá azokon a területeken, amelyeknek itt múltja s hagyománya van, ezek pedig a szőlő, a bor, a kertészkedés, a gyógy- és fűszernövények termesztése és feldolgozása, valamint a gasztronómia.

Borászat a nulláról

Amikor megszületett a szőlészet-borászat újraindításának gondolata, azt a célt tűzték ki, hogy a főapátság szellemiségéhez, minőség iránti elkötelezettségéhez méltó borokat készítsenek úgy, hogy az egyben gazdaságilag is működőképes vállalkozás legyen.

Olyan pincészet valósuljon meg, amely méltó a több száz éves tradícióhoz fajtahasználásban és a borok minőségében egyaránt, másrészt legyen motorja a borvidék szőlőtermesztésének, hiszen a borvidék alapjait az egykori apátsági pincészet fektette le. Ehhez az ezredfordulón semmi nem állt rendelkezésre, a nulláról kellett indulni, a főapátság mégis úgy döntött, belevág a projektbe. Az új birtok kialakításakor több tényezővel kellett számolni, például azzal, hogy a főapátság az egykori birtokait nem kapta vissza. Hiányzott továbbá az a szakember, aki meg tudta volna határozni, hogy a 21. század fordulóján milyen paraméterek szerint kell elkezdeni a birtok felépítését. Erre a munkára akkor *Gál Tibor* egri borászt kérték fel, az ő útmutatásait fogadták meg az 50 hektáros birtokméret vonatkozásában, ami még kezelhető nagyságrend, de már termel annyi palack bort, ami érdemi bevételt hozhat az főapátság számára. A projekthez komoly tőke is kellett, az anyagokban pedig egy bank segített, amely ma is résztulajdonosa a borászatnak.

A Rajnai rizling és a Pinot noir az élen

Bár az egykori ültetvények és a történelmi pinceépület együttese nem kerülhetett vissza korábbi tulajdonosához, Zsolt szerint minden rosszban van valami jó, hiszen a szőlőfajták kiválasztását, a pincészet épületét és technológiai berendezését a saját igényeikhez tudták igazítani. Így 2001 és 2004 között megtörténtek a telepítések, fajtahasználat tekintetében pedig részben azok mellett döntöttek, amelyek levéltári adatokban évszázadok óta szerepelnek, ilyenek többek között az Olasz rizling, a Rajnai rizling és a Fűszeres tramini, amelyek most is természetben vannak. „Mellette hungarikumokkal is próbálkoztunk, Ezerjót és Sárfehért is telepítettünk, de ezek nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket. Viszont nem akartunk csak archaizálni, szerettünk volna olyan fajtákat is használni, amelyek manapság is divatosak, így került ide Gál Tibor révén a Pinot noir és a Sauvignon blanc is. És hogy ne legyen egyszerű a képlet, még a borásznak is volt elképzelése arról, hogy mivel szeretne dolgozni, ezért megtalálható néhány kuriózum is, például a Viognier” – válaszolja a telepítés logikáját Zsolt. Tapasztalatokat bőven adott az eddigi 17 szüret, így kiderült, talán a Rajnai rizling és a Pinot noir azok a szőlőfajták, amelyek leginkább képesek bemutatni a borvidék egyedi sajátosságait. Jelenleg mintegy 380 ezer palack készül évente, amely közelít a pince maximális ka-

pacitásához. Ami a jövőt illeti, nem terveznek további mennyiségi növekedést, helyette az adottságok még jobb kihasználására, a borok tökéletesítésére törekszenek. A korban előrehaladó ültetvények nagyobb potenciált hordoznak magukban. Emellett

folyamatosan fejlesztik a feldolgozási technológiát, és törekszenek szakmai tudásuk gyarapítására is. Reményeik szerint mindezek együttesen megjelennek a fogyasztó borospoharában is.

Számos borversenyen értek el kimagasló eredményt, a főapátsági főborász szerint ez nagyon fontos, hiszen a díjak a munkájuk értékmérői. Ugyanakkor azt gondolja, a borversenyek eredményei csak „pillanatfelvételek”, amelyek azt mutatják meg, hogy abban a pillanatban s borsorban, az értékelő kedélyállapotában éppen hogyan

KÉT PIRAMIS

Bő egy éve új köntöst kaptak a borok, az arculat letisztultabb lett, amelyben azért ott van a történelmi apátság üzenete. A megújulás viszont nemcsak külsőségeiben jelentkezik, hanem a filozófiát is tükrözi. Kialakítottak egy tiszta, jól átlátható termékpalettát, amelyet két piramisra – házastításokra és fajtaborokra – osztottak, mindkettőben alap- és prémiumszintet elkülönítve. A házastítások bázisát a Tricollis fehér, rozé és vörös triója, valamint az év újbora, a St. Martinus alkotják, e piramis prémium szintjén a Hemina fehér és vörös párosa díszel. A fajtaborok csoportjának alapszegmensében a Sauvignon blanc, a Rajnai rizling és a Pinot noir borok sorakoznak, ugyanezen piramis tetején az utóbbi kettő fajtaból készített válogatások, a Prior fehér és vörös csúcsborok keretezik a szortimentet.

HEMINA

„Kinek-kinek saját ajándéka van Istentől, az egyiknek így, a másikat meg amúgy. Éppen ezért némi töprengéssel rendelkezünk mások táplálkozásának mértékéről. Mégis, ha tekintetbe vesszük az erőtlenség gyöngeségét, azt tartjuk, hogy minden egyesnek elég lesz napjában egy hemina bor.”

(Szent Benedek Regulája)

szerepelt a versenytétel. Mivel nincs két egyforma ízlésű ember, ezért mégsem ez az igazi megmérettetése a bornak. Sokkal fontosabb, hogy a fogyasztónak hogy ízlik, és jólesik-e vagy sem. Ezért az a lényeges, hogy minél többen kóstolják meg, és döntések el, szerethetők-e az apátsági borok.

Hol találjuk?

Liturgikus célra az egyház viszonylag kevés bort igényel. Régen a pincékből sokkal több ital került az asztalra, mint az oltárra.

A tiszta ivóvíz hiánya miatt bort vagy vizezett bort ittak, a járványok idején pedig különösen sokat, hiszen a bornak gyógyító, erősítő hatása is van. A középkorban azonban viszonylag gyenge borokat ittak. Ezeknek nagy része újbor volt, amelyet a szüret utáni évben el is fogyasztottak, mivel a fahordókban egy-két év alatt megecetesedett volna.

Manapság is értékesítésre kerül a borok nagy része, amelynek háromnegyede beföldön kel el. El tudnák adni itt a teljes mennyiséget is, de szeretnék, ha külföldön

is jelen lennének az apátsági borok, egyfajta visszacsatolásként. Sokan gondolják azt, hogy könnyű ezzel a névvel eladni a borokat, *Várszegi Asztrik* emeritus főapát véleménye szerint egyszer egészen biztosan, de csak addig, amíg nem csalódnak benne, vagyis a névhasználat komoly felelősséggel is jár. Izgalmas az is, hogy mit szólnak hozzá Hollandiában, Belgiumban, az USA-ban, Japánban vagy Hongkongban, azaz olyan helyeken, ahol Pannonhalma neve önmagában nem tudná eladni a bort. Fontos igazodási pont, hogy például Antwerpenben egy két Michelin-csillagos étteremben a degosztációs menühöz a pannonhalmi Pinot noirt kínálják, miközben oda Burgundia földrajzilag és az ízlésvilágot tekintve is közelebb van.

Kicsit másképpen

A borok tekintetében sem akarják a világot kifordítani a sarkából, hiszen a fogyasztó többnyire átlagember, mégis minden bor kicsit más, mint a megszokott fősodor, cél ugyanis nemcsak követni a bortrendeket, hanem formálni is azokat.

A Tricollis rozé például alkoholtartalmát tekintve 13 fok, mélyebb, gazdagabb tónusú, mint az általában megszokott Magyarországon. Tisztában vannak vele, hogy a nagyon könnyű, vibráló gyümölcsbomba-ként hódító, tutti-fruttis rozék a divatosak, de ők nagyobb kihívást látnak egy rétegzettebb, tartalmasabb rozébor készítésében.

A Sauvignon blanc tekintetében ma a reduktív, nagyon alacsony alkoholtartalmú, élénk savú, zöldtónusú ízjegyeket felvonultató tételek a divatosak, de ők ezen a téren is inkább egy sajátos iskolát igyekeznek kialakítani és konzekvensen követni.

Zászlóshajó és közönségkedvencek

A zászlóshajó szakmai szempontból kétségkívül a Rajnai rizling és a Pinot noir. A közönségkedvenc a Tricollis fehér és rozé házasítás, a nyár elején verhetetlen a Sauvignon blanc, a krémes-olajos textúrájú, testesebb Hemina fehérbor már inkább ősszel, az erdei gombák szezonjában a favorit, amikor hűvösebbre fordul az idő, és melegebb tónusú borra vágyunk. Vörösborok közül pedig talán a Merlot és Cabernet franc bordeaux-i házasításából született Infusio csúcsbor az a tétel, amely osztatlan rajongást vált ki mindenikből, aki megkóstolja.

Sárközi Judit

SZABADTÉRI PARFÜMÉRIA

Balzsamos, fűszeres, parfümös levegő lengi be a Pannonhalmi Főapátság egészét a nyár eleji naplementében. Nem csoda, hiszen több hektárnyi területen nőnek, virágoznak a gyógynövények, csak levendulából hatvanezer tő ontja illatát a Szent Márton-hegy keleti oldalán, ott, ahol a Nap felkel és ahol minden a megújulásról szól.

Az apátsági kert olyan, mint egy szabadtéri parfüméria, egy helyen koncentráldik a hét hektáron termesztett közel 35-féle gyógy- és fűszernövény illata, amelyekből illóolaj, tea készül, de használják az étteremben, a belső konyhán, a kozmetikumokban, a likőrökben, ecetekben, kekszekben, csokikban, fagylaltban és süteményekben. A legnagyobb mennyiségben, közel öt hektáron a levendulát termesztik, abból is több fajtát. De nagy területen foglalkoznak kakukkfűvel, citromfűvel, zsályával és mentával is.

A fűszerek és gyógynövények birodalmában Márton testvér segít eligazodni, és azt mondja, ahhoz, hogy megértsük, miért is van itt ennyiféle gyógynövény, nem árt, ha ismerjük a történeti és szakrális hátterét. Ami az ötszázas évekre nyúlik vissza és Szent Benedekhez, a bencés rend alapítójához fűződik, aki a Regulában azt mondta, hogy minden szükséges építménynek, helynek meg kell lenni a monostoron belül, hogy a szerzetesek ott dolgozzanak, és ebbe a kert is beletartozik. Továbbá tanításában arról is szólt, hogy minden megbetegedett szerzetest és zarándokot úgy ápoljanak, gondozzanak, mintha maga Krisztus lenne. A monostorokban ezért kialakítottak egy kis szobát, ahol a betegeket elkülönítették és ápták. A kerengő kertjébe pedig ültettek néhány tő gyógynövényt, ezek szolgáltak a gyógykészítmények alapanyagául. Ebből fejlődött ki a szerzetesi gyógyászat. Később a termesztés a monostoron kívüli területekre szorult, hiszen nemcsak a szerzetesek és zarándokok, hanem a környékbeli lakosság gyógyításával is foglalkoztak. A barokk korig nagyon jelentős volt a szerzetesi gyógyítás, a monostorokban dolgozott sebész testvér, gyógyszerész, orvos, akiknek egyben a gyógynövényvel való foglalatosság is a feladatuk volt, hiszen a szak tudás birtokosai ők voltak. II. József beszüntette a rend működését, majd amikor 1802-ben visszaállították, az oktatást és a lelkipásztorkodást kapta elsődleges feladatául, ezért a gyógynövénytermesztés háttérbe szorult. Újabb lendületet a gyógynövények területén Bittera Gyula hozott, aki jó kapcsolatokat ápt a bencés renddel. Az 1920-as évektől megkezdte a tihanyi, bárándi, zalavári bencés apátsági birtokokon az illóolajos gyógynövények termesztését, így Tihany-

FOTÓ: KISS GERGELY, ZSOLDOS ALEXANDRA

ban levendula, Zalaváron és Bárándon pedig borsmenta, muskotályos zsálya, koriander és lestyán termesztésével foglalkoztak. Pannonhalmán a második világháború után indult a levendulatermesztés, ami nem volt előzmény nélküli, hiszen a feljegyzések szerint az 1700-as években már néhány tő bizonyosan volt a monostorban, mivel az itt készült receptúrákban összetevőként szerepelt.

Pannonhalmán a kerengő kert is fennmaradt és látható, gyógynövényt pedig az arborétum és a gyógynövénykert területén termesztnek hét hektáron, ahol most hatvanezer tő levendula növekszik. A sorok között sétálva Márton testvér szenvedélyesen beszél a levendulatermesztés rejtelméről. Kiderül, zömében a valódi orvosi levendulával foglalkoznak – ennek egy része a „rég

nonhalmi levendulafajta”, ami nem hivatalosan bejegyzett fajta, hanem az a génállomány, amely az elmúlt évtizedekben idekerült és szaporítása tovább folytatódott. Érdekessége, hogy minden egyes tő mutat valami változatosságot, az egyik még nagyon zsenge, a másik pedig már erőteljes és egy hét múlva betakarítható, pedig egymás mellett növekszenek.

A valódi levendula eredeti élőhelyén, a mediterrán területeken 1200-1500 méter magasságban a spontán flórában élő pici növény. Ez az alapfaj ellenálló, és bár a virág és az illóolaj mennyiségét tekintve szerényebbek a mutatói, ez idezi elő a nyugtató, lazító hatást, ez enyhíti az égés, gyulladás, csípések és a reuma okozta panaszokat, ezért hívják orvosi levendulának is. A gasztronómia is ezzel dolgozik. Ha már megesszük, legyen jótékony hatása, vallja Márton testvér.

A hibrid fajok pedig a kozmetikumok összetevői. Látványos, hatalmas bokrok, magasra nőnek, július derekán kezdenek virágozni, az illatuk kissé eltér a valódi levendulától.

A többi gyógy- és fűszernövény különféle méretű parcellákban nő, és mindig kísérleteznek valami újjal is.

Az illóolaj-lepárló és a teaház közelébe helyezték el a bemutatókeretet, amelyet Sankt Gallen-kertnek is neveznek, mert a svájci apátságban megvalósított, bencés regula alapján készült kertbe a 16 legfontosabb gyógynövényt ültették, meséli a történetét Márton testvér.

Kíváncsi voltam, ezek közül melyek az ő kedvencei. Az első helyen a zsálya és a kakukkfű áll nála, de nagyon szereti a muskotályos zsályát, az édesköményt és a bíbor kasvirágot is. Azt mondja, nem maradhat ki a sorból a rozmaring sem, kedveli teák összetevőjeként, de akár egy egyszerű párolt vagy sült krumplinak is utánózzhatatlan mediterrán érzést ad.

Különbőség levendula és levendula között

Állunk a mezőnyi levendulakert közepén, morzsolgatjuk a virágokat, illatozzuk az orvosit és a hibridet, az orrom megtelik velük, és nem tudom szavakba önteni a különbséget. Kérem Márton testvért, fejtse meg nekem, miért a hibrid levendula kerül a kozmetikumokba.

Mint amikor egy június végi virágzó réten végigsétálok és mindenfajta illat- és színkavalkád egyszerre hat rám, és ettől teljesen feldobódom, ez a francia levendula. Finom, bársonyosan könnyed, édeskés és ínycsiklandozó élmény. A hibrid ugyanez az illat visszafogottan, és kiegészül a kámforral, ami a valódiban nincs jelen, és ettől lesz

LEVENDULAGONDOZÁS MÁRTON TESTVÉR TANÁCSAI SZERINT

Az első három évben van jelentősége a tudatos metszésnek, azért, mert a növényt biológiailag akarjuk arra serkenteni, hogy bokrosodjon. Amikor megjelenik a hajtásvégeken egy 4-5 centiméteres zsenge virágszár, május végén, június elején, akkor azt visszavágjuk, plusz még 1-2 centit a leveles szárból a bokrosodás érdekében. A harmadik évtől mondhatjuk, hogy van egy kompakt növényünk, annak a virágszárát már meg hagyjuk. A virág betakarításakor akkor járunk el jól, ha a virágszár alatt legalább 1 centivel a levélrészét is visszametszük, akár sarlóval is. Ha nem vágjuk vissza, gyorsan elkezd öregedni és 5-6 év múlva annyira fás lesz, hogy a bokor szétesik. Kerti körülmények között 8-10 évig tartunk fenn egy bokrot, utána frissítsük újjal. A levendula mediterrán növény, a természetes körülményei között nyáron nem kap csapadékot, a természetlajja köves, sziklás, ezért nem magas tápanyagigényű. Ha nagyon öntözzük, kirohad, évente esetleg egyszer érdemes szerves trágyával segíteni a fejlődését.

élenk, eleven, kicsit irritáló illatáradat, amit először a nyálkahártyámon érzek, amikor a második, harmadik lélegzetet veszem, akkor pedig felismerem a klasszikus levendulajegyeket is, de összességében van valami hűvös érzete. Kicsit az az élmény, amit diákként a kémia- és a biológiaszertárban is éreztünk, a hűvös kloroform szúrós illatát. A hibrid illata simulékony, gyorsan megbárátkozunk vele, és nagyon megszeretjük.

Teától a lábsóig

Hagyományosan illóolajok és teakeverékek készültek a gyógynövényekből. Pár éve újonnan, de a régi receptúrákat alapul véve kezdtek el kozmetikumokat készíteni. A levendulás szappanban például Zólyomi Zsolt parfümőr illatkombinációját, a valódi levendula és a mandarinolaj finom egyensúlyát élvez-

hetjük. Ebből kézkrém is készül. Van egy termékcsalád, amelynek a körömvirág az alapja, szappanban és az intenzív, regeneráló hatású kézkrémekben a körömvirág gyulladáscsökkentő és bőrpuhító hatását használják ki. A karakteres illatú zsályával készült szappant férfiaknak ajánlják. A kakukkfű több teakeverék összetevője, és fürdősóba teszik, amiért nagyon hálásak a zarándokok. Továbbá szárított droggént teák alapanyaga, mellette természetesen fűszernövényként is használják. A fagyaltokba, süteményekbe, kekszokba levendula, borsmenta, citromfű, kakukkfű és zsálya, a csokoládékba pedig szárított levendula, borsmenta, citromfű, orvosi zsálya kerül. Szörpök, ecetek és likőrök is készülnek az itt termesztett gyógy- és fűszernövényekből.

Sárközi Judit

Étterem a vándoroknak

Tízéves a Kosaras-domb tetejére épült Viator Étterem és Borbár, az épület első ránézésre meghökkentően hat a történelmi monostor lábainál, ám tökéletesen megfér a történelmi apátság épület-együttesével. A bencések mindig a kor szellemiségének megfelelően építkeztek, és ezt most is bizonyították. A modern épület letisztult, hatalmas üvegfalain kitekintve csodás körpanorámát nyújt. Olyan érzést kelt, mint egy terminál, ahol a „viátorok”, az utazók éppen két világ kapujában várakoznak. Ugyanezt tükrözi az ételkínálat is, modern és letisztult, ugyanakkor az ízharmóniák megteremtésében nélkülözhetetlenek a minőségi alapanyagok, amelyek részben az apátsági birtokról származnak, például a fűszerkertből, vagy a borok esetében az Apátsági Pincészetből. A gasztronómia nyelvén is a tradíció és a modernitás ötvözetét fejezi ki.

Ennek bizonyítására álljon itt egy menüsor az étterem kínálatából.

Bodzás kacsasaláta eperrel

Hozzávalók: 250 g vegyes salátalevél mosva és leszárítva, 200 g eper negyedelve, 320 g kacsamellfilé megtisztítva és csíkokra vágva, 2 ek olívaolaj a sütéshez, só, őrölt bors.

A salátaöntetchez: 2 ek mustár (dijoni), 1 ek méz, 100 ml extra szűz olívaolaj, 50 ml fehérborecet, 50 ml bodzaszörp, só, őrölt bors.

A salátaöntetchez a hozzávalókat kimérjük egy befőttesüvegbe, majd alaposan össze-rázzuk, amíg egynemű dresszingtonem kapunk. A kacsahúst 1 × 1 centis, egyforma vastagságú csíkokra vágjuk, sózzuk, borsozzuk és felhevített serpenyőben kevés zsiradékon erős tűzön körbepirítjuk. A salátaleveleket összekeverjük a cikkekre vágott eperrel, meglocsoljuk a dresszingtongel, majd tányérra helyezzük. A pirított kacsahússal ízlésesen körberakjuk a salátánkat.

FOTÓ: KISS GERGELY, ZSOLDOS ALEXANDRA ÉS ARCHÍV

A BÓDÍTÓ HÁRS

A hárs virágzása,
illata számomra olyan komplex élmény,
amely szorosan összefonódik a nyár kezdetével.
Egyfajta szabadságérzés, ekkor kezdődik
a vakáció, jobb esetben befejeződnek
az egyetemi vizsgák, elkezdődik a nyaralás.
A nyári záporok paradús levegője keveredik
a virágzó rétek és sok más cserje frissítő,
néha émelyítő illatával.
Korzikára szokták mondani, hogy az illatok
szigete, úgy gondolom, hogy nyár elején
Magyarország is az illatok országává válik.

FOTÓ: MOLNÁR PÉTER

A szőkedencsi hársfa az ország
nevezetes fáinak egyike, korát
700 évre becsülik, tehát
az Árpád-ház kihalása környékén
láthatta meg a napvilágot

A kislevelű hárs szerte Európában elterjedt, északon és délen megritkul, majd el is tűnik teljesen. A Kárpát-medencében jellegzetes elegyfa, amely gyertyános tölgyesekben, ártéri ligeterdőkben és a sziklás, törmelékes élőhelyeken gyakori. Kissé szabálytalan, lekerekedően oszlopos koronájú, többnyire tövétől ágas, 20-25 méter magasra növő fa. A kérge szürke, finoman repedezett. Fiatal hajtásai pelyhesek, de hamar lekopaszodnak. Szív alakú, lekerekedő vállú, hegyes csúcsú, fűrészes szélű levelei ritkán nőnek 7 cm-nél hosszabbra. A levelek fonákján az érzugokban rozsdabarna, vöröses szőrpamacsok nőnek. Sárgásfehér, kellemes illatú virágai a többi hárshez hasonlóan hosszúkas, ép szélű fellevélhez csatlakozó, 7-15 virágot számláló bogernyőben nyílnak.

A HÁRS VIRÁGA

A kislevelű hárs virágzatát a méhek igen kedvelik, a nagylevelű hárssal együtt fontos mézelő növény. Mindkét hárs virágait szedik és szárítják. Forrázatát, a hársfateát különböző hurutos bántalmak esetén, illetve izzasztó és vértisztító teának szokták használni. A gyógyfű-kereskedelemben *flores tiliae* néven szerepel a hársfavirág. Június közepe táján, a teljes virágzás idején a támasztó murvalevéllel együtt érdemes szedni, a szedett virágokat pedig vékony rétegben ponyvára terítve padláson vagy más árnyékos helyen szárítani. Jó tudni, hogy 3-4 kg friss virágból lesz 1 kg száraz virág. A szárított hársfavirágnak egészen más az illata, mint a frissnek. A hársfavirág illóolajat is tartalmaz.

A virágok öttágúak, öt-öt csésze- és szíromlevéllel. A bibe is öttágú. A virágok murvalevele megnyúlt nyelv alakú, zöldessárga színű, hártyás, amikor megszárad, papírszerűvé válik és egészen végig, magérésig rajta marad a kocsányon, majd az érett terméssel együtt hull le. Gömb alakú termései simák, az érett termések a fellevéllel együtt, jellegzetesen pörögve esnek le, és a szél messzire elhordhatja őket.

Molnár Péter

A mandzsu ördögszilva

Az egyvirágú ördögszilva termése

Egyvirágú ördögszilva

AZ ÖRDÖGSZILVÁTÓL AZ INDIÁNSZILVÁIG

Az ördögszilva, a koszorúcserje és az indiánszilva különleges, ritka cserjék, és a rózsafélék igen népes családjához tartoznak, amelyből most ezeket a kevésbé ismert, de az európai kertkultúrában jelen lévő, figyelemreméltó növényeket mutatjuk be.

A rózsafélék (*Rosaceae*) igen népes családjába 100-125 nemzetség mintegy 3500-4000 faja tartozik. Fák, cserjék, lágyszárúak, lombhullatók vagy örökzöldek. Nincs olyan hazai kert, amelyben valamelyik tagjuk jelen ne lenne. Közéjük számtalan közismert és fontos dísz- és élelmiszernövény tartozik a rózsától a gyöngyvesszőig, a szamócától az almáig. A család a névadó rózsán kívül igen sok dísz- és gyógynövénnyel járul hozzá a világ kertkultúrájához.

ÖRDÖGSZILVA

Az **ördögszilva** (*Prinsepia*) nemzetség mindössze öt fajt foglal magában, amelyek Kínában és a Himalájában honosak. Tudu-

TÉLÁLLÓK ÉS KÁRTEVŐMENTESEK

A tövisescseresznyének is nevezett ördögszilvák mindenféle talajtípuson sikerrel nevelhetők és a kémhatásukra sem érzékenyek. Legjobban a nyirkos, ám jó vízelvezető talajokat kedvelik. Szoliterként vagy cserje-borderágakba ültethetők félárnyékba vagy teljes napra, dús virágzás azonban az utóbbi fekvésben várható. Virágaikkal és érdekes terméseikkel díszítenek. A virágoknak erős, messziről érezhető fűszeres-mézes illata van. Különleges, szokatlan, egyedi megjelenésű mutatós cserjék az ágaikat hosszában borító tövisekkel és virágokkal. Teljesen télálló és gyakorlatilag kártevő- és kórokozómentesek.

Magvetéssel sikeresen szaporíthatók ősszel vagy kora tavasszal, hidegágyban. Kéthónapos hideg rétegzés növeli a csírázási arányt. Félfás dugvánnyal július–augusztusban szintén szaporíthatók.

Ehető terméseik lédúsak, kellemesen savanykásak, nyersen vagy lekvárnak feldolgozva egyaránt fogyaszthatók. A Himalájában honos **hasznos ördögszilva** (*Prinsepia utilis*) magjából készült olaj fontos gyógyászati alapanyag.

A közönséges koszorúcszerje virágzó ága...

...és mélyen karéjos levele

A közönséges koszorúcszerje 'Crispa' fajtája kitűnő talajtakaró

MUTATÓS VIRÁGZAT, ÉLÉNK ŐSZI LOMBSZÍN

A koszorúcszerjék bájos, kecses, egyedi megjelenésű cserjék. Díszértékük laza, ívelt, cikcakkos ágrendszerű habitusukban, szép levélmintázatukban, mutatós virágzatukban és az élénksárgától a vörösről át a vörösbarnáig színeződő őszi lombjukban rejlik. A japán koszorúcszerje őszi lombja élénkebb.

Szoliterként, cserjeszegélyekbe, kisebb csoportokba, vegyes borderágyakba vagy talajtakarónak ültethetők félárnyékba vagy teljes napfényre. Talajokban nem különösen válogatnak, de jó vízháztartású, üde, tápdús talajokon díszlenek legszebben.

Teljesen télálló és gyakorlatilag kártevő- és kórokozómentesek. Hidegágyi szaporításukra az érés utáni időszak vagy a kora tavasz alkalmas. A júliusi félfás dugványozás (10-12 cm) hidegágyban magas gyökerezési eredményt ad. Késő ősszel a fásdugványozás is sikeres. Mivel kissé tarackoló tövűek, a tavaszi tőosztás vagy gyökérdugványozás is számításba jöhet.

mányos nevük *James Prinsep* (1799–1840), Kalkuttában élt angol tudós, polihistor nevét őrzi.

MANDZSU ÖRDÖGSZILVA

Lombhullató, ívelt ágú cserje a mandzsu ördögszilva (*Prinsepia sinensis*), amely 2 méter magasságig is megnő, kérge szürke vagy vörösbarna. Tövisek, kopasz ágai vöröslők, hosszanti irányú bordákkal. A tövisek 6-10 mm hosszúak, egyenesek vagy görbültek. A levelek szórt állásúak, lándzsásak, 3-6 cm hosszúak, kihegyezettek, szélük ritkán fogatott. A levéllemez sötétzöld, fonáka halványabb. Virágai egy-négyesével a levélhórnáljában jelennek meg, az öt szirmos visszás tojásdad, sárga vagy krémszínű. A gömbölyded csonthéjas termékek vörösek, barnáslilák. Április–májusban nyílik, a nyár második felében érnek termései. Eredeti élőhelye Belső-Mongólia, Mandzsúria, ahol elegyes erdőkben, árnyas lejtőkön, tisztásokon nő.

EGYVIRÁGÚ ÖRDÖGSZILVA

A kérge vörösbarna, ágai szürkészöldek, szürkésbarnák, hosszában bordázottak, tövisei rendszerint egyenesek az egyvirágú ördögszilvának (*Prinsepia uniflora*), amely 1-2 méter magas lombhullató cserje, A levelek szórt állásúak, hosszúkás vagy keskeny

lándzsásak, 2-5,5 cm hosszúak, kihegyezettek, szélük feltűnően fogatott. A levéllemez sötétzöld, fonáka halványabb, válla széles ék alakú. A virágok rendszerint egyesével, néha hármassával állnak, az öt szirmos visszás tojásdad, fehér színű, halványlila erezzel. Májusban virágzik, a nyár folyamán érnek a csonthéjas termékek barnásvörösre. A természetben Kína északi és nyugati tartományjaiban honos, ahol lejtőkön, sziklafalakon, völgyekben él 800-2200 méter magasságban.

KOSZORÚCSERJE

A **koszorúcszerje** vagy **csipkecszerje** (*Stephanandra*) nemzetség öt lombhullató, kecses cserjefajt foglal magába, amelyek Kelet-Ázsiában honosak. Megjelenésükkel három közeli rokon nemzetség, a gyöngyvessző (*Spiraea*), a hólyagvessző (*Physocarpus*) és a neillia (*Neillia*) tagjaira emlékeztetnek, amelyek közismertek és elterjedtek a kertkultúrában. A nemzetség neve a görög sztephanosz = korona/koszorú és az androsz = férfi szavakból származik és a terméseken koszorúban rendeződő porzók maradványaira utal.

KÖZÖNSÉGES KOSZORÚCSERJE

Akár 2,5 méter magasra is megnő a közönséges koszorúcszerje (*Stephanandra incisa*),

de kultúrában általában alacsonyabb, ívelt ágrendszerű, kecses, lombhullató cserje. Hosszú, karcsú, kissé cikcakkban növekvő vörösbarnák vagy szürkék. Szórt állású levelei tojásdadok, háromkaréjúak. A levéllemez 2-4 cm hosszúak, csúcsuk és a karéjok hosszan kihegyezettek, szélük kettenesen, egyenlőtlenül fűrészkes, fonáuk kissé molyhos. A lándzsás felleveleket tartalmazó, 3-6 cm hosszú, laza bugavirágzatok az oldalhajtásokon jelennek meg, fehér vagy kissé zöldes árnyalatúak és június–júliusban nyílnak. Apró tüzőtermései vannak.

A japán koszorúcszerje virágai...

...cikcakkos ága...

...és őszi lombja

Eredeti élőhelye Északkelet-Kínában, Tajvanon, Koreában és Japánban van, ahol hegyi lejtőkön, gyakran patakpartokon nő 500-1000 méter magasságban.

JAPÁN KOSZORÚCSZERJE

Elegáns habitusú, kissé tarackoló, sokágú lombhullató cserje a **japán koszorúcszerje** (*Stephanandra tanakae*), amely 1-2 méter magasra nő. A közönséges koszorúcszerjére sokban hasonlít, de ágai vastagabbak, vörösebbek, a levélkaréjai sekélyebbek, és terebélyesebb növéssű. Ívelt ágai kopaszok, levelei deltoid-tojásdadok, hosszan kihégyezett 3-5 karéjúak, a közülük a végálló sokkal nagyobb, az oldalsók kihajlók. A levélfonák enyhén molyhos, zöldesfehér, a levelek széle bemetszett, élesen, kétszeresen fűrészkes. A levelek 5-13 cm hosszúak. Az oldalhajtásokon megjelenő csúcsálló laza bugavirágzatok 4-10 cm hosszúak, fehérek vagy krémszínűek és május-júniusban nyílnak.

A természetben Japánban, Honsú szigetén honos, ahol hegyi lejtőkön, bozótosokban, patakok mentén nő.

OZOBOGYÓ

Monotipikus faj, vagyis nemzetségének egyetlen tagja az **ozobogyó**, más néven **indián-szilva** (*Oemleria cerasiformis*), amely 1,5-5 m

Az ozobogyó bókoló virágzata...

...és érett termései

magasra növe, lombhullató cserje. Tudományos nevét az 1773–1852 között élt Savannah városi gyógyszerész és entomológus, A. G. Oemler tiszteletére kapta. Korábban Osmarionia volt a hivatalos elnevezése.

Szórt állású, elliptikus-hosszúak vagy lándzsás levelei 5-12 cm hosszúak, kopaszok, világoszöldek, fonákuk halványabb árnyalatú. Frissen kihajtó levelei enyhe zölduborkaszagot árasztanak. Tavasszal a legkorábban

vára emlékeztetnek, kocsányuk pirosuló. A nyár elejére már beérnek a termések, amit a madarak is szívesen fogyasztanak.

A természetben Észak-Amerika Csendes-óceán menti hegyláncában honos, Brit Columbiától Kaliforniáig. Lombos és tűlevelű erdőkben, száraz és nyirkos ligetekben patakok mentén, bozótosokban, kanyonokban, útszéleken nő a tengerparttól 1900 méter magasságig. Mind a talaj nedvessége, mind a

AZ INDIÁNOK RÁGCSÁLTÁK IS

Az ozobogyó termései ehetőek ugyan, de keserű az ízük, ennek ellenére a helyi őslakosok nyersen, szárítva és főzve fogyasztották. Nem igen tehettek mást, hiszen Észak-Amerika rendkívül szegény vadon termő gyümölcsökben. Az indián törzsek a kérgéből teát főztek, fiatal ágait enyhe érzéstelenítőként és afrodisziákumként rágcsálták. Rendkívül erős és kemény fája van, kisebb íjak, apróbb eszközök, például kánál, fésű, kötöttű készütek belőle.

kihajtó cserjék egyike. Kétlaki növény, a hím- és nővirágok külön példányokon fejlődnek. Az ötszirmú virágok fehérek vagy zöldesek, 3-10 cm hosszú, végálló, bókoló fürtökben március elején, de gyakran már tél végén, a levélfakadás előtt elkezdnek nyílni. A virágok jellegzetes, erős, kissé kellemetlen keserűmandula-illatúak. A narancsvörösből sötétkékre érő, csonthéjas termései apró szil-

napsugárzás szempontjából nagyon tágtűrő, de szereti a jó vízáteresztő, tápdús talajokat. A korai, csupasz kertben nagyon mutatósak a virággal rakott bokrai. Szoliterként vagy csoportokba ültethető félárnyékba vagy teljes napra. Gyakorlatilag kórokozó- és kártevőmentes, teljesen télálló.

Tavaszi magvetéssel, 2-3 hónapi nedves-hideg rétegzés után nagy százalékban csírázik. Télen szedett fás dugványokkal és sarjak leválasztásával egyaránt könnyen szaporítható.

A koszorúcszerjék hazai árudákban is kaphatók, főként a közönséges koszorúcszerje 'Crispa' nevű fajtája. Az ozobogyó és a tövis-cseresznyék újdonságok a kertkultúrában, inkább botanikus kerti érdekességek, de nyugati fajokkal megvásárolhatók. Az itt bemutatott növények mindegyike szépen díszlik Vácrátóton a Nemzeti Botanikus Kertben, mint különlegességeket, jó szívvel ajánlom őket kipróbálásra kerti ültetésre.

Kósa Géza

NYÁRON A KERTBEN

Július és augusztus az a két hónap, amit általában a várva várt nyaralással töltünk, és a komolyabb kertészkedést szüneteltetjük. Az idei évben sokan az utazás helyett az

otthonmaradást választják, vagy csak néhány napos kirándulást terveznek, és a házikerti bíbelődésben találják meg a kapcsolódást.

Tavasszal sok új növény talált gazdára, sokan merítettek ötleteket a kertészek által javasolt kerti praktikákból, és nagy kedvvel láttak hozzá a növények neveléséhez. Bátrabban vetettek virág-, és zöldségmagokat, dugványoztak, palántáztak, hogy a saját maguk által életre keltett növényekből merítsenek erőt, sikert könyveljenek el, és jóízű termést szüretelhessenek.

Valamennyi újonnan ültetett növénynek, díszfának, díszcserjének, gyümölcsöt termő bokornak, fának a legmelegebb nyári hónapokban rendszeres öntözésre van szüksége. Igaz, idén június második fele és július eleje igen csapadékos volt, de számíthatunk sok forró nyári napra is. Figyeljünk azokra a fákra is, amelyek korábban, 2-3 évvel ezelőtt kerültek a földbe. Hasonló figyelmet érdemelnek a tavasszal ültetett évelő növények is, mert gyökereik még nem eléggé hosszúak ahhoz, hogy hozzáférjenek a talaj mélyebb rétegeiben lévő vízkészletekhez. Ha nincs eső, ezeket a növényeket négy-öt naponta öntözni kell. Fontos a talaj rendszeres lazítása is annak érdekében, hogy a víz mélyebbre hatoljon és nedvesen tartsa a gyökér környezetét.

MIKOR SZEDJEM?

REGGEL

A zöldségek és gyümölcsök minősége szempontjából a szedés időpontja nagy jelentőségű. A növények napközbeni párologtatása csökkenti a sejtekben lévő nedvek nyomását, a növényi szövetek lágyabbak lesznek, a termések kevésbé tartósak. Tanácsos tehát forró napokon reggel szedni a zöldségeket, gyümölcsöket, ha azokat néhány napig tárolni kívánjuk. Ha közvetlenül fogyasztjuk, akkor a napszaknak nincs jelentősége.

ESTE

Egy másik szempont a nitráttartalom, amely különösen a levélzöldségeket, például a salátát, spenótot érinti, ezek szedése

sére az esti órák szerencsésebbek, miután a nitráttartalom a növényben délután és este csökken, a magas nyári hőmérséklet és az erős fényintenzitás miatt. A reggeli órákban nagyobb arányban tartalmazzák a levelek.

TEENDŐK A BALKONON

A májusban és júniusban ültetett balkon-növények most a legszebb pompájukat mutatják, de szakszerű gondozást igényelnek. A napsütés és a magas hőmérséklet egyszerre áldás és átok a növények számára a nyári hónapokban. A virágok, évelők és cserjék kiegyenlített víz- és tápanyag-ellátottság mellett teljesítenek a legjobban.

Ápolási tippek

- Reggelente ellenőrizzük a növények víz-ellátottságát.
- Adjunk folyékony műtrágyát az öntözővízhez hetente egyszer.
- Öntözzünk tiszta vízzel a műtrágyázás előtt és után.
- Az öntözővíz ne érje a virágokat, leveleket, mert a nedves levelek és virágok ideális életteret nyújtanak a kórokozók számára.
- Ügyeljünk rá, hogy a fölösleges víz kifolyhasson, különben a gyökerek rothadni kezdenek.

Nyáralás alatt

Néhány egyszerű lépés elegendő ahhoz, hogy a virágtartóban, dézsákban tartott növények a néhánynapos távollétektől átvészeljék.

- ✓ Utazás előtt alaposan öntözzünk.
- ✓ Hordjuk árnyékos helyre a növényeket, mert ott kevesebb vizet fogyasztanak, mint napfénynek kitéve.
- ✓ A növények átmenetileg a lakásban is elhelyezhetők.
- ✓ Néhány napnál hosszabb ideig tartó nyáraláskor hatékonyabb öntözőrendszerre vagy a szomszéd segítségére van szükség.

Nyáralás után

Ha egy évelő balkonnövény a nyáralás után elpusztulni látszik, a legtöbb esetben nem kell kidobni, megsemmisítés helyett próbáljuk meg életre kelteni. Vágjuk le az összes elszáradt hajtást, a tövet mártsuk vízbe és tartsuk alatta, amíg légbuborékok nem emelik föl. Friss földbe átültetve nagy az esélye annak, hogy a növény felépül.

IDŐSZERŰ TENNIVALÓK

- Most ültessük a **díszhagymákat** (*Allium*), egyesével vagy akár hármával csoportba rendezve. A hagyma kerüljön kb. 15 cm mélyre. Agyagos talaj esetén szórjunk az ültetőlyukba durva homokot vízelvezető réteggé.
- A **kerti hortenziák** az enyhén savanyú talajt kedvelik; ha ilyen közegben nőnek, leve-

leik szép zöldek maradnak. A sárgás lomb hiánybetegsége utal. A talaj kémhatása a virágok színére is kihat, a kék virágú fajták kevésbé savanyú talajban rózsaszínné válnak. A kék virágszín megtartásához alumínium-szulfát-tartalmú tápanyagra van szükségük. A hortenziákat öntözzük rendszeresen az igényük szerint összeállított speciális tápoldattal.

- A **sásliliom** (*Heemerocallis*) virágai csak egy napig tartanak, ám a robusztus és hosz-

szú időn át nyíló növények heteken át színt nyújtanak a kertben. A virágzási időszak végén a sásszerű lombzat gyakran barnássá, csúnyává válik. Különösen a korai fajtákat és fajtákat érdemes visszavágni a talajszint felett 10-15 cm-re. A tövek a lerövidítés után 2-3 héttel friss zöld levelekkel ismét kihajtanak. A késői, szeptemberig virágzó fajták jó vízellátás mellett hosszabb ideig megőrzik a lombzatukat. Az ilyen fajták töveit csak késő ősszel kell visszavágni.

- A virágzásukon ebben az évben túljutott **levendulákat** gyengén vágjuk vissza. Ezzel elkerülhető, hogy a törpecserje szükségtelen energiát fektessen a magképzésbe. A hajtások egyharmadát távolítsuk el sövényvágó ollóval. A virágfejeket töltsük textiltzacskókba.
- Míg a legtöbb **liliomot** ősszel vagy tavasszal ültetjük, a fehér liliom (*Lilium candidum*) hagymái augusztusban kerülje-

nek földbe. Kicsit hosszabb a fejlődési ideje a többi fajnál. A tápanyagigényes növény ültetőgödörbe tegyünk komposzt földet, és ha kötött a talaj, akkor durvább homokot is drénréteggé a pangó víz elkerülésére.

- A **sövények** szokásos alakítási időszaka június végén van, amikor a cserjék befejezték első növekedési szakaszukat. Az erősen növekvő fajok, mint a fagyal, a bükk és a gyertyán nyáron ismét erőteljesen hajtanak. Ezeket a sövényeket augusztus közepétől szeptember elejéig lehet alakítani.
- Mint minden örökzöld növény, a **rododendronok** is nagyon későn jelzik, ha vízhiánytól szenvednek. Tipikus tünet az intenzív napfény okozta sárgás-barnás égési folt a leveleken. Ne várjunk túl sokáig az öntözéssel, mert a szárazságból fakadó károsodást csak lassan növik ki.
- A fásodó **balkonnövények**, például a teraszrózsa, hibiszkusz vagy rózsálc szakszerű tisztításához metszőollót kell használni. Vágjuk vissza az elszáradt virágokat az alattuk lévő következő rügyre. A tövekbe akadálytalanul bejutó napfény előcsalogatja az újabb virágokat.
- Gondoljunk a következő kerti évre, és gyűjtsük be azokat a zöltség- és **virágmagokat**, amelyeket vetni szeretnénk. Legjobb kicsi papírzacskókban tartani, levegős és száraz helyen. Ne felejtsük el a zacskókat névvel ellátni.

NYÁRI GYEPGONDOZÁS

FOTÓ: MERÉNYI ALEXANDRA, PIXABAY

ÖNTÖZÉS

Forró napokon a gyepeknek is sok vízre van szüksége. Gyakoriságát tekintve jobb ritkábban, hetente egy alkalommal alaposan öntözni, mint többször kisebb vízádaggal. Az öntözést szerencsésebb a kora reggeli órákban végezni, mint este, akkor ugyanis több víz hasznosul. Egy igazi nyári nap vé-

gén a talaj még mindig túl meleg, az öntözővíz nagy része elpárolog ahelyett, hogy vizet látná el a gyökereket.

TRÁGYÁZÁS

Az otthon töltött hetek során a gyepek is erősebb használatnak lesz kitéve. Noha a gyeprágyázás szokásos időpontja tavaszra és őszi esik, az erősen használt területekre érdemes július-augusztusban lassan lebomló műtrágyát kiszórni azzal az elsődleges céllal, hogy a fűvet növekedésben tartsuk és megkönnyítsük a túlhasználatból fakadó stresszhelyzet átvészelését. A műtrágyát legjobb akkor kijuttatni, amikor eső közeledik. Az esőcseppek a műtrágyaszemcséket beverik a földbe, így azok gyorsabban lejutnak a feltáródás helyére, míg ha napfénynek kitéve a fűszálakon vagy a fűszálak között maradnak, perzseléses sérülést okozhatnak. Napszakot tekintve az esti órák a legalkalmasabbak a tápanyag-viszszaporításra. Ha nem számíthatunk csapadékra, legkésőbb 24 órával a műtrágyázás után alaposan meg kell öntözni a területet.

TIPP

Azt, hogy mennyi víz jut ki a területre, könnyen ellenőrizhetjük egy befőttesüveg segítségével, amit a fűvön kell elhelyezni az öntözés elindítása előtt. Ha az üvegben látható víz magassága az öntözés végén 1,5 centiméter körüli, elegendő vízhez jutott a gyepek.

FŰNYÍRÁS

Kaszálásra a késő délután a legalkalmasabb, de javasolt figyelembe venni a munkavégzés idejét szabályozó helyi rendelkezéseket.

Ne vágjuk, ha...

...a fű nedves, mert a kések egyenetlenül vágják le a fűszálakat, és a fűnyíró kitisztítása is nehézkes lesz,
...a hőmérséklet 30 °C feletti, mert a talaj túl gyorsan kiszárad.

Merényi Alexandra

DOBAY Kertészet

Megnyílt a DOBAY KERTÉSZET webáruháza virágkedvelők és hobbikertészek részére!

Több száz muskátli- és balkonnövényfajta frissen csomagolva az üvegházból.

Tervezze velünk a tavaszi balkonláda- és kerti beültetéseket!

www.dobaywebshop.hu

PW
PROVEN
WINNERS

HOLD- NAPTÁR

2020. július – szeptember

Levélnap – olyan zöldségeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a levelét fogyasztjuk (pl. sóska, fejes saláta, káposzta)	Termésnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a termése fogyasztható (pl. magok, gyümölcsök, vagy akár a paradicsom, paprika, hüvelyesek stb)	Virágnap – dísznövényeket és olyan növényeket lehet vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a virága fogyasztható	Gyökérnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknél a gyökér maga a termék (pl. zeller, burgonya, hagymafélék, répa), továbbá palántázás, dugványozás napjai, a gyökérképződés fokozottan jó	E napokon a föld fölött élő kártevők ellen érdemes védekezni E napokon a föld alatt élő kártevők ellen érdemes védekezni

JÚLIUS					
23. Csütörtök					
24. Péntek					
25. Szombat					
26. Vasárnap					
27. Hétfő					
28. Kedd					
29. Szerda					
30. Csütörtök					
31. Péntek					
AUGUSZTUS					
1. Szombat					
2. Vasárnap					
3. Hétfő					
4. Kedd					
5. Szerda					
6. Csütörtök					
7. Péntek					
8. Szombat					
9. Vasárnap					
10. Hétfő					
11. Kedd					
12. Szerda					
13. Csütörtök					
14. Péntek					
15. Szombat					
16. Vasárnap					
17. Hétfő					
18. Kedd					
19. Szerda					
20. Csütörtök					
21. Péntek					
22. Szombat					
23. Vasárnap					
24. Hétfő					
25. Kedd					

 	26. Szerda 27. Csütörtök	Izsó, Tália, Natália Gáspár, Mónika	
 	28. Péntek 29. Szombat	Ágoston, Mózes Beatrix, Erna	
 	30. Vasárnap 31. Hétfő	Rózsa, Félix, Leticia Erika, Bella, Arisztid	
 	SZEPTEMBER 1. Kedd 2. Szerda 3. Csütörtök	Egyed, Egon, Noémi Rebeka, Dorina, Renáta Hilda, Gergely	
 	4. Péntek 5. Szombat	Rozália, Róza, Ida Viktor, Lőrinc, Ofélia	
 	6. Vasárnap 7. Hétfő 8. Kedd	Zakariás, Beáta Regina Mária, Adrienn	
 	9. Szerda 10. Csütörtök	Ádám, Péter Nikolett, Hunor, Miklós	
 	11. Péntek 12. Szombat 13. Vasárnap	Teodóra, Jácint, Igor Mária, Irma Kornél, János	
 	14. Hétfő 15. Kedd	Szeréna, Roxána Enikő, Melitta	
 	16. Szerda 17. Csütörtök	Edit, Ciprián Zsófia, Róbert	
 	18. Péntek 19. Szombat	Diána, József Vilhelmina, Januáriusz	
 	20. Vasárnap 21. Hétfő	Friderika Máté, Mirella, Jónás	
 	22. Kedd 23. Szerda	Móric, Tamás Tekla, Líviusz, Ila	
 	24. Csütörtök 25. Péntek	Gellért, Gerda, Mercédesz Eufrozina, Kende	
 	26. Szombat 27. Vasárnap 28. Hétfő	Jusztina, Kozma, Damján Adalbert, Vince Vencei, Salamon	

	Ezek a napok kedveznek a metszéshez
	Kert előkészítése, ásás, talajlazítás
	Gyógynövények vetése, ültetése, ezek főszedése. A növények gyógyhatása fokozott
	Vermelni, raktrózni e napokon javasolt, valamint a már elvermelt gyümölcs, zöldség átrakására, átválogatására kedvező az idő
	Ezeken a napokon lehetőleg ne vermejünk, ne raktrózzunk, vagy rakjuk át a raktrózott terményeinket. Rothadásveszély
	Csigaintás! Ezek a csigák elszaporodása elleni védekezés napjai
	Oltás, szemzés napjai
	Befőzés napjai – akár mellőzhető is a tartósítószer
	Aszalásra szánt gyümölcsök szedésének napjai
	Növényeinket ezeken a napokon ültessük át – a gyökérképződés hatékonyabb
	E napokon semmiképp ne végezzünk átültetést, mert kedvezőtlen hatások mutatkoznak a gyökérképződésre. Viszont ilyenkor érdemes gyomlálni
	E napokon érdemes locsolni a növényeinket, ugyanis a talaj vízmegtartó és a növény vízfőlvévé képessége jobb
	Ilyenkor javasolt a különféle tápanyagokat a földbe juttatni – trágyázás, tápoldozás, komposzt szórása
	Kerti tavak karbantartása. Fordítsunk figyelmet a rothadt növények eltávolítására, és ilyenkor javasolt az új növények telepítése, valamint a nagy vízigényű növények ápolása
	Gyepesítésre, fűmagvetésre, hiányzó gyeprész pótlására ezek a napok javasoltak
	Fűnyírás napjai
	Komposzthalom létesítésének és átforgatásának napjai
	A fák törzsének védelme, fának ápolásának napjai
	Ezek a szüret, a gyümölcsszedés napjai – ilyenkor a lé- és íztartalom fokozottabb
	Favágás napjai. Ezeken a napokon kedvező fát vágni, amennyiben a fa további megmunkálásra szánt
	Összeállította: Cseperkálné Mirek Barbara

MEREDEK TEREPEN

2.

Az előző írásban (Kertbarát Magazin 2020/5-6.) sorra vettük a tereprendezés ökol szabályait, most azokkal a praktikákkal folytatjuk, amelyekről harmonikusabb lesz a telek és a kert kialakítása.

Téralakítás

Ugyanaz a teraszolt lejtő kialakítható úgy is, hogy elsősorban az áthaladást szolgálja, illetve úgy is, hogy bizonyos részei a huzamosabb tartózkodásra alkalmasak. Előbbi esetben közel egyenlő méretű, ezáltal mellérendelt szerepű teraszokat érdemes kialakítani, míg a másik esetben keskenyebb és szélesebb teraszok váltják egymást, amelyek között alá-fölérendelt szerep jön létre, s a szélesebb terasz nagyobb hangsúlyt kap (1. ábra).

Ügyelni kell arra, hogy az összelátható, egymás fölött elhelyezkedő teraszok lejtése azonos mértékű legyen (2. ábra), mert ellenkező esetben kellemetlen, zavart kép alakul ki.

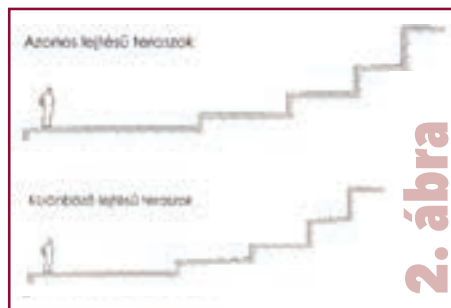
Áttekinthetőség

Fontos, hogy a kertben kellemetlen átmetesződések, kitakarások ne jöjjenek létre a tereprendezés során.

Ahogy a 3. ábrán látható, ha a felsőbb terasz az alsó teraszban álló szemmagasságánál alacsonyabban van (<130-135 cm), a felső szintre a rálátás teljes mértékben biztosított (I).

1. ábra

2. ábra

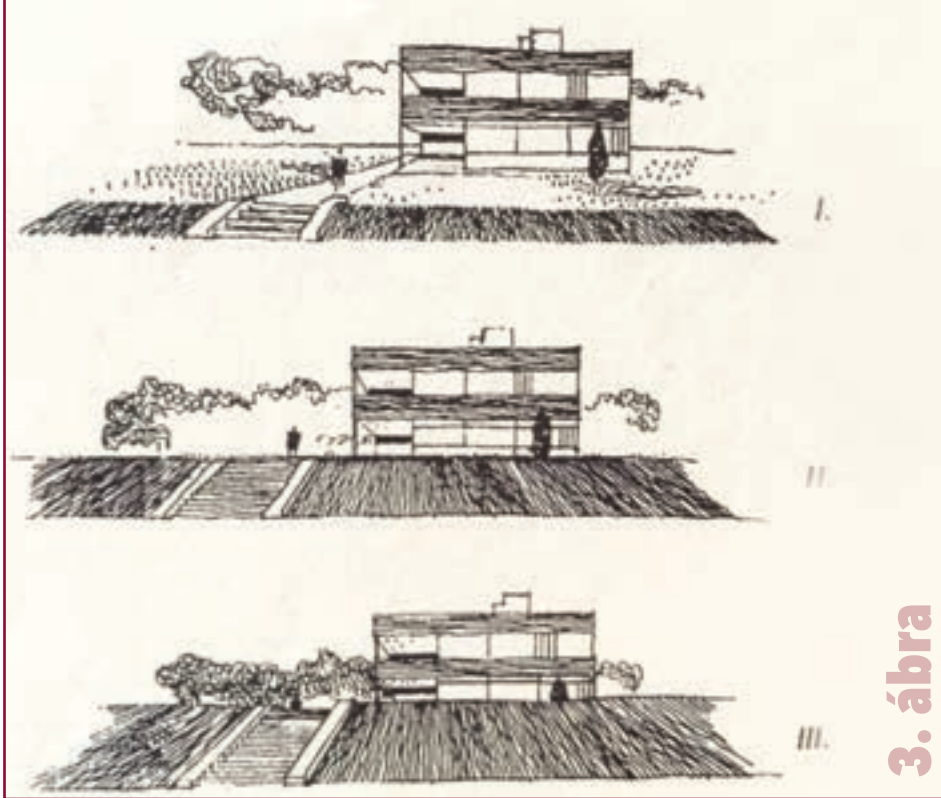

Klasszikus harmónia domboldalban alacsony támfalakkal, áttekinthető teraszokkal (a Majunkte kertéptető cég munkája)

Zavaró, bizonytalan érzést kelt, ha a felső terasz kb. a szemmagasság (140-170 cm) szintjében van, mert letről nézve a felső teraszban álló tárgyak olyanok, mintha közvetlenül rajta ülnének a támfalon (II). Ezt elkerülendő, kisebb vagy nagyobb szintkülönbségekkel kell kialakítani a terepet, vagy a teraszoknak a tervezettnél nagyobb lejtést kell adni.

A teljes áttekinthetlenség (III.) is jobb (>180 cm) a kellemetlen szintkülönbség (II.) helyett.

Kiváltképp fontos szem előtt tartanunk, hogy a felfelé haladó számára hogyan bontakozik ki a kert képe. Ha a felsőbb szinten valamilyen hangsúlyos elem áll, mindenképp el kell kerülnünk a kellemetlen kitakarásokat.

3. ábra

Erre az egyik módszer a mozgás irányának megváltoztatása. A 4. ábrán látható, hogy egy, a támfalra merőlegesen vezetett lépcsősor esetén a felső szoliter cserje képe lépcsőről lépésre, középtájon bizonytalan képet eredményezve tárulna elénk. Ha azonban a lépcsőt kétfelé bontjuk, és az alsó felét a támfalal párhuzamosan vezetjük, a felfelé haladó számára csak a középső szintről fog feltárulni a cserje képe, ahonnan már teljes egészében pompázik. A magasabb cserje alkalmazása hasonló megoldást kínál.

Elrejtés

A tereprendezés kapcsán néha adott a lehetőség arra, hogy elrejtünk zavaró részleteket, vagy olyan hatást érzünk el, mintha a kertünk nem érne véget. Erre szolgáló angol találmány az ún. AHA-árok, mely által a

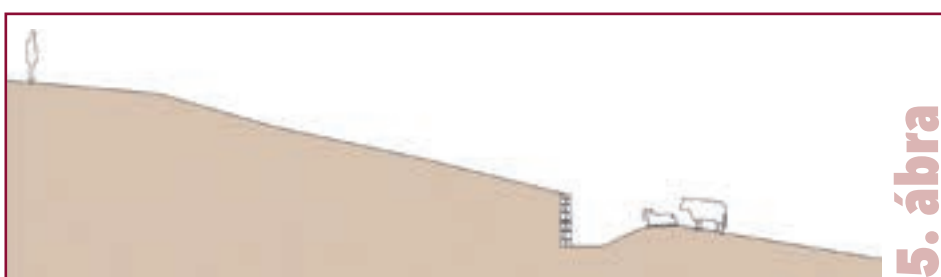
Alacsony támfal modern kertekben. A növényzet tudatos alkalmazása segít a takarások, átlátások kialakításában (a szerző és Margareta Kulmann-Rohkemper munkája)

Bajor példa a lépcsőkar kettéosztására

4. ábra

5. ábra

parkban sétáló elől a kívülről kerítésként szolgáló támfal rejtve marad, s így a kert a tájjal szinte összeforr (5. ábra).

Újra a rézsűkről

Lejtős területen a teraszok közötti szintkülönbséget legolcsóbban rézsűkkel hidalhatjuk át. Ha tisztán az építés műszaki és gaz-

daságossági szempontjait vennék figyelembe, akkor a rézsűk mind a lehető legmeredekebbek lennének az állékonyság keretein belül. Azonban a kertben más szempontokat is mérlegelnünk kell.

Az enyhébb hajlású rézsű jobban illeszkedik a környezetébe, illetve a növényzet telepítése, gondozása a meredek rézsűkön igen nehézkes, emiatt 1' rézsű helyett lehetőleg 2' vagy 3' lejtőket alakítsunk ki. (Gyepes rézsűknél figyelembe kell vennünk a kézi vagy automata fűnyírók szabta kereteket is.)

A kertet használók számára a nagyon meredek, magas rézsűk izzasztó akadályként hatnak. Ha megoldható, érdemes a nagy rézsűket keskeny padkakkal, pihenőkkel megszakítani, vagy esésüket csökkenteni. Segít az optikai csalásban és a fenntartásban az is, ha a rézsűk alsó és felső élét (köröm- és koronavonalát) lekerekítjük (6. ábra).

Növények a rézsűn

A rézsűmagasság érzékelése a növényalkalmazással is manipulálható: ha túl nagy a szintkülönbség, a rézsű alsó harmadába ültetett alacsony, mozgalmas, színes cserjefoltok elterelik figyelmünket a felső gyepes részekről, s így alacsonyabbnak érzékeljük a valóságosnál.

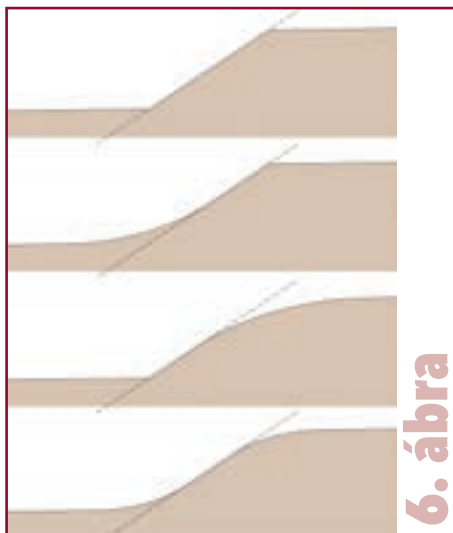
Ha a teljes rézsűt beültetjük, a felső sor cserjét, évelőt a vízszintes felső szintre ültessük, a koronavonaltól 50-80 cm távolságra, mert így elkerülhető, hogy a felső teraszt „árokba lebukónak” érzékeljük (7. ábra).

A rézsűk, támfalak fölé telepített növények növelik azok látszólagos magasságát, ami nem mindig kedvező, ugyanakkor, ha egy kedvezőtlen magasságú (130-180 cm) rézsű tetejére telepítünk növényzetet, az a takarása révén segít elkerülni a bizonytalan érzetet, illetve segíthet a téralkotásban.

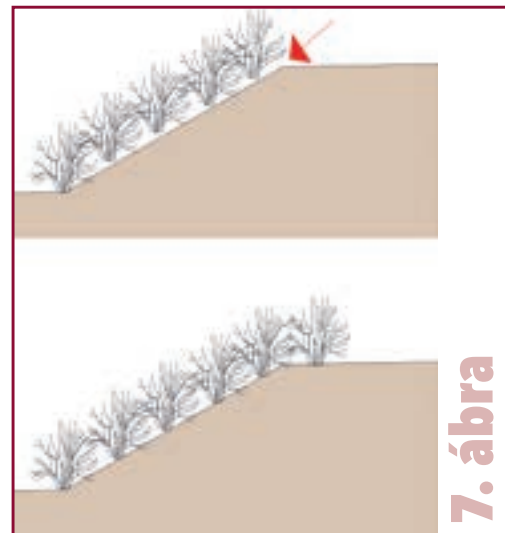
Ha a rézsű gyepesített, és növényeket szeretnénk oda telepíteni, célszerű előttük egy keskeny füves csíkot kialakítani a koronavonal felett, hogy könnyebb legyen a gyep gondozása. Amennyiben a terepen erőszakos, zavaró beavatkozásra van szükség, örökzöldekkel telepítsük be, hogy azt télen is takarják a növények.

A meredek lejtők nem nyújtanak optimális élőhelyet a növények számára. Déli oldalon a napsütés meredekebb szögben érkezik, ezért itt fokozott hőterhelésnek vannak kitéve, a víz pedig gyorsan lefolyik a területről, az esővíz kevésbé hasznosul, és az öntözés is körülményesebb. A fentiek miatt minél meredekebb egy lejtő, annál ellenállóbb, szárazságtűrőbb növényekkel javasolt a betelepítése.

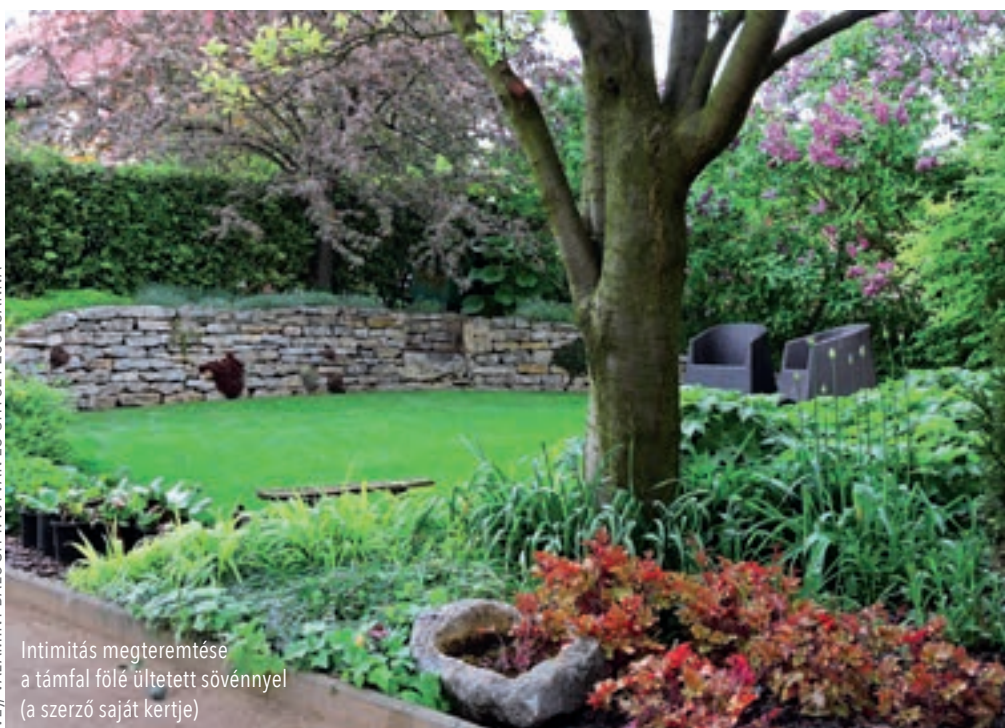
A rézsű állékonyságát javíthatjuk rézsűmegtartó fajok telepítésével, melyek tarackoló,

6. ábra

7. ábra

Intimitás megteremtése a támfal fölé ültetett sövényvel (a szerző saját kertje)

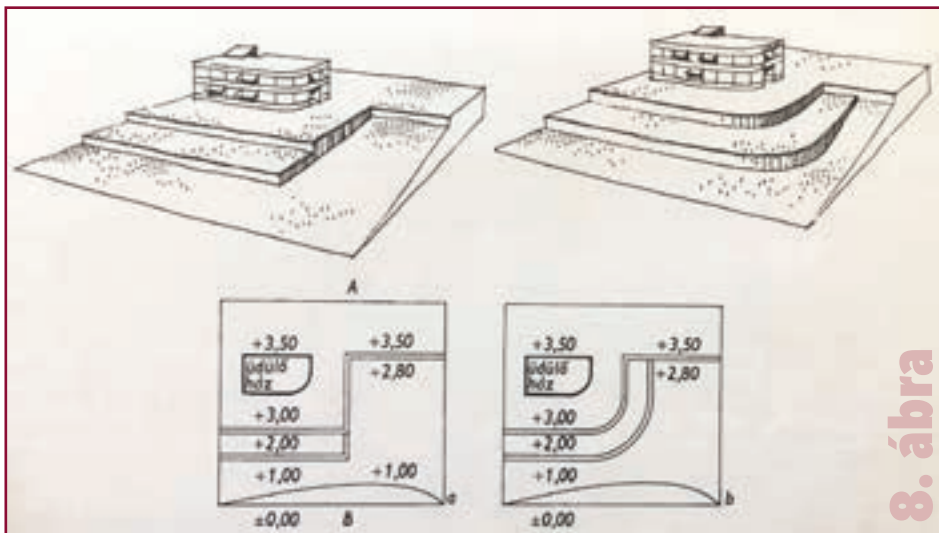

Szárazságtűrő cserjék, évelők egy déli fekvésű rézsűn

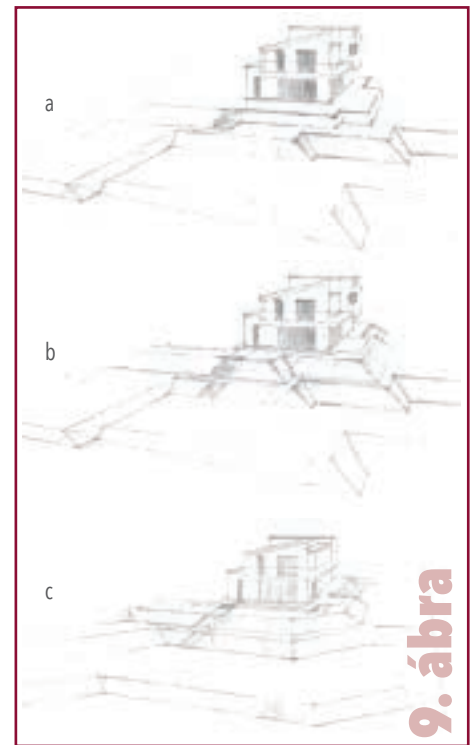

Ennél az épületnél elegendő teret hagytak a ház körül. A támfal magassága megfelelő, összhangban van az épülettel (Margareta Kulmann-Rohkemper munkája)

FOTÓK ÉS ÁBRÁK: „A KERTTERVEZÉS TÖRTÉNETE ÉS GYAKORLATA” (ORMOS IMRE KÖNYVE), VALAMINT BALOGH I. ISTVÁN ÉS GHYCZY ZSUZSANNA

8. ábra

9. ábra

Kicsiben is lehet izgalmas!
A Gartenwerk cég átriumkertjei Düsseldorfban

Akár így is lehet. Mókás támfal
egy svájci művész kertjében

sűrű gyökérhálózata átszövi a lejtős felszínt, megakadályozva ezzel azt, hogy egy komolyabb esőzés után a meredek domboldal megcsússzon.

Épület a domboldalon

Sajnos az épülettervezés során nem minden építész van kellő mértékben tekintettel a terepadottságokra, aminek kényszeredett terepalakítás a végeredménye. Az ilyen épületeknél a bevágás oldalán szűk, árokszerű folyosók jönnek létre, míg a másik oldalról nézve gyakran közvetlenül a rézsú tetején ül az épület.

Kellemetlen érzés 40-60 cm-nél mélyebb árokban járni, ezért az épület bevágás felőli oldalán is hagyjunk legalább 2-4 méter széles körüljárási lehetőséget.

Ugyanígy helytelen, ha a lefelé a terephez csatlakozó rézsú közvetlenül a ház fala mellől indul. Egyrészt csúnya a ferde rézsúvonal és az épület függőleges falának találkozására, másrészt a szemlélődőben azt az

érzetet keltheti, hogy az épület nem biztonságos a rézsú tetején.

A terep kétfajta kialakítására mutat példát a 8. ábra. A jobb oldali megoldás első ránézésre is kiegyensúlyozottabb. Nézzük végig, mi okozza ezt: a bal oldali példán jobb oldalról nézve a teraszok élesen levágott, lépcsős éle kényszeredett, idegen az épület íves vonalától és a szomszédos lejtős felülettől is. További hátránya ennek a terepalakításnak, hogy a lépcsős támfal a területet gyakorlatilag kettévágja. A jobb oldali példa támfalrendszere ezzel szemben szépen idomul az épület vonalaihoz, a terephez, az egyes teraszok zökkenő nélkül csatlakoznak a lejtős térszínhez, az épület minden oldalról megközelíthető.

A 9. ábrán bemutatott skicceken jól látható, milyen dilemmákkal szembesül a tervező, hogyan kell mérlegelnie a különböző szempontok között.

A 9/a és a 9/b rajz körülbelül hasonló alaprajzi elrendezésű, annyi különbséggel, hogy a 9/a változatban a rézsúk egy részét tám-

falal váltották ki, hogy nagyobb vízszintes területek jöhessenek létre a ház körül, de ezek kissé idegenül hatnak.

A második ábra kiegyensúlyozottabb képet nyújt, s jól mutatja, hogy a két keskeny terasszal, padkával elválasztott rézsú jóval kedvezőbb eredményhez vezet, mint ha csak egy magas rézsút alkalmaztunk volna.

Mivel mindkét kialakítás a ház alaprajzi vonalaihoz, és nem a domboldal szintvonalaihoz igazodik, szükség van keresztirányú rézsúkra, támfalakra is, hogy a szomszédos terephez illeszkedni tudjon a kert.

A 9/c ábra terepalakítása a legnyugodtabb, leginkább harmonikus. Itt igazodik az alaprajz leginkább a terepadottságokhoz; a rézsúk vonalvezetése szinte párhuzamos az eredeti terep szintvonalaiával.

Végezetül bemutatunk a fotókon egy mozgalmas kiskertet, és egy bohókás, szürreális támfalat is.

Ghyczy Zsuzsanna

AZ ÚJ KENYÉR

A karantén idején sok családban kipróbálták a házi kenyérsütést. Ilyenkor ti, gyerekek is beállhattok péksegédnek, gyúrhattok, dagaszthattok, süthettek zsemlét, kiflit vagy kenyeret kovásszal vagy élesztővel. Ha szeretnétek fenntartani ezt a jó szokást, vagy akár továbbfejleszteni, akkor az új kenyér ünnepéhez közeledve ismerjétek meg, hogy miből készül a kenyér.

Augusztus 20-án ünnepeljük az új kenyeret, és ez az államalapítás ünnepe is.

Augusztus végére szokták befejezni az aratást, és a hagyomány szerint Szent István napjára sütötték az új búzából az első kenyeret, az új kenyeret. Az aratás befejezésekor ünnepeket, táncmulatságokat tartot-

tak, amikor búzából és mezei virágokból koszorút kötöttek.

„A kenyér döntő részben gabonaőrleményekből tésztakészítéssel, alakítással, lazítással, sütéssel majd csomagolással vagy csomagolás nélkül előállított élelmiszer” a Magyar Élelmiszerkönyv szerint. Kenyeret a világ minden táján sütnek, vidékenként

eltérő formában. Magyarországon hagyományosan búzából őrölt lisztből készül a kenyér, ezért jó tudni, hogy milyen búzák léteznek.

Az őszi búza és a tavaszi búza megnevezés a vetés időpontját jelenti.

Lehet, hogy ismerősen hangzik a durum-búza is, főként, ha szeretitek a spagettit.

TERMESZETEK BÚZAFÜVET

A búza a legnagyobb területen termesztett gabonaféle, és akár ti is kipróbálhatjátok a termesztését. A cserépbe elvetett búzmagok nagyon hamar kibújnak, és ha nem is hoznak kalászt, és nem kell a malomba vinni a learatott termést, búzafüvet akkor is szüretelhetek, mely sok vitamint, ásványi anyagot tartalmaz. A búzafüvet kiperéselni szokták és italként fogyasztják, próbáljátok ki.

FOTÓ: SZAKÁCS-NAGY ZSUSZA, PIXABAY, DEMETER KÁROLY

MIBŐL KÉSZÜLHET?

- Búzából készül a fehér kenyér és a félbarna kenyér, mely a fehér búzaliszt mellett tartalmaz rozslisztet is.
- Rozsból készül a rozskenyér és a rozskenyér, köztük a felhasznált rozsliszt mennyiségében van különbség.
- Kukoricából is lehet kenyeret sütni, lepény vagy magas kenyér formájúra is.
- A teljes kiőrlésű kenyér olyan lisztből készül, melyhez a magbéllel együtt megőrölték a maghéjat és a csírákat is, így rostban és vitaminban gazdagabb.
- Rizsből is készítenek kenyeret a Távol-Keleten különféle eljárásokkal.

Ez egyfajta keményszemű búzát jelent, melyet a mérsékelt égöv melegebb éghajlatán termesztnek. A durumbúza önmagában kenyér sütésére alkalmatlan, de nagyon jó és sokféle száraztésztára készül belőle.

Szakács-Nagy Zsuzsa

MB | MAGYAR BRANDS 2019

A MAGYAR MÁRKA ÉRTÉK

FOTÓ: SÜTÖRINÉ DIÓSZEGI MAGDOLNA, WIKIMÉDIA COMMONS

A KRISZTUSTÖVIS

Egy horvátországi kiránduláson, egy buján illatozó áprilisban ismerkedtem meg a valódi krisztustövissel. Dubrovnik közelében jártunk, a domboldalak szinte áthatolhatatlan sövényeinek egyik fő alkotójaként láthattam közelebről is tiszteletet parancsoló, tövises ágrendszerét. Azonban nem is kell ilyen messzire utaznunk, a Budai Arborétum Ménesi úti mediterrán gyűjteményében itthon is meglátogathatjuk ezt a jókora cserjét.

A krisztustövis a bengéfélék családjának tagja, tudományos neve – *Paliurus spina-christi* – arra utal, hogy Jézus töviskoronáját ennek a növénynek a hajtásaiból, vesszőiből készíthették. Ez a 3-4 méter magasra is felnövő, lombhullató, terebélyes bokor vagy néha kisebb fa nevének megfelelően igen szúrós, párosával álló pálhatövisekkel védekezik az állatok rágása ellen. Érdekes, hogy a tövispár egyik tagja legtöbbször kissé ívelt-horgas, a másik csaknem egyenes. A hajtások finoman szőrözöttek.

Fénylőn üdezőld levelei szórtan kétsoros állásúak, 3-4 cm hosszúak, tojásdadok vagy kissé kerekdedek, szélük ép vagy nagyon finoman fűrészkes lehet, ősszel szép sárgára színeződnek.

Júniusban nyíló, apró, sárga-sárgászöld virágai bogernyő virágzatot alkotnak, s bár nem adnak feltűnő virágdíszet, nagyon bájosak, csinosak.

Az elnyílást követően fejlődnek, s növekednek közel 2-3 cm átmérőjűvé lependéktermései. Nagyon érdekes a korongra, diszkoszra vagy kis ernyőre emlékeztető termés, amely szinte szabályos kör, közepe kiemelkedő, a termés szegélye pedig a repítőszárny, hullámos-fodros. A termések színe kezdetben csaknem neonzöld, lassanként érnek, fásodnak, s barnulnak meg október-novemberre. A magház rekeszeiben 2-3 fénylőn barna mag helyezkedik el.

A krisztustövis hazája főként a Földközi-tenger medencéje, Dél-Európától Közép-Ázsiáig fordul elő. A mediterrán tájra jellemző, napsütötte, száraz, köves domb- és hegyoldalak cserjéseinek, bozótosainak

növénye, már több ezer éve ültetik tértartó kerítésnek, sövénynek is.

Itthon csak meszes, jó vízáteresztő talajba, napos, meleg, védett fekvésbe, esetleg lejtős, rézsús kertrészbe érdemes telepíteni. A hidegnek kitett, fagyzugos területekre ne ültessük, ugyanis fiatalon fagyérzékeny, nagyon zord teleken idősebb korában is visszafagyhat.

Magvetéssel, esetleg gyökérdugványozással szaporítják. A magvetéshez az őszre megérő, körkörös szárnyas terméseket gyűjtjük össze, a szárnyrészeket törögessük le róluk, majd nyirkos homok közé keverve, egy nagyobb cserépben rétegezzük el a szabadban a magokat, de hűtőszekrény aljában, zacskóban is megvárhatják a tavaszt. Április-májusban kerüljenek meszes talajkeveréssel megtöltött cserépbe, ládába, legfeljebb 1-1,5 cm vastagon takarjuk őket közeggel, majd alaposan öntözzük be, és később se hagyjuk kiszáradni. A kikelő magoncokat az első teleken mindenképpen védjük a fagytól lomb- vagy mulcstakarással.

HOGYAN? KÉRHETEK MAGOT

Küldjön 135 forinttal fölbélyegzett válaszborítékot a következő címre:
SZIE KERTK Dísznövénytermesztési
és Dendrológiai Tanszék
Sütöriné dr. Diószegi Magdolna
1518 Budapest, Pf.: 53.

Sütöriné Diószegi Magdolna

A szomszéd füve mindig zöldebb?

A kerti gyepp/ pázsit sokak számára jelent örömet nemcsak szép színével, hanem használhatóságával is. Játékhoz, kikapcsolódáshoz egyaránt kedveljük, és persze nem elhanyagolandó a pormegkötő tulajdonsága sem. Mégis, amikor átnézünk a kerítésen, a szomszéd fűvét mindig zöldebbnek látjuk. „Vajon mindig hozzá esik a napos oldal? Netán többször esik nála az eső?” – tesszük fel magunknak kissé irigykedve a kérdést.

Hogyan lehet szép gyeppünk akár egész évben? Mit kell tennünk a tartós, jó minőségű fűvünk fenntartása érdekében?

Erre az összetett kérdésre nehéz megadni a precíz választ, azonban ha sikerül az alapok mentén a sarokpontokat kis odafigyeléssel elvégezni, nagy eséllyel szebb lehet a gyeppünk a szomszédunkénál.

ALAPPILLÉREK

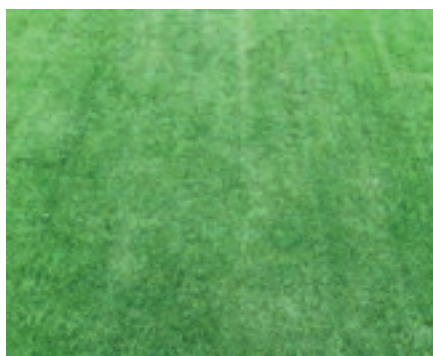
Sokan megelégednek azzal, hogy hétvégén csak lenyírják a gyeppet, esetleg meglocsolják.

Ennél azért kicsit több figyelmet érdemel, főleg, ha éveken át gyönyörködni szeretnénk benne. Az alapoknak természetesen rendben kell lenniük, ilyen a talaj-előkészítés, a vakondháló, a kézi vetés vagy a gyepszőnyeg szakszerű telepítése, továbbá az ősszel és tavasszal, késses géppel elvégzett alapos gyepszellőztetés és a tápanyagok visszapótlása már áprilistól, használva a lassú tápanyag-leadású (2-3 hónap) mikroelemes műtrágyákat.

SAROKPONTOK

1 Fűnyírás: Bárki is felel a családban a fűnyírásért, néhány alapszabály betartásával sokat tehet a fű egészségesege tartásáért. Jó tudni, hogy szakszerűen akkor járunk el, ha a fűszálak hegyéből a magasságuk max. 1/3 részét vágjuk le. Heti egyszeri nyírással

fenntartható a jó minőségű gyepp, amennyiben tartjuk a 6-8 cm vágásmagasságot.

Ha hetente alacsonyra (2-3 cm) nyírjuk, akkor a levélzet kiritkul és elgyomosodik, ha pedig tartósan magasan tartjuk, akkor a gyepp töve megnyúlik, alacsonyra levágva akár ki is száradhat.

2 Öntözés: A gyepp öntözését lehetőség szerint hajnalban/reggel végezzük, kerüljük az esti vízkijuttatást. 30 °C alatt elegendő 2-3 naponta vizet adagolnunk a gyeppre, nyári melegben azonban naponta szük-

séges az öntözés. Vigyázat! Kánikula idején a meleg-párás környezetben a gyepek érzékenyek lesznek a gombás betegségekre.

3 Növényvédelem: Ne csak nyírjunk és öntözzünk, hanem védekezzünk is! A gombás betegségek évről évre fokozatosan legyengítik, végül elpusztítják a gyeppünket. Halogatott védekezés esetén is folyamatosan kiritkul a pázsit és átveszik az uralmat a gyomok. Ezért fontos az ellenük való védekezés.

Jellemzően két időszakban okoznak problémát a gombák: tavasszal (március-április), ilyenkor fertőz a hópenész, és nyári hőségben (július-augusztus), amikor változatos gombafajok jelennek meg.

Tavasszal kell tehát figyelni a hópenészre. Jelei a foltokban elsárguló pázsit, ami a védekezés hiá-

nyában ki is pusztul. Ha ilyen elváltozásokat látunk a gyeppben, akkor mielőbb be kell avatkoznunk!

A másik nagyobb odafigyelést igénylő életszakasz a nyári hőstresszes időszak, mert ilyenkor már legyengül a fű állapota. Öntözés vagy záporosó után megérkeznek a levegőből a gombaspórák, és megtörténik a fertőzés. Később a pázsit alsó levelein apró sárga, barna, fekete foltok jelennek meg, ami már a gomba szaporítóképlete. Ekkortól széllel tovább fertőzhető a gyeppünk, de mi magunk is akaratlanul terjeszthetjük tovább a betegséget a fűnyíróval és a további fűnyírásokkal. Ezért fertőzés után alapszabály, hogy a teljes kerti gyeppet le kell permetezni!

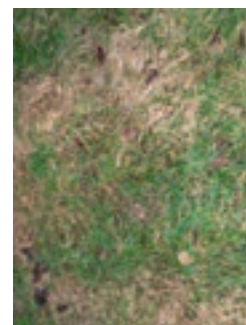
Jó hír, hogy mindkettő védekezésre van egy professzionális megoldás, a költséghatékony **Switch 62,5 WG** gombaölő szer, amely kimagasló hatékonyságot mutat a gyepp gombabetegségei ellen. Már egy-egy jól időzített kezeléssel is sikert fogunk elérni. Tavasszal a hópenész ellen locsolókannába bekevert Switch 62,5 WG-vel öntözzük meg a foltokat, nyáron pedig háti permetezővel védjük a teljes gyeppfelületet. **Dózis: 10 g/5 liter/100 m².**

Mitől lesz a saját füve zöldebb a szomszédénál?

Három dolog betartásával mindenképp: rendszeres fűnyírás 6-8 cm vágásmagasságra, hajnali, kora reggeli öntözés és **Switch 62,5 WG** gombaölő szer használata!

A Switch 62,5 WG engedély nélkül megvásárolható termék, munka- és élelmezés-egészségügyi várakozási idő a permet beszáradása után NINCS. A kis kiserelésben (10 g) is kapható Switch 62,5 WG-t keresse a gazdaboltokban, Oázis és Hermes áruházakban.

ÚJ, MUTATÓS DÍSZNÖVÉNY A CSÉSZEKÓRÓ

A fészekvirágzatúak népes családjának sok faja közismert és kedvelt kerti dísznövény. A szilfiumok (*Silphium* spp.) a család még kevésbé ismert és alig hasznosított nemzetségét alkotják 17 növényfajjal, melyek többsége észak-amerikai és mexikói származású. Közéjük tartozik a csészekóró, amely szoliterként, nagyobb pázsitos kertben egész nyáron szép látványt nyújt.

A nemzetség nevét *Linné* a görög *silphion* szóból vette át, emlékeztetve az ókori görögök szilfionjára, ami egy különleges, ernyősvirágzatú fű-

szer- és gyógynövény volt. A rómaiak által is nagy becsben tartott – egyebek között fogamzásgátló hatásúnak vélt – *silphion* a mértéktelen gyűjtés miatt már az

első században kihalt. A hagyomány szerint utolsó fellelt példányát *Nérónak* szállították.

A botanikai szilfiumokat az amerikai szakirodalom a növényekben található ragadós-gyantás anyag miatt gyantásgyomokként említi, erre egyik fajuk, a gyantáskóró magyar neve is utal. Európába a 18. század végén, mint dísznövény került át Észak-Amerikából. Erről a fajról 1842-ben *Alvor* tábornok állapította meg, hogy leveleinek elfordulása, mint iránytű vagy tájoló (= compass), az észak-déli irányt mutatja, azóta az iránytűnövények prototípusa.

A csészekóró (*S. perfoliatum* L.) latin nevében a fajt jelölő *perfoliatum* név a levelekkel átnőtt szárra utal. Emiatt elfogadott magyar neve az átnőttlevelű szilfium is. Angol köznapi nevei a levelekből képzett csészére utalnak (cupplant, Indian cup), így lett az elnevezése csészekóró. Természetes élőhelyein az USA-ban Ontario államtól Dél-Da-

A fészkes sátorvirágzat

kotáig, illetve Georgia déli részétől Oklahomáig terjedt el. Kedveli az erdős vidékeket, előfordul parlagokon, útszéleken, a prérók nedvesebb területein, a folyó- és patakpartokon. Őslakos indiánok a megsebzett szárból szivárgó, gélesedő folyadékot „rágógumiként” használták. Gyökérkivonatának erősítő és gyógyító hatást tulajdonítottak. Feltehetően már az 1700-as évek előtt Európába hozták. A nagy levéltömeget fejlesztő csészekóróval, mint takarmánynövény nyel kísérleteztek Oroszországban. Dísnövényként hasznosítják Angliában. Megtelepedett Németországban, Ausztriában és Svájcban.

Az élőlő növény 1,2-2,5 méter magas. Gyökérzete erős főgyökérrendszer. Szára egyenes, erős, szabályos négyélű, a csúcsig leveles. A valódi levelek keresztben átellenesek, oválisak, hegyesedők, körben fogazottak. Színükön sötétzöldek, érdes tapintásúak, a levélfonák kékeszöld. Az alsó levelek nyelesek, a többiek egyre rövidebb levélnyélen fülecskésen kiszélesednek. A felső levelek szárólelők, egymással szemben összenőve „csészét” képeznek. A fészkesvirágzatok 5-8 centiméter átmérőjűek, viszonylag hosszú virágzati tengelyen képződnek, összetett, úgynevezett fészkes sátorvirágzatot alkotnak. A nyelvis virágok szíromlevelei sárgák. A nemzetség jellegzetessége, hogy csak a nyelvis virágok termékenyek, és széles, lapos, szárnyacska-kasztatot érlelnek. A levágott zöld szár sebzési felületén gélesedő folyadék szivárog. Leveles szára télen a talajszintig visszafagy. Tavasszal nagyszámú, erős gyökérsarjval hajt.

A csészekóróra 1994-ben figyeltünk fel Berkeszen (Szabolcs-Szatmár-Bereg megye), a Vay-kastély parkjában, ahol korábban nem fordult elő. Botanikus kertek (Gödöllő, Vácrátót, Debrecen) gyűjteményei segítettek azonosításában. Megfigyeltük a Margit-sziget dísztavának közelében is. Néhány gyökérsarjat a 90-es években dísnövénykertbe ültettünk. Az áprilisi kihajtást követően a tövek május közepétől végétől erőteljes szárat nevelnek. Virágzásuk június közepétől őszig folyamatos. Egy-egy szár a tenyészidőszakban 25-30 virágzatot hoz. Feltűnő, sárga virágait méhek, poszméhek, legyek, lepkék látogatják. Kórokozókat, kártevőket a növényeken nem figyeltünk meg, üde fekvésben különösebb gondozást nem igényelnek. Magasra növő szárukat a viharok megdöntik, ezért célszerű azokat összefogva lazán körbekötni. Szoliterként, nagyobb pázsitos kertben a csészekóró egész nyáron szép látványt nyújt.

Dr. Salamon Pál

A négyszögletes száron összenőtt levelek „csészét” alkotnak, melyben összegyűlik az esővíz

A csészekóró augusztusban

Virágzati sziromhullás után

Kiváló kertészeti árudák 2020-ban

A Magyar Kertészeti Árudák Egyesülete (Makert) alapelvének tekinti, hogy az általa minősített kertészetekben ne csak az ott termesztett és árult növény legyen kifogástalan, hanem hogy élménydús, hasznos kikapcsolódás legyen a vásárlás. Ennek része a széles és áttekinthető, nem csak növényekből álló választék, valamint az is, hogy szakmai tanácsokkal tudjanak szolgálni az ott dolgozó kollégák.

A Makert-tagok árudái mind ilyenek, ami a vásárlók számára biztosíték. Nemcsak abban lehetnek biztosak, hogy a vásárolt növény egészséges, hanem abban is, hogy a helyszínen is hozzáértő kezek gondozták.

Minden tavasszal meghirdetjük a Kiváló Árudák pályázatát, melynek célja, hogy felmérjük a hazai kertészetek színvonalát. A szakértő zsűri által feltérképezett árudák pontozása abszolút törekszik az objektivitásra. A bírálók nemcsak a szépet keresik, hanem tapasztalataikat is megosztják, észrevételeikkel segítik még jobbra tenni az árudákat. Így egy szakértői, külső kontroll alapján tudják fejleszteni magukat.

A Kiváló Áruda elismerést szerzők egy évig viselhetik a címet, az üzletben kihelyezhetik a díj emblémáját, amit a vásárlók már tudatosan keresnek, hiszen ez garancia részükre.

Az idei évben a pályázaton a következő árudák nyerték el a kitüntetést:

- Alsótekeresi Faiskola – 8130 Enying, Fenyő u. 4.
- Horváth Kertészeti Árudák – 4031 Debrecen, Balmazújvárosi út 23. (Oázis Kertészet)
- Horváth Kertészeti Árudák – 4320 Nagykálló, Korányi Frigyes u. 78.
- Horváth Kertészeti Árudák – 4400 Nyíregyháza, Korányi Frigyes út 204. (Oázis Kertészet)
- KEFAG Zrt. Juniperus Parkerdészet – 6000 Kecskemét, Mártírok útja 88.
- Mester és Társa Kft. – 7700 Mohács, Pécsi út, Ipari park (Oázis Kertészet)
- NasteBau Kft. Apátfa Kő és Kertcentrum – 8900 Zalaegerszeg, Gazdaság u. 70.
- Virágszékér Kft. – 6000 Kecskemét, Máriahegy 171/a. (Oázis Kertészet)
- Virágzó Dunakanyar Bt. – 2132 Göd, Révay u. 33.

Keressék emblémánkat tagjainknál!

DÉL-AMERIKÁBÓL JÖTTEK

Olyan növényeket mutatunk be, amelyeket már megszoktunk a kertünkben, a teraszunkon vagy a lakásunkban, évről évre ültetjük őket és élvezzük szépségüket. De vajon tudjuk-e, hogy honnét származnak, hol van az őshazájuk? Ezúttal Dél-Amerikából származó növényeket gyűjtöttünk össze.

Dél-Amerikában található a világ legnagyobb összefüggő trópusi esőerdeje. A Föld legvízgazdagabb folyója, az Amazonas fél Európanyi területen kanyarog. A folyó vízgyűjtő medencéje bolygónk leggazdagabbja a növénytípusok tekintetében, hiszen 500 ezer különböző növényfaj, ezen belül 75 ezer különbözőféle faj található ezen a területen. A dzsungelben epifitonok, azaz fán lakó növények, broméliák, orchideák, páfrányok, liánok tömege, illetve kaucsukfa, fügefajok, paradíó, pálmafélék sokfélesége található. Dél-Amerika az orchidea-

VESZÉLYEZTETETT ZÓNÁK

Vannak a világon olyan vidékek, melyek éghajlata teljesen egyedi és megismételhetetlen, a növény- és állatviláguk pedig kiemelten gazdag, ugyanakkor a fajok több mint 70 százalékát kipusztulás veszélyezteti az emberi tevékenység miatt. Ezeket hívjuk biodiverzitási hotspotoknak. Harminc elismert hotspot közül a legnagyobb, amely bolygónk flórájának egyhatodát öleli föl, Dél-Amerikában, az Andok trópusi vidékein található.

Napimádó, de nyáron mindennap öntözzük

Nálunk az 1800-as évek óta ismert a golgotavirág

vadászok egyik legfőbb célpontja. A Brazíliai fás-füves szavanna terület, a kontinentális klímazónában és a délnyugati óceáni területen pedig lombhullató és vegyes erdők. Sivatos területein a kaktuszok a legjellegzetesebbek. Az emberiség által jelenleg fogyasztott élelmiszerek alapanyag-növényeinek 90 százaléka Dél-Amerikából származik.

A kerti petúnia

Egyik legnépszerűbb egynyári balkonvirágunk, a petúnia (*Petunia x hybrida*) Párizsban kezdte Európát meghódító utazását. Ide érkezett 1824-ben két petúniafaj Dél-Amerikából, melyek felkeltették a kerté-

szek figyelmét, ezért nemesítésbe kezdtek a két faj keresztezésével. Manapság megszámlálhatatlan fajtája létezik, bokros és csüngő, szimpla és telt virágú, illatos, fehér, lila, piros, rózsaszín, sárga és ezeknek a tulajdonságoknak sok-sokféle ötvözete.

Igazi nap- és melegimádó dísznövény, mely árnyékban szerényebben virágzik. Laza, tápanyagdús talajba ültessük, és rendszeresen tápoldatozzuk a bőséges virágzás reményében. Lényeges, hogy nyáron mindennap egyszer vagy kétszer öntözzük meg vagy merítsük vízbe a kaspót, hogy a vékony ágacskák elegendő vizet kapjanak, és ne száradjon el a tövük. A pangó vizet azonban nem szereti a petúnia, ha hosszabb ideig víz-

ben áll, a gyökere elrohad. Az egyszerű virágú fajtákat magról is szaporíthatjuk, és el is vetik a magjukat egyik évről a másikra. A látványos nagyvirágú vagy csüngő petúniafajtákat csak palántáról vagy hibridmagról nevelhetjük.

Golgotavirág

Spanyolországban már 1569-ben említik a golgotavirágot, vagy passióvirágot (*Passiflora*), amely Magyarországon valószínűleg csak az 1800-as években jelent meg először. A nevé a Golgota hegyről kapta, amelyen Krisztust keresztre feszítették. A virágja, mely reggel még bimbóként díszleg az in-

A petúnia 1824-ben kezdte európai pályafutását

...ÉS A TÖBBIEK

- Kultúrnövények: kukorica, avokádó, amaránt, bab, kakaó, chiamag, papaya, földimogyoró, paprika, ananász, quinoa, burgonya, tökfélék, napraforgó, édesburgonya, paradicsom, dohány, kaucsukfa, vanília, kávé.

Vanília

- Beltéri dísznövények: hellikónia, amazonasi tündérrózsa, golgotavirág, orchideák, broméliák, filodendron.
- Kerti virágok: petúnia, perui földi-cseresznye, bársonyvirág (büdöske), díszdohány, angyaltrombita, vanliavirág, sétányrózsa, mexikói napvirág, dália, óriásvirágú mocsármályva.

FOTÓ: THALMEINER TÜNDE, CSATLÓS NORBERT

Kertben is kipróbálhatjuk a golgotavirág nevelését

Broméliák

dákon, estére már lehullatja szirmait. Ez a folyamat ihlette a növény elnevezését.

Ez a vékony indájú kúszónövény jól tűri a napot, sőt tűző napon virágzik a legbőségesebben, de árnyékban is nevelhető. Magyarországon elsősorban szobanövényként tartjuk teljes biztonságban, de tavasszal kihelyezhetjük a teraszra vagy a kertbe, hogy erősödjön. Kertben is kipróbálhatjuk, akár kerítésre felfuttatva fagytól védett helyen, télen viszont takarjuk le a tövet lombbal. A tápanyagdús, laza szerkezetű, meszes talajt kedveli, és bőséges virágzással hálálja meg a tápanyag-utánpótlást. Ehető termésének neve fajtól, fajtától függően változó – passiógyümölcs, csengő granadilla vagy maracuja.

A braziliai *Passiflora macrocarpa* termése a 4 kg-ot is eléri, és limonádét készítenek belőle. Magyarországon csak mesterséges beporzással hoz termést, ecsettel kell a virágot ráhordani a bibére. Magról, hajtásdugványról, illetve bujtással szaporítható.

Broméliák

A broméliafélék (*Bromeliaceae*) 2000 különböző fajból álló népes családja Dél-Amerika őserdeiben honos. Látványos, egzotikus, színpompás virágzataik és könnyű gondozásuk miatt rendkívül kedvelt szobanövények. A virágzatok előregedése után csak a levélrózsák maradnak meg, melyek önmagukban

is szépek. A kertészetekben nagyon speciális technológiákkal veszik rá a broméliákat a virágzásra, lakásban ezt nem tudjuk megismételni. A sokféle hibridet nemesítéssel hozták létre, Magyarországon elsőként *Magyar Gyula* szelektált broméliafajtákat.

Ha olyan növényt keresünk, mely kevés gondozás mellett akár 2 hónapig is virágzik akár a lakás legeldugottabb vagy fény nélküli előszobájában, akkor virágzó broméliát vásároljunk. Egyetlen igénye, hogy a talaja mindig nedves legyen és még a levélrózsába is tölthetünk vizet. Szaporításuk az anyanövények mellett sarjadó kis növénykékk külön cserépbe ültetésével lehetséges.

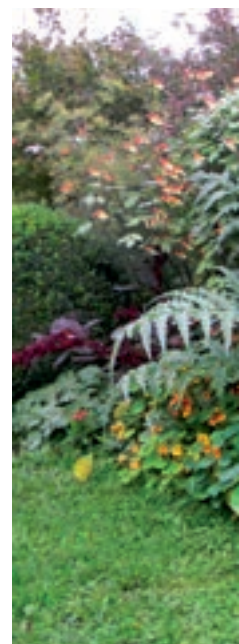
Thalmeiner Tünde

Árnyéki pihenőhely hortenziák, sásliliomok, borostyán között

Hagyták, hogy az árnyliliomok és a páfrányok között növekedjenek a talajt betakaró gyomok és a moha is. Segítenek a nedvesség megtartásában

A SOKFÉLELÉSÉG KERTJE

Az állatok, növények, gombák, mikroorganizmusok és egyéb élőlények sokféleségének fontosságáról, a biodiverzitásról egyre többet hallunk és olvasunk. Aki járja a természetet, annak megszokott a sokszínűség. Többen hiszik, hogy az a sokféleség, ami az élővilágban létezik, magától működik és azzal az embernek semmi dolga. Pedig akinek csak egy aprócska balkonja, terasza, vagy éppen kisebb kertje van, sokat tehet a fajok, fajták változatosságának megőrzéséért a városi környezetben is.

Az elmúlt évtizedekben az emberi jólét iránti igény, ennek technikai megvalósítása és maga az urbanizáció jelentősen lecsökkentette az élővilág sokszínűségét. Egyre kevesebb a beporzó rovar, a talajok termékenysége csökken. Az élőhelyekért való versengés egyre jelentősebb, az erőteljesen terjeszkedő, invazív növények kiszorítják maguk körül a gyengébbeket. Mindez jelentősen befolyásolja a sokféleséget, rossz irányban. Nézzük hát, mit tehetünk azért, hogy ne csak mi, hanem velünk együtt kertünk élőlényei is jól érezzék magukat.

Élőlények a kertünkben

A kertet, de annak tágabb környezetét is érdemes holisztikus egységként megismerni. Figyeljük meg, milyen növény-, rovar- és madárfajok, -fajták élnek ott, azoknak milyen élettérre, milyen körülményekre van szükségük. Gondoljuk végig, hogy ennek létrejöttét mi hogyan tudnánk segíteni. Járjunk nyitott szemmel. Például telepítsünk olyan növényeket, melyek termése a madarak táplálé-

ka, ágai pedig alkalmasak madárfészkek építésére. Napos helyre építsünk kicsi támfalakat, helyezünk el sziklákat, ahol az apró hüllők napozni tudnak. Tegyük nagyobb ágakat, fatörzseket is a kertbe, melyek alatt árnyékba húzódhatnak a rovarok. Alakítsunk ki madáritatókat, télen etessük a madarakat.

Készítsünk rovarhoteleket bűvő- és szaporodóhelyként. Dísz- és haszonnövényeket együtt, vegyesen ültessük az ágyásokba. Barátkozzunk meg azzal, hogy élnek a kertben például darazsak, pókok, levéltetvek, fülbemászók, futóbogarak és hernyók is, melyek nem mindig kedvesek nekünk, de

FOTÓ: MEGYESI ÉVA, ZÖLDEBB VÁROSOKÉRT NONPROFIT KFT., PIXABAY

Az óriásverbéna, a dália és a pillangóvirág a lepkék és a méhek kedvencei

Egynyári növények sokfélesége
évelőkkel kiegészítve.
Az előtte lévő füves terület
sem klasszikus gyepté.

Gólyaorr, palástfű és díszfüvek között nyílnak a rovarcsalogató
egynyáriak, a dália, az amaránt és a díszcsalánok

más élőlények számára azok. Ezáltal a kertünkben is ki tud alakulni egy természetes körforgás, ahol a növény télen táplálja a madarat, a madár pedig tavasztól ősziig fogyasztja azokat a kártevőket, melyek a növényeink ellenségei. Más kicsi élőlények pedig beporozzák a növényeket, melyek végül nekünk, és újra a madaraknak adnak táplálékot. Közben a talajban is aktív élet zajlik. Folyamatos a szerves anyagok lebontása és a növények számára felvehető tápanyaggá alakítása. A növények életük befejeztével a komposztálódás után egy következő élet táplálékaivá válnak. Ha ennek a rendszernek megértjük a fontosságát, már kevésbé fog zavarni bennünket, ha a gyepté vadvirágos rétté alakul és tele lesz méhekkel. Hagyni fogjuk, hogy az addig gyomnak tartott növények közül néhány beköltözzön a virágágyásunkba, és bevonzza a pillangókat. Oda fogunk figyelni a szerves- és műtrágyák közötti különbségekre és a tápanyag-utánpótlásra már nem a műtrágyát fogjuk választani.

Növénytelepítés

Ha a biodiverzitás fontos számunkra, a növények kiválasztásakor az esztétikán és a célszerűségeken túl sokkal szélesebb körűen kell gondolkodnunk. A kert éghajlata, talaj- és fényadottsága legyen az alap, átgondolva azt is, milyen lehetőségeink lesznek hosszú távon az öntözésre. Tehát honos társulásokból, honos fajokból válasszunk, és azokat egészítsük ki a számunkra igazán kedvesekkel. Ha ezt tisztáztuk, akkor a fajták között legyenek olyanok, amelyek a vegetációs időszak valamelyik részében virágport, nektárt termelnek, így adva táplálékot a madaraknak, méhekknek, más beporzóknak. Legyen többszintű növényállományunk, vagyis a gyepté mellett jelenjenek meg az évelők, a cserjék és a lombos fák, valamint a gyümölcsstermők és a zöldségfélék is. Lecsökkennek a fenntartási munkáink, ha olyan fajták kerülnek egymás mellé, melyek erősítik egymás önfenntartó képességét és

rövid időn belül zárják a talajt. Így csökken a gyomosodás veszélye, a változatos fajtársulás pedig egészséges, jó erőben levő növénycsoportot eredményez. Így kevesebb munkánk lesz, az egyes fajták túlzott terjedését kell csak megakadályozni, hogy a fajták változatossága hosszú időn keresztül fennmaradjon.

Gyep

Örök téma, mekkora legyen, és hogyan neveljük a frissen vetett fűmagokból golfpálya minőségű gyepté. Egy biodiverz kertben nem cél a gyommentes angolpázsit. Ez monokultúra valójában, ahol nem érvényesül a biológiai sokféleség. A rendszeres nyírás, műtrágyázás, öntözés – ami nélkül nem lesz szép, egyenletes gyepté – sok munkát és energiát igényel. Klasszikusan jó minőségű gyepté csak ott alakítsunk ki, ahol erre labdajátékokhoz van szükség. Máshol vessünk vadvirágos gyepté, ami színes, állatbarát és sokkal kevesebb munkát ad.

Vadvirágos rézsű és hagyományos
fenntartású gyeptéfelület együttese

Búvó- és szaporodóhelyek
a rovarhotelek

Színek és illatok

Törekedjünk arra is, hogy az évszakok színei, illatai jelen legyenek. A tavasz hagymásai, a nyár élénk évelői, az őszi színes lombjai, a virágágyások között beérő gyümölcsök és zöldségek váljanak kedvenceinkké. Ebbe a változatosságba helyezzük bele magunkat. Legyen több ponton akár csak egy kicsi ülőhely is, ahonnan szemlélhetjük a kert csendjét vagy éppen nyüzsgő életét. A kert feltölt, pihentet és olyan elfoglaltságot ad, ami semmivel sem összehasonlítható. Élünk és lélegezzünk együtt a kertünkkel!

Megyesi Éva

VÉDELEM A CSERESZNYÉNEK

A cseresznye vagy vadcsesznye alapfajként hazánk erdeiben előforduló elegyfa.

Ebből arra következtethetünk, hogy nálunk is életképes, jól bírja a magyarországi viszonyokat, elfogadhatóan együtt tud élni a károsítóival. Az erdőben növekvő cseresznyefák termése azonban általában kicsi, ízük fanyar és viszonylag későn, nyár derekán érnek. Fogasztani a nemesített fajtákat szoktuk, melyek nagyobb, lédús és édes termést adnak, de általában kényesebbek, érzékenyebbek.

A cseresznye (*Prunus cerasus* syn. *Cerasus avium*) szakkönyvekben leírt növényvédelme elsősorban az üzemi termesztésre vonatkozik. Ebben az esetben a kémiai eljárások kapják a legnagyobb hangsúlyt, akár hat-hét permetezést is alkalmaznak évente. A fajt azonban előszeretettel ültetjük házikertekbe is.

Válasszunk jól és metsszünk

A tavaszi virágzás nagyon látványos, hiszen még ha nem is csodálhatjuk egy-két hétnél tovább, a virágok bősége kárpótol a rövid ideig tartó díszértékért. Kiváló árnyékkadó fa, szoliter állásba telepítve sudaras koronája kezdetben kúpos, később ella-

posodó, gömbölyded formát vesz föl. Törzse egyenes, szép, ezüstösszürke. A korai nyári, piros termése mellett az őszi lomb-színeződése is élénk színfoltot képez a kertben, talaj és fajta függvényében levelei sárgára, rózsaszínűre vagy vörösesbarnára színeződnek.

A cseresznye növényvédelme már a fajtaválasztással kezdődik. A korai érésű fajták kevésbé érzékenyek a cseresznyelégység károsítására (ilyen például a *Bigarreau Burlat*), a hazai tájfajták pedig általánosan ellenállóbbak a károsítókkal szemben. Jó példa erre a *Szomolyai fekete*, ami szinte permetezés nélkül is termesztendő fajta.

Tavasszal, rügypattanás előtt a cseresznyefákat meg kell metszeni. A fiatal növények alakítása során ágemeletes koronát próbáljunk kialakítani. A törzsmagasság akkora legyen, hogy fűnyíróval el lehessen a lom-

CSERESZNYÉZZÜNK EGY TÁLBÓL

Fontos tény, hogy a nálunk honos fajok sokféle állatnak szolgálnak táplálékkul, élőhelyül. A cseresznyefák tipikusan azok közé a kerti növények közé tartoznak, amiken rengeteg élőlényel találkozunk, kezdve a fátyolkáktól, a feketerigókon keresztül egészen akár a nyestekig. Ők régebb óta élnek itt, mint mi, és bőven jut hely nekik is a kertekben, úgyhogy ne irigykedjünk. Hagy jusson pár szem a cseresznyelégységnek, a seregélyeknek vagy a hernyóknak, a fa tetejét mi úgyis alig-alig érzük el, nyugodtan cseresznyézzünk egy tálból kertünk mindenféle lakójával.

bozat alatt menni, de az alsó ágakat még kényelmesen érzük el, mert kevés jobb élmény van, mint a földön állva kóstolgatni az érő gyümölcsöket. A vesszők csúcsát csípjük vissza, de ne erősen, elegendő a felső néhány centimétert visszavágni egy megfelelő irányba álló rügyre. Ezáltal a korona dúsabb lesz. A cseresznye a termését bokrétás termőnyársakon hozza, ezek képződését is serkenti a mérsékelt, de rendszeres tavaszi visszavágás. A vezérvesszőt is vissza kell csípni, és ha konkurenciái lennének, azokat könyörtelenül távolítsuk el. Így elejét vehetjük a széthasadásra hajlamos, ikersudaras koronáknak.

Gyógyítsuk a sebeket

Idősebb fáknál csak az elhalt, sérült ágrészeket kell évente levágni, illetve szükség lehet a déli oldal besűrűsödött koronarészeinek ritkítására is. A cseresznye közepes élettartamú növény, általában 60-80 évig él. Kifejezetten érzékeny a sebfelületeken bejutó fertőzésekre, ezért vastagabb ágakat, főleg idősebb korban már ne vágjunk le róla. Ha mégis erre kerülne sor, akkor minden esetben lehasadás nélkül, roncsolásmentesen távolítsuk el az ágat, és feltétlenül kezeljük le a sebeket erre a célra szánt anyagokkal. A sebkezelést érdemes akár évente megismételni. A virágokon keresztül fertőző gombák gyakran okoznak elhalásokat. A száraz vesszőket, ágrészeket ezért minél hamarabb, akár már a nyári zöldmetszéssel távolítsuk el. Ha a fa nagyon mézgásodna, érdemes akár termésérésben is metszeni, ezzel elejét vehetjük a tápanyagtorlódásnak, keringési zavaroknak betudható mézgakiválásnak. Az előző év összeszáradt gyümölcsmúmiáit is mindenképpen távolítsuk el, mert ezek a fertőzések gócpontjai.

A tetvekre azonnal csapjunk le

Metszés és sebkezelés után következzen a lemosó permetezés. A réz- és olajtartalmú szerekkel rengeteg károsító korai fertőzését lehet mérsékelni. A réz elpusztítja a gombákat, baktériumokat, fertőtleníti. Akár a friss metszlapokra is fújhatjuk a vegyszert, fertőtlenítő, gombaölő hatását itt is kifejti. Az olaj rövid ideig bevonatot képez a fákon, és az oxigéntől elzárva sok kártevő áttelelő tojása elpusztul. Ezzel lehetséges például a fekete cseresznye-levéltetű (*Myzus cerasi*) tojásait gyéríteni, pusztítani. Lényeges, hogy a lemosó permetezést nagy cseppekkel, bőséges lémenyiséggel végezzük. Az egész fát, a törzset, a korona vastagabb ágait is borítsa be a permetlé, mert a kezelés csak így lesz hatékony.

A roncsolásmentes, szakszerűen kezelt sebek elejét veszik a sebpazirta monilínia és a korhadást okozó taplógombák fertőzésének

Virágzás során a monilíniás (*Monilinia sp.*) fertőzések támadhatnak. Ezzel a gombával szemben a fajták érzékenysége eltérő, de általánosságban itt is elmondható, hogy a hazai tájfajták az életképesebbek. Bár lehetséges gombaölő szerekkel kezelni a vi-

hangyafajok, amik széthurcolják a lárvákat, sőt megvédik őket a természetes elleneségeiktől is. Jelentőségük, hatékonyságuk nagyobb, mint gondolnánk. A fa törzsén menetelő hangyák ösvénye biztos jele annak, hogy egy boly védelmébe vette a fát és a rajta élő tetveket. A tetvek és a hangyák ellen is hatékonyan lehet permetezni a lombot, de egyszerűbb, ökológikusabb módszerekkel is harcolhatunk. Keressük meg a hangyák fészket és iktassuk ki.

Mindemellett rendszeresen nézzük át a fát, és csipkedjük le a tetvekkel fertőzött leveleket, hajtásvégeket. Ehhez nagy segítséget jelent egy hosszú nyelvű metszőolló (közkeletű nevén egy „zsrif”), amivel az ágak vége, a magasabb koronarészek is megtisztíthatók. Ne várjuk meg, míg minden ág min-

A HANGYÁK ÉS AZ ÁLLÓHÁBORÚ

Az erdőben, természetes ökoszisztémákban a hangyáknak óriási jelentőségük van, de a kertekben nem túl szívesen látott vendégek. Az ismételt rovarölő szeres permetezés, a forró víz, a hangyacsapda, a bolyok örökös széttúrása, a fatörzsön húzóóv ösvények hernyófogó övvel, vagy be nem száradó olajokkal történő keresztvezése mind-mind olyan módszerek, amik hatékonyan bevetethetők. Ám a hangyák mindent túlélő, hihetetlenül kitartó kis élőlények, úgyhogy érdemes állóháborúra berendezkedni.

FOTÓ: KASZAB LÁSZLÓ, PIXABAY

A levéltetveket a hangyák széthurcolják a fán és megvédik a természetes ragadozóktól, ezzel jelentősen hozzájárulnak a felszaporodásukhoz

rágzó fákat, de környezetkímélőbb az agrotechnikai védekezés, mikor is a fertőzés hatására elhervadó vesszőrészeket azonnal visszavágjuk. A nyeseidet ne hagyjuk a fa alatt, hanem semmisítsük meg.

Virágzás után, a levelek kifejlődése során két gyakori kártevő is veszélyezteti a fáinkat. Az egyik a levéltetű, ami szinte minden évben és minden fán megjelenik. A cseresznyének saját, külön bejáratú tetűfaja van, ami a rügyek közelében, a vesszők végén telel át tojás formájában. A kikelő ősanyák a fiatal levelekre vándorolnak, ott szívogatnak, miközben szűznemzéssel szaporodnak. Tüneteik messziről látszódnak, mert a károsított levelek a főér mentén összepöndörödnék, és egy úgynevezett tetűfészkek jön létre, aminek védelmében a károsító vidáman fejlődhet. A tetveket a fákon előszeretettel látogatják

den hajtásvége tetűfészkekben végződik, hanem legyünk résen, és azonnal csapjunk le már az első fertőzésekre.

Ejtsük csapdába a cseresznyelegegyeket

A tavasz másik jellegzetes kártevője a cseresznyelegegy. Ennek lárvája okozza a termés kukacosodását, úgyhogy jelentősége nagy, fel kell készülnünk az ellene való védekezésre. Manapság már két fajjal is találkozhatunk. Van egy régóta károsító, általánosan ismert európai cseresznyelegegyünk (*Rhagoletis cerasi*), de elterjedt egy amerikai származású, behurcolt légyfaj (*Rhagoletis cingulata*) is. Ez utóbbi nagyobb károkat okozhat, mert egy termésbe több tojást is tesz, és a cseresznye érése után más fajokat

is megtámadhat. A cseresznyelégység a talajban telel, és a tavaszi felmelegedés hatására bújnak elő a rovarok a földből. Az európai faj korábban, április végén, május elején, az amerikai pedig később, júniustól jelenik meg. Hatékony védekezés emiatt például az is, ha a fa csurgója alatt fóliával letakarjuk a talajfelszínt, de ez csak ott valósulhat meg, ahol nincs füvesítve a fatányér. Ha a vegyszeres permetezés mellett döntünk, a fa alatt a földre is fújjunk ki permetezőszert.

kül csökkenthető a számuk. A rajzás időpontja általában május első napjaiban van, amikor a termések zöldborsó nagyságúak. A cseresznyelégység melegkedvelő faj, ezért a korona napsütötte, déli oldalán, a fák felső harmadában gyülekezik, a ragacslapokat is ide kell kihelyezni. A csapdák közvetlen közelében kicsit vágjuk vissza a hajtásokat, hogy a levelek ne ragadjanak rá a ragacsos felületre, és a koronapalást külső részén, egy-egy ág végén rögzítsük a csapdákat.

nagyjából két, jól elhelyezett csapdával megvédhető, mert körülbelül 10-20 napig is működik egy-egy ragacslap. A virágzás utáni termésföldesítést követő időszakban kell a ragacslapokat rögzíteni.

A tökéletes termésért

Az érő termést rothadást okozó gombák veszélyeztetik, ezek közül leggyakoribb a monília (*Monilinia sp.*), ami a gyümölcshús barnás elszíneződését okozza, és különböző elrendezésben fehéres, szürke vagy barnás spóratelepek is megjelennek a foltokon. Az ilyen cseresznye elveszíti élvezeti értékét, eladhatatlan, fogyasztásra nem alkalmas. A gombák gyakran a felrepedt gyümölcshúson vagy jégverés okozta sérüléseken keresztül fertőznek, kedvelik a párás meleget. Ilyenkor már nem szerencsés permetezni, ezért érdemes odafigyelni arra, hogy a metszéssel jól átszellőző koronát alakítsunk ki, és a szüret időpontjával próbáljuk megelőzni a fertőzéseket. Kézi szüret esetén mindig szedjük le és semmisítsük meg a fertőzött gyümölcsöket is, hogy a gomba ne terjedhessen tovább. A mielőbbi felhasználás, fogyasztás is elejét veheti a monília terjedésének.

Kaszab László

A védekezésbe a természet is besegít: a katicák a petéiket a tetűfészkek közelébe helyezik el, majd a kikelő lárvák és a kifejlett rovarok is rengeteg levéltetűt fogyasztanak, hacsak a hangyák el nem űzik őket

A mérgek helyett házikertekben adódik egy alternatív megoldás: a ragacslapok, feromoncsapdák alkalmazása. A cseresznyelégység ellen sárga színű, ragadós felszínű lapokat kell a fára kihelyezni, amire a rovarok ráragadnak, elpusztulnak, így permetszerek nél-

A ragacslapok a hatékonyságukat elsősorban a csalátekként rögzített illatanyagoknak (feromonoknak) köszönhetik. Lényeges, hogy jó szorosan kerüljenek rögzítésre, mert a nagy felületű lapokat a viharos szél könnyen letépi, elsodorja. Egy nagyobb fa

DIGITALSTAND

OLVASSA A KERTBARÁT MAGAZIN DIGITÁLIS VÁLTOZATÁT!

Nem kell tárolni, virtuális könyvespolcán bármikor elérni

- Ajándékba is vásárolható
- Kiadványát több eszközön is elérheti
- Pár kattintással azonnal olvasható, előfizethető

WWW.DIGITALSTAND.HU/KERTBARATMAGAZIN

BESZÉDESES NEVEK A-Z

A növények tudományos neveinek világában barangolva most megtudhatjuk, hogy mit használtak a hajdani patikusok, borbélyok és más gyógyító szakértők viszketegség, rüh, körömágygyulladás, reumás fájdalmak, skorbut és más nyavalyák ellen, és azt is, hogy mitől lesznek a hölgyek olyan szépek, mint a bazsarózsa.

Gyomtársulásokban gyakran látható a vajszínű ördög szem, tudományosabban *Scabiosa ochroleuca*. Latin nevében is benne van a „vajszín”, vagyis sárgásfehér (ochroleuca), a *Scabiosa* pedig latinul rühöt, illetve viszketést jelent, és valószínűleg azért kapta ezt a nevet, mert régen úgy tartották, viszketegség ellen hatásos az érdes levelei miatt. A magyar „ördög szem” viszont termésének látványára utal. A *Scabiosa* nemzetségnek nagyon szép kerti fajtái is vannak már.

Magyarul is kígyószakáll a neve ennek a fűszerű (ám nem fűféle) évelőnek. Latin neve *Ophiopogon*, az ógörög ophis = kígyó, pogon = szakáll szavak összetételéből. A növény egyébként zöld színű, de vannak lilásfehér fajtái, amelyek manapság gyakran használt talajtakarók.

Nyilván sokan ismerik az Észak-Amerika sivatagos hegyvidékeiről származó colorádói fügekaktuszt, amelynek termése ehető, és hazánkban is télálló, ha a túl sok téli csapadéktól védeni tudjuk. A nemzetség latin neve *Opuntia*, ez a szó talán az ógörög Opus város nevéből származik, ami a szakemberek szerint azt jelenti: a fügek városa. A képen viszont egy kisméretű, a világhírű magyar dendrológusról, dr. Debreczy Zsoltról elnevezett fügekaktusz, az *Opuntia debreczyi* látható.

Az olajfa (*Olea europaea*) neve latin, de rokon a görög elaió = olaj szóval. Az oleander neve (latinul *Nerium oleander*) pedig arra utal, hogy levelei az olajfáéra hasonlítanak. A kép a meranói Trauttmannsdorff kertben készült, ott található ez a 700 éves olajfa, melyet Szardíniáról szállítottak ide a maga 5,8 tonnájával és 3 méteres törzskerületével, speciálisan erre a célra készült teherautóval. A híres északolaszországi, tematikus elrendezésű kerten belül a „Nap kertjében” helyezték el a matuzsálemet, hatalmas oleanderbokrok és egyéb, jellegzetesen mediterrán növények között.

A képen látható apró termetű növény latin neve (*Oxyria*) ógörög szavakból származik (oxys + aria), és savanyú ízűt jelent. Ennek a magashegységekben élő fajnak a levelei is savanyúak, és igen magas a C-vitamin-tartalmuk, ezért az ott élő emberek fontos skorbutellenes táplálék-kiegészítőként fogyasztották.

Az orchideák virágai gyakran egészen különös figurákat képesek mintázni. Ennek a miniatűr méretű növénynek a neve *Ornithocephalus*, ami azt jelenti: madárfejű. Ógörög eredetű, latinósított szó, az ornis = madár és kephale = fej szavak összetételéből. Az ornitho- előtag minden latin névben madárra utal.

A madársósókák lóheréhez hasonló levelű növények, sokan tévesen így is nevezik őket. Latin nevük, az *Oxalis* az oxys (oxus) görög szóból származik, ami savanyút jelent. Ezek a fajok oxálsavat tartalmaznak, akárcsak a valódi sóska, ettől savanykás ízűk van. A képen látható erdei madársóska hazánkban is előfordul üde, hegyvidéki erdőkben, de kertben is kiváló talajtakaró lehet árnyas helyeken. Szép kicsi, vörössel erezett rózsaszínes-fehér virágai borús időben és este becsukódnak, de olyankor is díszesek, mint apró fehér gyöngyszemek. Latin neve *Oxalis acetosella*, ami tehát egy görög és egy latin eredetű (acetum = ecet) szóból áll össze, és mindkettő a növény savanykás ízére vonatkozik. Levele és virága fogyasztható, ám nagy mennyiségben nem ajánlott.

Az officinalis, officinale a latin növényneveknél mindig arra utal, hogy az adott fajnak valóságosan vagy csak vélten, gyógyhatása van. A szó több dolgot jelent latinul: az officina jelentése műhely, ebből származhat az elnevezés, hiszen „patikuműhelyben” használták az adott növényt. A képen a fekete nadálytő (*Symphytum officinale*) látható, amelynek gyógyhatását a mai orvostudomány is igazolta. A *Symphytum* egyébként már görög eredetű szó. A symphio azt jelenti: együttélésre készíteni, ez nyilvánul seb- és csontforrasztó hatására utal, a phyton jelentése pedig növény.

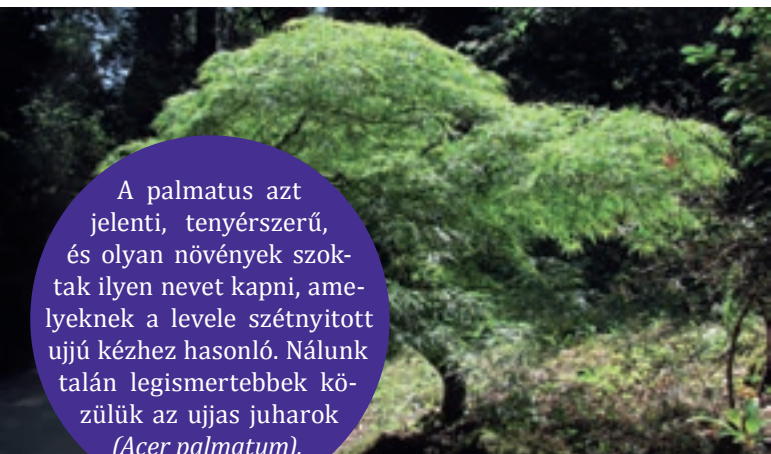
A vajvirágok (*Orobancha*) teljes paraziták, vagyis nem tartalmaznak klorofillt, hanem más növényeken élőszködvé, azoktól a kész tápanyagokat vonják el a gyökéren keresztül. A latin nevet két ógörög szóból alkották: orobos = bükköny, utalva arra, hogy egyes fajaik pillangósokon élőszködnek, valamint anche = fojt, megfojt. Valójában nem fojtja meg a gazdanövényt, csak éppen elszívja tőle az előállított szénhidrátokat és egyéb tápanyagokat.

Ez a gyönyörű kerti virág Paeonról kapta a nevét, aki a görög mitológia szerint az istenek orvosa volt, és ő fedezte fel egyes bazsarózsafajok gyógyhatásait. Az illatos bazsarózsa (*Paeonia lactiflora*) ma már inkább dísznövényként ismert, számos kerti fajtája létezik. A kínai gyógyászatban azonban ősidők óta használták gyökereit igen sok betegségre. Egy régi kínai mondás szerint az a nő, aki minden nap peóniagyökeret fogyaszt, olyan szép lesz, mint ennek a növénynek a virága.

A paniculatus szó jelentése bugás, és a növény virágzatára vonatkozik. A buga egy összetett fűrtvirágzat. A fűrt azt jelenti, hogy egy főtenge-lyen több virág fejlődik külön-külön kis szárazon. Az összetett fűrtökben ráadásul a főtenge-lyen nemcsak egy-egy virág, hanem újabb fűrtök sorakoznak körben. A buga esetében pedig a csúcs felé haladva az egyes kis fűrtök saját tengelye egyre rövidebb. Ilyen például a szőlő vagy az orgona virágzata, és ilyen a bugás hortenziáé is, amelynek neve ezért *Hydrangea paniculata*.

A palmatus azt jelenti, tenyérszerű, és olyan növények szoktak ilyen nevet kapni, amelyeknek a levele szétnyitott ujjú kézhez hasonló. Nálunk talán legismertebbek közülük az ujjas juharok (*Acer palmatum*).

Paronychia. Ez a különleges kis növény nálunk is honos, védett reliktumfaj (régebbi földtörténeti korokból maradt fenn), száraz dolomit-sziklagyepekben él. Hajdan úgy gondolták, körömfájásra használható gyógyírként. Ógörög eredetű szavakból áll a neve: para = mellett, onyx = köröm, onychia = körömágygyulladás.

Európa magas hegyeiben, szinte mindig sziklafalakon alkot zöld, majd virágzáskor ragyogó rózsaszínű, illatos kis párnákat ez a növény. Latin neve az ógörög petros = kő és kallis = szépség szavakból lett *Petrocallis*. Nagyon találóan magyarul szikladísznek nevezik. A petr- tehát a latin nevekben mindig sziklára vagy kőre utal.

Összeállította: Józsa Kata

MB | MAGYAR BRANDS 2019

A MAGYAR MÁRKA ÉRTÉK

PARADICSOMI pillanatok

Van, hogy a kertben a paradicsomhoz keresünk fűszert, és olyan is, amikor a bazsalikomhoz zöldséget. Ha eleve egymás társaságában nőnek – mert ők például jó társnövények –, akkor könnyű a dolgunk. Máskor az illatozó fűszernövény adja az inspirációt a vacsorakölteményhez. Valójában mindegy is, honnan jön az ihlet, a végeredmény a lényeg, a vitamindús, nyárillatú ízvilág.

Halmos Monika

Paradicsomos gombóc

Hirtelen ötlet volt a fűszeres-zöld tészta, amikor sosem látott mennyiségű koktélpáradicsommal örvendeztetett meg a kert – a kertnek az erdő felé eső, elvadult része, ahol szabadon nőhet minden növény, ha akar. Az egynyári seprenece kitűnő társnövénynek bizonyult a vadon kelt paradicsomnak, jól is mutattak, egymás támogatásával szépen növekedtek másfél méteresre, és bőséges terméssel hálálták meg a szabad életet. Szomszédságukban vígan napfűdöznek a kakukkfű meg a szurokfű – ezért is volt természetes, hogy a tányéron is egybekelhetnek.

Hozzávalók: 2 tojás, 10 dkg főtt burgonya, só, maréknyi friss szurokfű és kakukkfű, 25-30 dkg liszt, 30 db kemény koktélpáradicsom, 3-4 evőkanál olívaolaj, 15 dkg füstölt sajt, bazsalikomlevelek.

A főtt burgonyát áttörjük, hozzáadjuk a tojásokat, megsózzuk. Az egészen finomra vágott szurokfűvet és kakukkfűvet beleszórjuk, majd annyi liszttel dolgozzuk össze, hogy rugalmas, jól formázható tésztát kapjunk. A tésztát lisztezett deszkán 3-4 mm vastagra nyújtjuk, majd akkora négyzetekre szabjuk, hogy egy-egy kis koktélpáradicsomot belecsoomagolhassunk. A tésztát szépen rágömbölygetjük a paradicsomokra. Az elkészített gombócokat forrásban lévő, sós vízben 3-4 perc alatt kifőzzük, szűrőkanállal kiemeljük, majd olívaolajon megforgatjuk. Reszelt füstölt sajttal megszórva, bazsalikomlevelek ölelésében, melegen tálaljuk.

Paradicsomsaláta kertészlány módra

A kövér porcsin ott terpeszkedik a kertben, dacol a hőséggel. Ha nem éri víz, ha a beton repedéseiből tör elő, vagy éppen a sóderkupacból kandikál ki, akkor is látszik benne a töretlen életerő. Salátának inkább a tápanyagban dús talajon tényleg kövérré hizott porcsin az igazi! A hajnali kerti munka közben szívesen rágszálom savanykás leveleit, vagy egy kis maréknyit viszek belőle a reggeli vajás kenyérhez. A paradicsomhoz meg különösen illik! Ha piros-fehérezöld saláta készül vacsorára, ahhoz is reggel kerül a kosárba a porcsin, a paradicsom, és igyekszik a konyhába, szorgos kezek alá. Ott várakozik aztán a kész saláta vacsoráig, hogy a forró nap végeztével hűsítsen, boldogítson.

Hozzávalók: 3 szép, érett paradicsom, 10 dkg mozzarella, 1 nagy marék kövér porcsin, 1 evőkanál citromlé, 1 evőkanál olívaolaj.

A paradicsomot és a mozzarellát vékonyan felkarikázzuk, és a szeleteket a salátástálra rakosgatjuk. Citromlével és olívaolajjal megöntözzük, majd a megmosott és leveleire tépkedett – vagy apróra vágott – porcsinnal gazdagon megszórjuk. Sózni nem szükséges, tálalásig behűteni viszont igen ajánlott!

Kakukkfűves padlizsántorony

A bundában sült padlizsán remek nyári eledel – érdemes a tojásgyümölcsöt nem túl vastagra szelni, hogy kellően átsüljön, míg a bundája arany-ropogósra pirul. A sokféle kakukkfű közül ehhez egy enyhébb aromá-

jút szoktam választani, és ha csak tehetem, virágos hajtásokat keresek, mert a parányi kis virágocskák sok-sok plusz aromát adnak az ételhez – olyat, melyet megfogalmazni nem is lehet, de az ínyencek benne érezhetik a nyári erdő madárccsicsergős üzenetét.

Hozzávalók: 2 kisebb padlizsán, só, 2 tojás, 15 dkg liszt, kb. 2,5 dl tej (növényi tej), 1 nagy csokor friss kakukkfű, 1 evőkanál szezámag, 15 dkg mozzarella, 4 fűrjtojás, a sütéshez olaj.

A padlizsánt kisujnyi vastagon felszeleteljük, besózzuk. A tojásokat felverjük, a lisztet és a tejet apránként hozzáadva sűrű masszává keverjük, megsózzuk, és 4-5 szál apróra vágott friss kakukkfűvel ízesítjük. Végül a szezámagot is beleszórjuk. A padlizsánszeletekről leitatjuk a nedvességet, majd a masszában megmártjuk és bő, forró olajban szép aranyszínűre sütjük. Az olajból kiemelve lecsöpögtetjük, majd a mozzarellaszeletekkel váltakozva négy szép „toronyt” rakunk belőle. Forró sütőben 5-6 perc alatt átforrósítjuk, hogy a sajt épp-hogy megolvadjon. Közben a visszamaradt olajban a fűrjtojásokból kis tükörtojásokat sütünk, a padlizsántoronyocskákat bőven megszórjuk finomra aprított kakukkfűvel, és a tükörtojással megkoronázva máris tálaljuk.

Szeretjük a növényeket. Örömet okoz szépségük, élvezzük gyümölcseiket, használjuk fájukat. De gondolunk-e rá, hogy egyes növények az emberi civilizáció, a történelem menetét is befolyásolták, háborúkat robbantottak ki, gyarmatbirodalmakat virágoztattak föl, emberek életét változtatták meg? Vajon mi lehet a titkuk?

A közönséges dohány két méter magasra is megnőhet

BEFOLYÁSOS NÖVÉNYEK

A DOHÁNY

Ki ne ismerné a dohányt? Vagy azért, mert szereti, sőt, lemondani sem tud róla, vagy azért, mert kerüli, még a füstjét sem bírja. Kétségtelenül a dohány az emberiség egyik legbefolyásosabb növénye. A dél-amerikai Andok vidékén őshonos, ahol valószínűleg már 5-7 ezer évvel ezelőtt kultúrába vették. Az európaiak a majákon keresztül ismerkedtek meg vele.

Gyógyír, tüzelő, molyirtó

A közönséges dohány (*Nicotiana tabacum*) magas termetű, 1-2 méteresre növő lágyszárú növény. Nagy, hullámos szélű, mirigyszőrös levelei tojásdadok, ülők. Éjszaka illatozó, forrt szirmú, csésze alakú, rózsaszínű vagy fakó rozsdavörös virágai összetett fürtvirágzatban nyílnak nyáron. Felnyíló száraz toktermésében apró magok fejlődnek. A burgonyafélék (*Solanaceae*) családjá-

ba tartozik, vagyis a burgonya, paprika, padlizsám, de a súlyosan mérgező maszlag, beléndek, nadragulya is a rokona. Több mint 60 dohányszort ismerünk, mind déli féltekei egynyári, évelő vagy cserje. A másik ismert, nikotint tartalmazó faj a kapadomány (*Nicotiana rustica*), melynek mirigyes, gyéren szőrös hajtásai, fürtben nyíló, sárgászöld virágai vannak. Az indiánok, majd a brit gyarmatosítók Virginia államban kezdetben ezt termesztették. Később, a

18. században az európai kiskertek növénye lett, mert rovarirtó szert készítettek belőle.

A dohánylevél gyanták, illóolajok és szénhidrátok mellett többféle alkaloidot is tartalmaz. Legfontosabb közülük a nikotin, mely a gyökerekben képződik, és a levelekben tárolódik. A learatott leveleket szárítják, majd érlelik, ennek során alakul ki a dohánylevél jellegzetes aromája. A dohány minőségét, az ízt, az illatát, a zamatát, az

A dohány nagy, hatóanyagokban, ásványi anyagokban gazdag leveleiből a legkülönbözőbb formában készülnek az élvezeti szerek

A dohány természetéhez képest kicsi, csöves virága fehér, rózsaszínű vagy erősebb bíbor árnyalatú is lehet

Az egy-két évig érlelt, szárított, barna, aromás dohányleveleket sodorják szivarra; a sima, hibátlan burkolólevelekből lesz a szivarok külső borítója

FOTÓ: FRÁTER ERZSÉBET, PIXABAY

ÖRDÖGADTA NÖVÉNY

Egyszer a szegény ember találkozott az ördöggel, aki egy magot adott neki és azt mondta: – Ezt a magot vedd el, ember! Majd ha kikél, idejövök, megkérdezem a nevét, és ha ki nem találsz, elviszlek magammal.

Szegény ember nem tudta, mit csináljon, mert a mag kikelt, a növény megnőtt, de a nevét nem tudta kitalálni, mert soha olyat nem látott. Nagy bánatnak adta a fejét. Ahogy így szomorkodik magában, azt mondja a felesége: – Ne búsuljon kend, hátha én segíthetek. Hordjon csak jó csomó sarat az udvarra, hozza ki a dunyhát, a többi meg bízza rám!

Az ember jó nagy sarat csinált az udvaron, az asszony meg jól meghengergette benne, majd kihásította a dunyhát, s belebújt a tollba. Hát éppen akkor fordul be a kapun az ördög. Az asszonynak sem kellett több, szalad egyenesen a palántának. Megijed az ördög, s odakiált a szegény embernek: – Hé, atyafi, hajtsd el onnét azt a szörnyeteget, mert eltapossa a dohányt!

De bezzeg megörült a szegény ember, mert már tudta a nevét a növénynek. Az ördög meg szégyenkezve elkullógott. Most már ismeri mindenki a dohányt, szegény ember, gazdag ember. Elterjedt az egész világon, nem hiába kapták az ördögtől az első magot.

(Magyar népmese)

éghetőségét jelentősen befolyásolják a levelek egyéb szerves és szervetlen alkotóelemei is.

Ma már nagyon sok dohányfajta létezik. Hazánkban csak nagylevelű fajtákat termesztenek. A learatott leveleket a levegőn, füstöléssel, légbefúvással vagy napon szárítják, majd érlelik. A természetes szárításhoz régen színükkel és fonáukkal változtatva zsinórra fűzték őket, és így akasztották be a dohányszárító pajtákba. A dohány szárított leveléből a különböző fogyasztási módszereknek (szívás, rágás, szippantás stb.) megfelelően sokféle termék készül. A dohánynak egyéb felhasználása is ismert: a dohánypépet rovarcsípések kezelésére ajánlják; a dohányvíz, mely felfőzött és vízben áztatott dohánylevél levéből készül, hagyományosan használt rovarirtó szer; kóróját fában szűkölködő helyeken tüzelőként hasznosították, hamvából hamuszír készült, száraz levelét pedig a ruha közé teszik a molyok ellen. A homeopátiában a szédülés kezelésére használják.

Élénkít is, nyugtat is

A nikotin erős idegméreg, mely élénkíti a szív működését, növeli a pulzusszámot és a vérnyomást, serkenti az emésztést. Nagyobb adagokban a nikotin hányást, hasmenést, lassú pulzust, szédülést és légzési elégtelenséget okoz. Mérsékelt adagokban javítja a szellemi funkciókat, gyorsítja a reakciókat, csökkenti az álmoságot és az étvágyat. Ugyanakkor nyugtató hatása is van, de amint ez a hatása elmúlik, a kimerültség tünetei jelentkeznek. Fogyasztása súlyos függőséghez vezet, a szervezet könnyen hozzászokik, ezért a hatás eléréséhez folyamatosan nagyobb adagra van szüksége. Megvonása általános rosszulléttel, nyugtalansággal jár.

Ma már köztudott, hogy a dohányzás ártalmas az egészségre, rákot, légzőszervi és keringési megbetegedéseket, egyebek között szívinfarktust és agyvérzést okoz. Az Egészségügyi Világszervezet becslése szerint világszerte mintegy 1,2 milliárd ember, a felnőtt lakosság majdnem harmada dohányzik.

A megfelelően tömörített szivarok egyik végét levéllel lezárják, de a másikat levágják, így alakítják ki a szivarok megfelelő, pontos méretét

EURÓPAI KARRIER

Az első magvak 1559-ben kerültek Portugáliába, majd innen terjedt el Európában, eleinte, mint ígéretes gyógynövény. Tudományos neve *Jean Nicot* (1530–1600), Franciaország portugáliai nagykövetének nevéből származik, aki Lisszabonból küldött dohányt a francia királyi udvarba *Medici Katalin* migrénjének kezelésére. Magyarországra *Bornemissza Pál* erdélyi püspök hozta az első magokat 1568-ban, és először Erdélyben kezdődött el a termesztése, de csak a 19. század elejétől vált általánossá az élvezete.

A kapadohány száraz toktermése

A dohányok a szintén dél-amerikai származású petúniák rokonai, ezt forrt szirmú viráguk szerkezete is jól mutatja. Nevük is erre utal, petun a helyi brazil nyelven dohányt jelent (*Nicotiana glauca*)

TUDTA, HOGY...

...a bagót rágják, a burnót (tubákot) az orrba szívják fel, a nedves tubágot szopogatják, a szivar, a cigaretta és a pipa füstjét beszívják?

A pipa, amely égő dohányt tartó fejből és a füst szívására való szárból áll

Erdélyben, a dohánytermesztő vidékeken ma is láthatók zsinórra fűzött, száradó dohánylevél-füzérek

A dél-amerikai cserjés dohány a meleg égövi területeken kéretlenül is terjed (Negev-sivatag, Izrael)

INDIÁN BÉKEPIPA

Mivel nagy adagban hallucinogén hatást válthat ki, Amerika bennszülött népei inkább tudatmódosító szerként használták, voltak olyan törzsek is, ahol csak a sámánok fogyaszthatták a vallási szertartásokon. Alkalmazása többféleképpen történt, füstjének beszívásán kívül az orrukba tették, rágták, ették, itták, testükre kenték, golyócskák formájában a szemükbe tették. Az észak-amerikai indiánok különleges szertartások keretében, vagy egy alku, békekötés megpecsételéseként pipában szívták el a dohányt. Gyógynövényként is ismerték, rándulás, csípés, elfertőződött seb és aranyeres panaszok esetén leveleiből borogatást készítettek, füstjét pedig fogfájás, megfázás, éhségérzet enyhítésére alkalmazták. Amerika felfedezésekor, 1492-ben a dohány már az egész amerikai kontinensen elterjedt. Az európaiak megjelenése után pedig gyorsan népszerű élvezeti cikk és fontos kereskedelmi áru lett, mely az Egyesült Államok déli államainak gazdasági fejlődésében is hatalmas szerepet játszott.

Mutatós, illatos dohányok

Ha a dohányt emlegetjük, kevés embernek jutnak eszébe a dísznövények és a virágoskert. Pedig a dohányok között mutatós egyéves vagy évelő növények, de az utóbbiakat is egyévesként neveljük, azért, mert csak mérsékelt fagyűrők. A díszdohányok egyik előnyös tulajdonsága, hogy estefelé nyílnak, a fehér és halványzöld virágúak különösen illatosak. Ezért gyakran ültetik őket teraszok, padok melletti ágyásokba, ahol a hosszú nyárestéken élvezni lehet illatukat.

Sok szép kertészeti hibrid van forgalomban, ezek egyik „szülője” az Argentínában és Brazíliában őshonos szárnyalt dohány (*Nicotiana glauca*). Nagyon illatos virágú, dús lombú évelő növény. Csöves virágainak pártája kívül zöldesfehér, rózsaszínes, de belül fehér.

Enyhe teleken, ha visszafagy, gyökérről újra kihajthat, vagy elveti a magját.

A dohányok közé nemcsak lágyszárú növények tartoznak, cserje is van köztük. A cserjés dohány (*Nicotiana glauca*) gyors növekedésű, örökzöld növény, 3-4 cm hosszú, a nemzetségre jellemzően csöves, sárgászöld virágokkal. Laza cserje vagy 6 méter magasra is megnövő kis fa. Ovális, lándzsás, kopasz levelei szürkészöldek, rugalmasak. Őshazája Dél-Amerika, Bolíviától Argentínáig száraz, nyitott helyeken nő. Sok helyen, például Észak-Amerikában, Afrikában is meghonosodott és mínusz 5 fokig télálló. Gyorsan terjed és ezért sok helyen, például Kaliforniában és Izraelben irtandó özöngyom. Ennek levele mérgező, a nikotinhoz hasonló alkaloidot, anabazint tartalmaz, mely hatásos rovarirtó szer.

Fráter Erzsébet

Európai Dísnövény és Kertművészeti Napok 16

■ Károlyi Kastélypark
8052 Fehérvárcsurgó, Petöfi u. 2.
Kiállítás és vásár a megújult parkban

2020. szeptember 25-27.

A Károlyi József Alapítvány szervezésében,
a Horvát Nagykövetség támogatásával

Díszelnök
Herczegh Anita, a köztársasági elnök felesége

Magyar Fővédnök
« Virágos Magyarországért »
« Kertészek és Kertbarátok Országos Szövetsége »
« Magyar Díszkertészek Szövetsége »

Európai díszvendég országok
Horvátország, Németország, Franciaország

A konferencia kiemelt témája
Parkok, kertek és kertészek a biodiverzitás kihívásaival szemben

Koncertek:
Alba Regia Szimfonikus Zenekar
Szeptember 25-én, pénteken és 26-án, szombaton, 17 órakor

Belépő
1 500 Ft és 1 000 Ft (diák, nyugdíjas)

Nyitvatartás
Péntek
14:00 - 19:30 óráig (10 és 14 óra között a szakma képviselőit várjuk)
Szombat és vasárnap
9:00 - 19:30 óráig

Tájékoztatás: 06 21 311 04 26
info@karolyikastely.hu / www.karolyi.org.hu / www.karolyikastely.hu

FÜVÉSZKERT

1083 Budapest, Illés u. 25.
www.fuveszkert.org

Újra látogatható a Fűvészkert,
nyitva mindennap 9–17 óráig.

Július 22–26., mindennap

9-17 óráig:

Növényvásár
a szaporítóházban

NEMZETI BOTANIKUS KERT

Vácrátót, Alkotmány u. 2–4.
www.botanikuskert.hu
www.facebook.com/
nemzetibotanikuskert
+36-28-360-122

A szabadtéri gyűjtemények
a nyári nyitvatartás szerint,
8–18 óráig várják
az érdeklődőket,

és július 4-től az üvegházak,
illetve a beltéri bemutatók

(Berkenyeház kiállítás,
Túl nagy lábón élünk kiállítás)
is újra látogathatóak.

Az üvegházak nyitvatartási
rendje naponként eltérő,
a részletek a honlapon
és a kert Facebook-oldalán
olvashatók.

SZEGEDI FÜVÉSZKERT

Szeged, Lövölde u. 42.
fuveszkert.u-szeged.hu

Nyári nyitvatartás:
mindennap 9–18 óráig
(hétfőn az üvegházak
zárva lehetnek
növényvédelmi
munkálatok miatt).

Június 5-től nyitva tart
a trópusi lepkekert is.

Augusztus 1–2.:
XIII. Lótusznapok

BUDAI ARBORÉTUM

1118 Budapest,
Villányi út 29-43.
budaiarboretum.szie.hu

Újra látogatható az arborétum
a nyitvatartási időben:

- hétfőtől péntekig
8–18 óra között az alsó
és a felső kert is,
- szombaton és vasárnap
8–18 óra között pedig csak
az alsó kert.

SZARVASI ARBORÉTUM

Szarvas, I. kk. 9.
pepikert.hu

Július 23.: Éjszakai csillagles

KECSKEMÉTI ARBORÉTUM

Kecskemét, Nyíri út 48.
kecskemetiarboretum.hu

Újra látogatható az arborétum
mindennap 8–20 óráig,
a Szent Hubertus Parkerdő
(Nyíri-erdő) pedig csütörtöktől
vasárnapig 9–18 óráig.

JELI VARÁZSKERT

Szombathely
www.jelivarazskert.hu

Május 16-án megnyitott
a varázskert, beleértve
a lombkoronaszétant is.

ÉDENPONT KERTLÁTOGATÁSOK

www.edenpont.com

Július 25.:

A kertész kertje
(Pilisszentkereszt)

Július 26.:

Különleges növények kertje
(Nagykörű)

Augusztus 2.:

Gyümölcsös díszkert
(Szombathely)

Augusztus 8.:

Kavicskert sok zölddel
(Budapest XV.)

Augusztus 9., 15., 29.:

Különleges növények kertje
(Nagykörű)

Augusztus 29.:

A kertész kertje
(Pilisszentkereszt)

FIGYELEM!

A járványügyi helyzet változásá-
val a programok is változhatnak,
erről az egyes helyszínek interne-
tes elérhetőségein érdemes nap-
rakészen tájékozódni.

Felhívjuk továbbá olvasóink fig-
yelmét, hogy a szükséges jár-
ványvédelmi intézkedések bet-
tartására mindenhol ügyeljenek,
továbbá kísérik figyelemmel az
egyed helyszínek saját előírásait
és ajánlásait, különös tekintettel
a maszkviselésre és a távolság-
tartásra.

Fizessen elő most a Kertbarát Magazinra!

Fizessen elő a
Kertbarát Magazinra
2020. július 24. és
szeptember 25. között
és nyerjen!

Első 25 előfizetők az
Oázis Kertészet 2000 Ft értékű
vásárlási utalványát kapja,
ami az ország bármelyik
Oázis Áruházában
levásárolható.

www.oazishu

A Kertbarát Magazin megjelenik kéthavonta

Előfizetési megbízás

Előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapkézbesítőknél,
e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, a +36-1-767-8262-es
telefonszámon, vagy a honlapunkon: www.magyarmezogazdasag.hu
Kérjük, olvashatóan töltsé ki, s küldje a Magyar posta Zrt. Levél
Üzletág Központi Előfizetési és Árucsoport címére: 1900 Budapest

Előfizetem a Kertbarát Magazin című kiadványt.
Előfizetési díj egy évre: 3990 Ft

Név: _____

Cím: _____

Kelt: _____

év

hó

nap

aláírás _____

RÁGCSÁLÓRIASZTÓK

Szabaduljon meg hivataln vendégeitől!

- egér, patkány
- nyest, göréncs
- bolha, kullancs
- galamb, seregély
- vakond
- pele

Forel Elektronikai Kft.
2800 Tatabánya, Kossuth Lajos u. 30.
Tel./Fax: +36 34 316 673
E-mail: spuri@spuri.hu
www.spuri.hu • www.ragcsaloriaszto.hu

1	HÁZI SAJT-FAJTA	VÁROSI JÁRMŰ	ATVÉSZELI A HEDGÉT	„FÉNY OLÓRA ÖNGYOR-MA RÓV”	KÖMÖVES SÍMTORES	JÓRA NEVEL	TENGER EMÁG	ROPPANT NAGY MÉRLETŰ VÉL ÁRANYVÁ-RA; LÉNYÜGÖ-ZŐ									
2					GYERMEK HAS FÜGŐ-VASÚT												
1	MES- FEJTÉS 1							Y									
3	LEVÉLTAR RÖVIDEN			ÉLES SÁLTAS CISELKŐVŐ VAGYON		3											
4	JAKOB FELÉSBŐ				KÉSZLET RÖVIDEN MEG- FEJTÉS 2			KÖDÖ- HANG TEJFARI TERMÉK									
5	LÜGCS ANYAG		9				FEJLETLEN FEJESZELI FEJLETŐ										
6	MÉLY- VÁSÚT					SPORT- SZERŰ FŐZŐLÉ- NÖVÉNY											
8	ZÖLDES ÁRNYALAT- TU SZEMÉLYET				MALATÓ SZŰ ELŐZŐ FÖLD		15	TŐZ- FESZKÖ SZLOVÁK GENÉS									
3	LÓRA... NÉREGE PITRAN	JELENTÉK TELEN DOLOG	HÁLÓ NINCS, EZ IS JO	A ZALA PARTJA	CYRANO MONOLÓ- JA	LEVELZET	RÉGEN ELT FAJ TUL AVIGÉN	FILMES SZARMA -HAR KÉNNŐ	VERSENY- HOSSZA ZSEBEN DÓ. BZ.								
7	TELJES TOKLE- TÉS	1						KOVÁCS TALAN KENYÉR CSAPADÉK	NEZŐ DUPLAN ÉNEKES- MADÁR								
8	AZABLA- KON SZÓRJA KI A FENYT				11			HURKA BURKA MAKACS- SÁG, DAC	TÖBB SZÉB ÉJSZAKAI KÖLTŐEN	5							
9	NAGY- SZÜLŐ BECEZŐ	GALY- TETŐ MEG- FEJTÉS 3		NEMA ÓROM! INDUL VEGY JELE		ORRÉNY MŰVE MEG- FEJTÉS 4			ÉRC LÁT (RÉS) KÖVACS ÉNEKESNŐ	12	LIPIAN MARE SZORIT ACIÓ						
10	A SORSAN MÓGOTTE				8			FIZETÉS SZABÓ STYÁN FILME				NEM JELLEŐ ÉNEKES- MADÁR	BELSO NYOMÁS JÁRUNK RAJTA				
1	ITAL TRÉFÁS SZÓVAL			A SZŰ TESZŐ				FELENY SZERESZ V				OLASZ SPORTJEL KÖZEPEN ROGZOTI	TÖLL NŐ KI BEŐLE HOLMIAM VIGYÉJEL				
2	KASSAK LAJOS MONOG- RAMJA		GYŰLTŐ- ZSNOR PÁROZI KÁRTI						HAZAI BORVÖRÖK FESTŐ ALAKJAZ			HAMU KÖLTŐEN GYÖR SPORTJEL	7	OSZTRÁK ALTOJEL RUHA- DARAB			
11	MASZK MÁSKARA				KÉTJEGYŰ BETŰ INFRARÖD RÖVIDEN				OLIVANNA NEM ÁLL STABILAN			SZÉLHÁRFYA TOKAJ EGYK HÉ- RES BŐRA					
12	A ZSÁK- UTCA JELE	AMELY DOLOG TISZTAN SZÁZ	2			ANDRAS, BRKÓZÓ, EDZŐ ÖKORI NŐP			...GET INEN MÁSKORA				NEGY- JEGYŰ KÖR EGÉSZEN FRISZ		NŐMÉN NÉSCSO RÖVIDEN A... CAITE		
13	ODAVET PAR SONT									4	ANNA, DÉNY SŐNHÉLYE GÖRÖG BETŰ						
14	PÖTLŐ SZOCOKAT HASZNÁL				GÖTTZAC OPÉRA- HŐSE STILUS- RANZAT				KÖSZÖRŰ SZÓLAM A NŐI KÖRÜSBAN				MOSZAT NEUTRON RÖVIDEN	13			
15	ENNEK ELLÁNEVE		KÖTELET ALÁRESZT EGYETEMI KAR								5	...GET APRORA				ALTÖRRES SZÁM JELE	
3	ROSSZKAT TÉSZ				TRAKTOR- MÁRKA EPPEN HOGY				KÖNYV ELTME MENNY- DÖRÖG			LONDON, AMERIKAI RÓV				„Szeretek <i>it</i> olvasni, a kertben, a szőlősgazs alatt, ahol a könyvre apró kerek fényfoltokat vet a nap.” A rejtvény számozott négyzetek betűiből egy magyar költő neve és versének címe állítható össze. A főszóikban verséből idézzük. Kérjük, a megfejtést küldje be címünkre!	
14	A KÖRHAZ JELE	FALAT SÁR- RAI BEVON BALSOR- STENNA											RIJUT KÖZEPEN VEGY- JELE 3				
15	NYUGRA KABBASZ																Kertbarát Magazin 1591 Budapest, Pf.: 294. vagy e-mailen: titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu Beküldési határidő: 2020. szeptember 15. A helyes megfejtést beküldők közül három nyertes könyvjutalomban részesül.
11			GYOMOT KIKAPAL KÁNYAR- FELE			LATN KETTŐS BETŰ ATOMMAGI											
4	MÉLY SZEMÉLYT	A				MENYES- FELE ALLAT KÁNYEGI											

Május–júniusi számunk megfejtése: Erdélyi József: Dal a cseresznyefához

„Be szép is vagy rigófűtös, / méhdongós tavasszal! / Be szép is vagy, mikor zsendül / ropogós gyümölcsöd!”

A felajánlott könyveket Halász Ildikó vajai; Horváth Tamás székesfehérvári; Miriel Mirjam Magdaléna berceli rejtvényfejtőinknek postázzuk.

KÖVETKEZŐ SZÁMUNKBÓL

Összegyűjtjük a legszebb őszi balkonnövényeket.

Megjelenés:
2020.
szeptember 25.

Hosszan nyíló évelők sorozatunkban a klímaváltozás nyerteseiről, a Gaura-fajtákról lesz szó. Korábban még egynyáriként ültettük őket, ma pedig már áttelelnék.

A fák ellensége a taplógomba – a növényorvos hasznos tanácsai következnek a védekezéshez.

Különleges, szokatlan, de itthon is sikerrel és jól használható hársakat mutatunk be – a képen a szálkáslevelű hárs.

Rejtővénny

A 2020. év fája hazánkban őshonos, hosszú életű növényeink egyik jeles képviselője, akár 250-300 évig is élhet. Alföldi területeinken erőteljesen visszaszorult, hegy- és dombvidékeinken kevésbé becsülik alacsony termete, lassú növekedése, csekély gazdasági értéke miatt. Ökológiai szerepe viszont jelentős.

A képrejtvény e fa nevét rejteti. Az üres négyzetekbe írt számok azt jelzik, hogy a felettük levő ábráknak hányadik betűjét kell az üres mezőbe írni. A kétjegyű betűk betűi külön számítanak.

A helyes megfejtést beküldők között **egy nyertes részére könyvet** sorsolunk ki.

Címünk: Kertbarát Magazin, 1591 Budapest, Pf.: 294.
Beküldési határidő: 2020. szeptember 15.

A Kertbarát Magazin május-júniusi számában közölt rejtvény helyes megfejtéséért felajánlott könyvet Tóthné Vígh Róza mezőtúri olvasónk nyerte.

www.spuri.hu

Szonikus madárriasztó

A szonikus madárriasztó környezetbarát módon tartja távol a madarakat előre rögzített természetes hangokkal, ragadozó madarak hangjával, valamint pisztolylövés hangjával. Így egy veszélyzóna jön létre a madarak számára, ahol a populáció drasztikusan csökken. Fő alkalmazási területek: mezőgazdasági tárolók, raktárak, eróművek, repülőterek stb.

Fonit Elektronikai Kft., 2300 Tatabánya, Árpád út 61.
Tel./Fax: +36 34 316 673, e-mail: spuri@spuri.hu

HERBÁCIÓ MAGAZIN

Rendelje meg a Herbáció magazint egy évre (megjelenik évszakonként) mindössze 1680- forintért.

Hívja a 06 30 437 8900 telefonszámot, vagy küldje el nevét, címét a nzr@herbacio.hu emailcímrre. Herbáció: kozmetikumok, népi gyógyreceptek, különleges ételek, italok, tartósítványok: növényekből házilag...

Fenyőszörp, muskátlikeksz, kávélekvár, árpafasírt, csalánsör, kenyérpörkölt, parfümök házilag - csak néhány korábbi receptjeinkből...

HERBÁCIÓ
A NÉPI GYÓGYRECEPTEK MAGAZINJA

GYÓGYNÖVÉNYES FÜSTÖLŐ

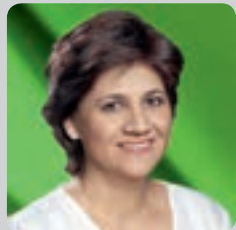
NAPTEJ, NAPOLAJ HÁZILAG

FERTŐTLENÍTŐ NÖVÉNYEK

kamilla szirup | kamillás latte
kaporital | levendula szirup
rózsa sangria | csalánpite
mézes loncvirág | lonclikőr
diós italok

MÁR 15 ÉVE

HERBÁCIÓ
www.herbacio.hu

AMBRUS MÁRIA

kertészmérnök,
táj- és kertépítésmérnök
kertterapia@gmail.com

FRÁTER ERZSÉBET

biológus, az MTA Nemzeti
Botanikus Kert kurátora
frater.erzsabet@okologia.mta.hu

HALMOS MONIKA

fitoterapeuta
www.rozsakunyh.hu
moni.halmos@gmail.com

**HERCZEGNÉ
GHYCY ZSUZSANNA**

táj- és kertépítész tervező
ghyczy.zsuzsa@argus-kft.hu

JÓZSA KATA

kertészmérnök
jozsa.kata1@gmail.com

KASZAB LÁSZLÓ

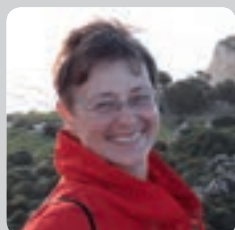
nővényorvos
kaszablacza@gmail.com

SZÁMUNK SZERZŐI

KÓSA GÉZA

dendrológus, botanikus,
MTA Nemzeti Botanikus Kert
kosa.geza@okologia.mta.hu

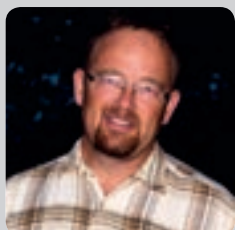
MEGYESI ÉVA

kertészmérnök
megyesie@index.hu

MERÉNYI ALEXANDRA

kertészmérnök
merenyi.alexandra@t-online.hu

MOLNÁR PÉTER

kertészmérnök,
természetfotós
molnary@freemail.hu

SÁRKÓZI JUDIT

újságíró, szerkesztő
sarkozi.judit@
magyarmezogazdasag.hu

SZAKÁCS-NAGY ZSUZSA

kertészmérnök
Szamóca Kiskertész Tanoda
szamocatanoda@gmail.com

**SÜTÖRINÉ
DIÓSZEGI MAGDOLNA**

kertészmérnök
dioszegi.magdolna@kertk.szie.hu

THALMEINER TÜNDE

kertészmérnök
tunde.thalmeiner@gmail.com

Alapította Bálint György 1977-ben

43. évfolyam, 2020./7-8. szám,
2020. július 24.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
SÁRKÓZI JUDIT
TERVEZŐSZERKESZTŐ:

Végh György
OLVÁSÓSZERKESZTŐ:
Tömpe Anna
TITKÁRSÁG: Kiss Jánosné

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Postacím: 1591 Budapest, Pf. 294
Telefon: +36-1-273-2290
Fax: +36-1-470-0410
E-mail: titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu

Címkép: Shutterstock

KIADJA
a Magyar Mezőgazdaság Kft.
Felelős kiadó:
SÁRI ENIKÓ ügyvezető igazgató
HÁJOS LÁSZLÓ ügyvezető igazgató

LAPTERJESZTÉS, PÉNZÜGY:
Harangozó Tímea vezető, Fontos Éva,
Karácsonyi Ildikó, Lénárd Diána
MARKETING: Práger Ádám vezető,
Kadosa Gábor, Kárpáti Eszter,
Kovács Réka marketingreferensek
ÜGYFÉLSZOLGÁLAT:
Husztiné Csekő Emma
Tel.: +36-1-470-0411, fax: +36-1-470-0410

HIRDETÉS:
Barsi Nóra
Tel.: +36-30-982-6369
bari.nora@magyarmezogazdasag.hu
Dohány Árpád
Tel.: +36-70-232-4231
dohany.arpad@
magyarmezogazdasag.hu
Kiss Jánosné
Tel.: +36-1-273-2285, +36-1-273-2290
titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu

*Minden jog fenntartva!
A lapból értesítéseket átvenni
csak a Kertbarát Magazinra való
hivatkozással lehet.
A hirdetések és egyéb
reklámkiadványok tartalmáért
a kiadó felelősséget nem vállal.*

TERJESZTÉS:
Előfizetésben terjeszti
a Magyar Posta Zrt.
Postacím: 1900 Budapest
Előfizetésben megrendelhető
az ország bármely postáján,
a hírlapot kézbesítőknél,
a www.posta.hu webshopban
(<https://eshop.posta.hu/storefront/>),
e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu
címen, telefonon a +36-1-767-8262
számon, levélben a Magyar Posta Zrt.
1900 Budapest címen.
Külföldre és külföldön előfizethető
a Magyar Posta Zrt.-nél:
a www.posta.hu webshopban
(<https://eshop.posta.hu/storefront/>),
1900 Budapest, +36-1-767-8262,
hirlapelofizetes@posta.hu.
Belföldi előfizetési díj egy évre 3990 Ft,
fél évre 1995 Ft.
Árusítós úton terjeszti
a Lapker Zrt., a POHÍRKER Zrt.,
valamint az alternatív terjesztők.

NYOMJA:
Ipress Center Central Europe Zrt.
2600 Vác, Nadas utca 8.
Felelős vezető: Borbás Gábor
A nyomdai megrendelés törzsszáma:
Sz-12/99
Nyomás: 2020. július 17.
HU ISSN 0133-9435

www.magyarmezogazdasag.hu
– az Agrárhírtől
Onlineüztetlag-vezető: Práger Ádám
Szerkesztők: Mizsei Károly, Szőnyi Judit

GAZDASÁGVÉDELMI AKCIÓTERV

**bértámogatás
a veszélyeztetett
munkavállalóknak**

**adócsökkentés
a munkahelyek
megtartásáért**

**0 százalékos hitel
a vállalkozóknak**

**a hiteltörlesztések
felfüggesztése**

**a 13. havi nyugdíj
visszaépítése**

Megvédjük a munkahelyeket, és biztosítjuk a családok megélhetését.

EGYETLEN MAGYAR SINCS EGYEDÜL.

Nyári forróság? Hűsítő árak!

-28%

-24%

-30%

-32%

Augusztus
7-8-9.

A legjobb mediterrán növények és virágzó csodák, díszfák és cserjék, exkluzív szoliterek és növénytartók hatalmas választékával várunk! Ráadásul 2020. augusztus 7-8-9-én minden növény árából annyi százalék kedvezményt adunk, ahány °C-t a hőmérő mutat! A minimális kedvezmény 24%!**

1000
EZER FORINT

Az Oázis Kertészet
ajándék kuponja

www.oazis.hu

A kupon 2020. július 24. és augusztus 31.
között összes áruházunkban felhasználható,
lezárási határ 5000 Ft értékű vásárlás esetén
4000 Ft-ot leli forrónak. A kupon más
akcióval nem kombinálható, össze- és
tartalékra nem váltható be. Visszatérítendő
egy darab kupon használható fel.

Kertészeti áruházaink szerte az országban:

Ajka Ipari Park, északi szektor; Budakeszi Szőlőskert Ipari Park (a Tesconál); BP-Pasarét Zilah u. 6; BP-Kőbánya Kőbányai út 47; BP-Rákosszentmihály Szlovák út 15; BP-Soroksár Helsinki út 80; Cegléd Külső-Jászberényi út 2; Csepel Mini Kossuth L. u. 15; Debrecen Balmazújvárosi út; Diósd Diófásor u. 19. (Az Intersparnál); Hajdúnánás Mini Szabadság u. 50; Jászberény Nagykátai út 17; Kecskemét Budai út, a Tesco előtt; Keszthely Semmelweis u. 2; Miskolc Szentpéteri kapu, 26-os út kivezető szakasz; Mohács Pécsi út, Ipari Park; Monor 4-es főút 32. km; Nyíregyháza Korányi Frigyes út 204; Szeged Alkony utca 3; Székesfehérvár Holland fasor 1; Tatabánya Erdész u. 39. (A Dózsakertben) Törökbálint Torbágy u. 4., (az Auchannál)

www.oazis.hu

* A tájékoztatás nem teljeskörű, az akciót további részletek a honlapon